

Juhtimine ja õigus V. osa

Maksejõuetusmanatlus ja vaidluste lahendamine

Urmas Arumäe

Äriõiguse loengumaterjal

Juhtimine ja õigus V. osa
Maksejõuetusmenetlus ja vaidluste lahendamine

Loengumaterjal

Toimetaja Urmas Arumäe

Autor Urmas Arumäe

© Urmas Arumäe, 2012

ISBN 978-9949-30-610-7 (kogu teos)

ISBN 978-9949-30-615-2 (V. osa)

Trükk EBS Print OÜ

Kõik õigused käesolevale väljaandele on kaitstud. Ilma autoriõiguse omaniku eelneva kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehhaanilisel, elektroonilisel ega muul viisil.

Sissejuhatuse asemel

Käesoleva loengumaterjali eesmärk on olla tudengitele abiks loengute jälgimisel. Aine omandamiseks tuleb täiendavalt lugeda vastavat kirjandust, artikleid ja õigusakte, mida õppejõud täpsustab loengu käigus.

Loengumaterjal on koostatud autori kirjutatava äriõiguse õpiku alusel, mis ilmub esimesel etapil samuti viies osas ja seejärel koguteosena. Seetõttu puuduvad loengumaterjalis viited allikatele, kuna kõik asjakohased viited on ära toodud õpiku käsikirjas ja hiljem ka õpikus. Tudengitel on võimalus käsikirjaga tutvuda ÕISI või Moodle vahendusel. Kavade kohaselt peaks õpik ilmuma nii paberkandjal kui e-õpikuna. Õpiku sisuline ülesehitus järgib traditsiooniliste USA äriõiguse õpikute ülesehitust.

Head mõtestatud lugemist!

Autor

Detsember 2012

V. osa. MAKSEJÕUETUSMENETLUS JA VAIDLUSTE LAHENDAMINE

Õpiväljund

Maksejõuetusmenetluse ja vaidluste lahendamise käsitus annab tudengitele ülevaate tsiviil- ja haldusõiguse valdkonda kuuluvate menetluste ning täitemenetluse üldküsimumustest.

Kursuse läbinud üliõpilane peaks orienteeruma eesti kohtusüsteemis ja erinevate menetlusliikidega seotud põhiküsimumustes, oskama lahendada vastavaid kaasusi ning olema ettevalmistatud maksejõuetuse või vaidlustega seotud elulisi juhtumeid mõistma ja neile ka vajadusel üldisi lahendusi leidma.

Maksejõuetusmenetluse ja vaidluste lahendamise all antakse loengutes see alusteadmine, mida ettevõtja, juht, omanik vms isik võiks menetlusest teada.

Käsitletakse tsiviil- ja haldusõiguse valdkonda kuuluvaid menetlusi ning täitemenetlust. Põgusa ülevaate saame ka maksumenetlusest. Käsitlusest on välja jäänud väärteomenetluse ja kriminaalmenetlusega seonduv, lootuses, et seda teadmist ei ole tudengil edasises tööelus kunagi vaja.

Sisukord

Sissejuhatuse asemel.....	3
V. osa. MAKSEJÕUETUSMENETLUS JA VAIDLUSTE LAHENDAMINE.....	4
Õpiväljund.....	4
Sisukord.....	5
1. ptk Maksejõuetusmenetlus.....	10
Maksejõuetusmenetlus. Üldküsimumused. Õiguse allikad (Slaid 1).....	10
Maksejõuetusõiguse allikad.....	11
Maksejõuetusmenetlus. Üldküsimumused. Maksejõuetuse liigid (Slaid 2).....	12
Maksejõuetuse liigid.....	13
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Nõuete rahuldamise viisid ja vorm (Slaid 3).....	14
Nõuete rahuldamise viisid ja vorm.....	15
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Avalduse esitamine (Slaid 4).....	16
Avalduse esitamine.....	17
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Avalduse esitamine 2 (Slaid 5).....	18
Avalduse esitamine 2.....	19
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Avalduse menetlusse mittevõtmine (Slaid 6).....	20
Avalduse menetlusse mittevõtmine.....	21
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Ajutise halduri nimetamise protsess (Slaid 7).....	22
Ajutise halduri nimetamise protsess.....	23
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Ajutise halduri nimetamata jätmise eeldused (Slaid 8).....	24
Ajutise halduri nimetamata jätmise eeldused.....	25
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Asja menetlemine kohtus (Slaid 9).....	26
Asja menetlemine kohtus.....	27
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Pankrotimenetluse algus (Slaid 10).....	28
Pankrotimenetluse algus.....	29
Pankrotimenetlus. Üldküsimumused. Pankroti väljakuulutamise tagajärjed (Slaid 11).....	30
Pankroti väljakuulutamise tagajärjed.....	31
Pankrotimenetlus. Pankrotimenetluse organid (Slaid 12).....	32
Pankrotimenetluse organid.....	33
Pankrotimenetlus. Võlgniku kohustused (Slaid 13).....	34
Võlgniku kohustused.....	35
Pankrotimenetlus. Nõuetest teatamine (Slaid 14).....	36
Nõuetest teatamine.....	37
Pankrotimenetlus. Nõuete kaitsmine (Slaid 15).....	38
Nõuete kaitsmine.....	39
Pankrotimenetlus. Pankrotivara (Slaid 16).....	40
Pankrotivara.....	41
Pankrotimenetlus. Tagasivõtmine (Slaid 17).....	42
Tagasivõtmine.....	43
Pankrotimenetlus. Pankrotivara valitsemine (Slaid 18).....	44
Pankrotivara valitsemine.....	45
Pankrotimenetlus. Väljamaksed pankrotivarast (Slaid 19).....	46
Väljamaksed pankrotivarast.....	47
Pankrotimenetlus. Menetluse lõpetamine (Slaid 20).....	48
Menetluse lõpetamine.....	49

Pankrotimenetlus. FI vabastamine kohustustest (Slaid 21)	50
FI vabastamine kohustustest.....	51
Pankrotimenetlus. Kompromiss (Slaid 22)	52
Kompromiss.....	53
2. ptk Vaidluste lahendamine	54
Saneerimismenetlus. Üldküsimumused. Eesmärk (Slaid 1)	54
Üldküsimumused. Eesmärk	55
Saneerimismenetlus. Saneerimisavaldus (Slaid 2)	56
Saneerimisavaldus	57
Saneerimismenetlus. Menetluse algatamine (Slaid 3)	58
Menetluse algatamine.....	59
Saneerimismenetlus. Menetluse algatamise tagajärjed (Slaid 4)	60
Menetluse algatamise tagajärjed	61
Saneerimismenetlus. Võlausaldajatele teatamine (Slaid 5)	62
Võlausaldajatele teatamine	63
Saneerimismenetlus. Saneerimisnõustaja põhiülesanded (Slaid 6)	64
Saneerimisnõustaja põhiülesanded	65
Saneerimismenetlus. Saneerimiskava (Slaid 7)	66
Saneerimiskava	67
Saneerimismenetlus. Nõuete ümberkujundamine (Slaid 8)	68
Nõuete ümberkujundamine.....	69
Saneerimismenetlus. Saneerimiskava kinnitamine (Slaid 9)	70
Saneerimiskava kinnitamine	71
Saneerimismenetlus. Saneerimismenetluse lõppemine (Slaid 10)	72
Saneerimismenetluse lõppemine	73
Saneerimismenetlus. Saneerimiskava kehtivuse tagajärjed (Slaid 11)	74
Saneerimiskava kehtivuse tagajärjed	75
Võlgade ümberkujundamine. Üldküsimumused (Slaid 1)	76
Võlgade ümberkujundamise üldküsimumused	77
Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamise sisu (Slaid 2)	78
Ümberkujundamise sisu.....	79
Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamise protsess (Slaid 3)	80
Ümberkujundamise protsess	81
Võlgade ümberkujundamine. Avalduse menetlusse võtmise tagajärjed (Slaid 4)	82
Avalduse menetlusse võtmise tagajärjed.....	83
Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamiskava kehtivuse peamised tagajärjed (Slaid 5)	84
Ümberkujundamiskava kehtivuse peamised tagajärjed.....	85
Võlgade ümberkujundamine. Menetluse lõppemine (Slaid 6)	86
Menetluse lõppemine	87
Alternatiivmenetlused. Üldiselt (Slaid 1)	88
Alternatiivmenetlused. Üldiselt	89
Alternatiivmenetlused. Üldiselt 2 (Slaid 2)	90
Alternatiivmenetlused. Üldiselt 2.....	91
Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetlus - Lepitaja (Slaid 3)	92
Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetlus - Lepitaja	93
Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetluse protsess (Slaid 4)	94
Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetluse protsess.....	95
Alternatiivmenetlused. Vahekohtud (Slaid 5)	96
Alternatiivmenetlused. Vahekohtud	97
Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 2 (Slaid 6)	98
Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 2	99
Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 3 (Slaid 7)	100

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 3	101
Tavamenetlused. Kohtukorraldus (Slaid 1).....	102
Tavamenetlused. Kohtukorraldus.....	103
Tavamenetlused. Kohtukorraldus 2 (Slaid 1)	104
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus (Slaid 2)	106
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus	107
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 2 (Slaid 2)	108
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 2.....	109
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 3 (Slaid 3)	110
Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 3.....	111
Õigusaktid	112

Minu õpilastele!

1. ptk Maksejõuetusmenetlus

Maksejõuetusmenetlus. Üldküsimused. Õiguse allikad (Slaid 1)

Eesti maksejõuetusõiguse peamisteks allikateks on pankrotiseadus (1992 ja 2003), Euroopa Liidu Nõukogu määrus juriidilise maksejõuetusmenetluse kohta (2000, Eestis kehtib alates 1.05.2004), saneerimisseadus (2008) ja võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus (2011).

Enne 1992. a. kehtima hakanud pankrotiseadust Eestis pankrotimenetlus ja vastav kogemus puudus. Seetõttu võib mõista, miks seadust on korduvalt ja oluliselt muudetud (1996, 2003 ja 2009). Pankrotiseaduse täiustamist on mõjutanud ka Eesti rakenduspraktika, teiste riikide seadused (sh Rootsi ja Saksamaa), aga ka rahvusvaheliste institutsioonide soovituslikud materjalid.

Viimasel kümnendil on seadusloomes olnud kesksel kohal piiriülese maksejõuetusmenetluse probleemid. Selles valdkonnas on avaldatud märkimisväärselt palju õiguskirjandust, ning tõdegem, et piiriülese maksejõuetusmenetluse regulatsioon omab olulist mõju ka siseriiklikele seadustele.

Rääkides institutsioonidest, tuleb osundada rahvusvahelisel tasemel kahele juhtivale maksejõuetuse valdkonna institutsioonile. Need on *INSOL Europe* ning *International Insolvency Institute* (n-ö *Triple I* või *III*). Eesti on esindatud mõlema nimetatud organisatsiooni tegevuses.

Viimastel aastatel on Euroopa Liidus lisaks piiriülesele maksejõuetusmenetlusele taas tähelepanu pöörama hakatud ka siseriikliku maksejõuetusõiguse ühtlustamisele.

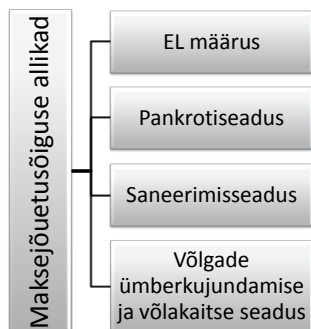
Alates 2011 aastast toimib vastav Skandinaavia-Balti koostöövõrgustik, mille tegevuse eesmärgiks on otsida selles regioonis siseriikliku maksejõuetusõiguse ühtlustamise võimalusi.

Maksejõuetusõiguse rahvusvahelise arengu üks oluline suund on suurem tähelepanu võlgniku kaitsele. Nii viidi 2003 aastal pankrotiseadusesse täiendav peatükk füüsilisest isikust võlgadest vabastamise kohta, samuti võeti 2008. a. vastu juba eespool nimetatud saneerimisseadus ning 2011. a. võlgade ümberkujundamise seadus. Käimas on saneerimisseaduse parandamine, millega loodetakse valmis saada aastal 2013. Võlgade ümberkorraldamise seaduse rakendamine ei ole andnud veel piisavalt ainet järelduste tegemiseks.

Maksejõuetuse teema on oma olemuselt interdistsiplinaarne, hõlmates nii õigus- kui ka majandusteaduslikke aspekte. Riigipiire ületava majandustegevuse tõttu on see ka internatsionaalne teema.

Maksejõuetusõiguse allikad.

Maksejõuetusõiguse allikad

29.11.2012

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ pankrotiseadus (1992 ja 2003)
- ✓ Euroopa Liidu Nõukogu määrus juriidilise maksejõuetusmenetluse kohta (2000, Eestis kehtib alates 1.05.2004)
- ✓ saneerimisseadus (2008)
- ✓ võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus (2011).

Maksejõuetusmenetlus. Üldküsimused. Maksejõuetuse liigid (Slaid 2)

PankrS § 1 annab kaks maksejõuetuse mõistemääratlust, mis väljendavad kaht maksejõuetuse liiki. Kui võlgniku maksejõuetus on välja kuulutatud kohtumäärusega, on tegemist pankrotiga (vt PankrS § 1 lg 1).

Võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatkus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine (PankrS § 1 lg 2). Juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine (PankrS § 1 lg 3).

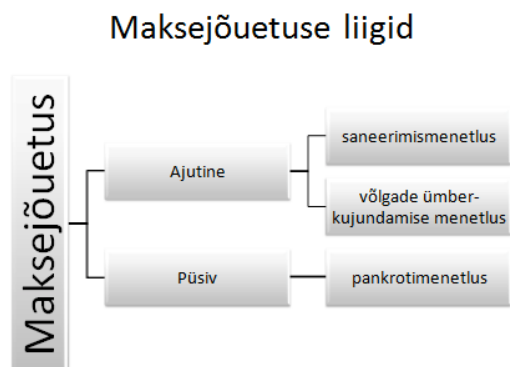
Seega on PankrS § 1 lg 2 järgi võlgnik maksejõuetu vaid siis, kui: 1) ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja 2) see suutmatkus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Mitteajutisus on ka PankrS § 1 lg 3 toodud maksejõuetuse mõiste vältimatu tingimus.

Mõlema definitsiooni puhul jääb üle valida vaid kahe võimaluse vahel: 1) maksejõuetus ei saagi olla ajutine või 2) definitsioonid ei ole päris korrektsed. Esimene väide on majandusteaduslikus mõttes ilmselt väär. Ka pankrotiseaduse eelnõu koostaja Justiitsministeerium tunnustab oma kodulehe kaudu, et tegelikult on olemas nii ajutine kui ka püsiv ehk alaline maksejõuetus. Seega peab paika pidama teine väide. Tegelikult on mõlemas definitsioonis avatud hoopis püsiva maksejõuetuse mõiste.

Seega peaks PankrS-is antud mõistemääratlusest aru saama nii, et on olemas üldmõiste 'maksejõuetus', mis hõlmab nii ajutise kui püsivat maksejõuetust. Seega oleks korrektne, kui pankrotiseadus kasutataks ühemõtteliselt mõistet "püsiv maksejõuetus" nagu ka teised seadused, kus selline mõistemääratlus vastab sisule. Seadustes (n saneerimisseadus), kus on peamiselt teemaks n-ö ajutine maksejõuetus, mille seadusekohane menetlemine hoiaks ära tulevikus tekkida võiva püsiva maksejõuetuse, tulekski kasutada mõistet "ajutine maksejõuetus". Siin saaks kasutada ka võimalust, et esmalt kasutatakse mõistet "püsiv maksejõuetus" või "ajutine maksejõuetus" ning osundatakse, et "edaspidi maksejõuetus kui seaduses ei ole sätestatud teisiti". See võimaldaks seaduse teksti valdavas mahus muutmata jätta.

Kui pankrotimenetluse eeldusena on tähendus vaid püsival maksejõuetusel, siis majanduslikus mõttes on ajutise ja püsiva maksejõuetuse eristamine siiski vajalik. Maksejõuetuse fakti tuvastamine ehk maksejõuetuse kindlakstegemine on suhteliselt hõlpus ja seda saab teha küllalt objektiivselt. Maksejõuetuse püsivuse üle otsustamine on aga äärmiselt keeruline tegevus, milles mängib märkimisväärset rolli majandusliku arengu prognoosimine. Seepärast on need mõisted teiste Euroopa riikide õiguses selgelt lahus hoitud. Ka Eesti õiguses võiks seaduse sõnastust korrigeerides saavutada olukorra, kus mõisted oleksid selged ja terminid langeksid kokku vastavate majandusteaduses ja teiste riikide õiguses kasutatavate terminitega.

Maksejõuetuse liigid.

29.11.2012

EBSi õiguse ja eveliku halduse õppetool

2

- ✓ Võlgnik on maksejõuetu vaid siis, kui: 1) ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja 2) see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine.
- ✓ On olemas üldmõiste 'maksejõuetus', mis hõlmab nii ajutise kui püsivat maksejõuetust.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Nõuete rahuldamise viisid ja vorm (Slaid 3)

Nagu eespool nimetatud, kui võlgniku maksejõuetus on välja kuulutatud kohtumäärusega, on tegemist pankrotiga (vt PankrS § 1 lg 1).

PankrS § 1 lg 2 järgi on võlgnik on *maksejõuetu*, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Lg 3 järgi on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Nagu eespool öeldud, tuleb siin maksejõuetuse all mõista *püsivat maksejõuetust*, mitte *ajutist maksejõuetust*.

PankrS §-s 2 nimetatakse pankrotimenetluse eesmärgid, milleks on võlausaldajate nõuete rahuldamine võlgniku vara arvel. Erinevalt varasemast õigusest tuuakse kehtiva seaduse puhul konkretiseerivalt eraldi välja kaks nõuete rahuldamise võimalust: *nõuete rahuldamine võlgniku vara võõrandamise läbi* (likvideeriv pankrotimenetlus) ning *nõuete rahuldamine võlgniku ettevõtte tervendamise kaudu* (tervendav pankrotimenetlus).

Oluline on rõhutada, et pankrotimenetluse käigus selgitatakse välja *võlgniku maksejõuetuse põhjused*. Olgu ka märgitud, et füüsiliste isikute puhul pakub pankrotimenetlus teatud juhtudel ka võimaluse oma pankrotimenetluses rahuldamata jäänud kohustustest vabanemiseks (PankrS § 2).

PankrS § 3 järgi toimub pankrotimenetlus toimub kohtu- ja kohtuvälise menetlusena. Pankrotimenetlusele kohaldatakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui PankrS-st ei tulene teisiti. Vaidlused nõuete üle, muu hulgas nõuete tunnustamise ja vara tagasivõitmise üle, ning võlausaldaja üldkoosoleku otsuste vaidlustamine toimuvad hagimenetluses. Ajutise halduri nimetamine, pankroti väljakuulutamise ja muud pankrotimenetlusega seotud asjad lahendatakse hagita menetluses, kui seadusest ei tulene, et need lahendatakse hagimenetluses. Pankrotiasja menetlev kohus peab omal algatusel võtma tarvitusele abinõud, et selgitada välja asjaolud, millel on pankrotimenetluse seisukohalt tähtsust, ja korraldama selleks vajalike tõendite kogumise. Täitemenetluse seadustikus sätestatud toiminguid teeb PankrS-s ettenähtud juhtudel ajutine haldur või haldur, kellel on täituri õigused ja kohustused.

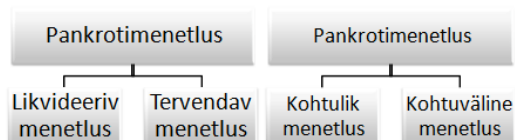
Määrus, millega pankrot välja kuulutatakse, on kehtiv ja kuulub täitmisele alates avalikult teatavaks tegemisest. Määrus, millega pankrotiavaldus jäetakse rahuldamata, samuti määrus, millega avaldus jäetakse läbi vaatamata või lõpetatakse menetlus, on kehtiv ja kuulub täitmisele alates jõustumisest (PankrS § 4¹). Üldjuhul tuleb teade või menetlusdokument avaldada väljaandes Ametlikud Teadaanded (PankrS § 7 lg 1).

Pankrotivõlgnikuks (võlgnik) on PankrS § 8 lg 1 ja 2 järgi füüsiline või juriidiline isik, kelle suhtes kohus on välja kuulutanud pankroti. Pankrotivõlgnikuks võib olla iga füüsiline ja juriidiline isik, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Pankrotivõlgnikuks ei või olla riik ega kohalik omavalitsusüksus

Pankrotivõlausaldaja (võlausaldaja) on PankrS § 8 lg 3 järgi isik, kellel on võlgniku vastu varaline nõue, mis on tekkinud enne pankroti väljakuulutamist.

Nõuete rahuldamise viisid ja vorm.

Nõuete rahuldamise viis ja vorm

29.11.2012

ESB'i õiguse ja avaliku heiduse õppetool

3

- ✓ Nõuete rahuldamine võlgniku vara võõrandamise läbi (likvideeriv pankrotimenetlus)
- ✓ Nõuete rahuldamine võlgniku ettevõtte tervendamise kaudu (tervendav pankrotimenetlus).
- ✓ Pankrotimenetlus toimub kohtu- ja kohtuvälise menetlusena. Pankrotimenetlusele kohaldatakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Avalduse esitamine (Slaid 4)

Pankrotiavalduse võivad esitada nii võlgnik kui võlausaldaja aga ka n-ö muu isik (näiteks Eesti Pank krediitiasutuste puhul), kusjuures sellisel juhul kohaldatakse sellele isikule vastavalt võlausaldaja kohta sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti.

Võlausaldaja peab PankrS § 10 lg 1 järgi *võlausaldaja pankrotiavalduses* põhistama võlgniku maksejõuetuse, samuti tõendama oma nõude olemasolu. Samas peab PankrS § 13 lg 1 järgi võlgnik *võlgniku pankrotiavalduses* põhistama oma maksejõuetuse. Kui võlausaldaja peab tõendama vaid oma nõude olemasolu, siis võlgnik peab kohtule esitama kogu võlanimekirja. Maksejõuetuse põhistamiseks lisab võlgnik võlgniku pankrotiavaldusele seletuse maksejõuetuse põhjuse kohta ja võlanimekirja. Võlanimekirjas märgitakse võlgniku võlausaldajate nimed ja nende elu- või asukohad ning nende nõuded, samuti andmed võlgniku vara kohta. Seletusele ja võlanimekirjale kirjutab võlgnik alla PankrS § 13 lg 2).

Võlausaldaja peab PankrS § 10 lg 2 järgi võlgniku maksejõuetuse põhistamiseks muu hulgas tuginema järgmisele asjaolule: **1) võlgnik ei ole täitnud kohustust 30 päeva jooksul pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist ja võlausaldaja on teda kirjalikult hoiatanud kavatsusest esitada pankrotiavaldus (pankrotihoiatus) ning võlgnik ei ole seejärel kohustust täitnud 10 päeva jooksul;**

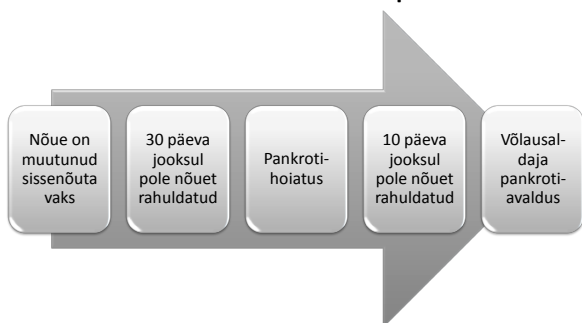
Eelnimetatud punktis 1 nimetatud asjaoludel saab pankrotiavalduse esitada võlausaldaja, kelle nõue on muutunud sissenõutavaks. Pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja peab esitama tõendid oma nõude suuruse, aluse ja täitmise tähtaja kohta.

Võlausaldaja, kes on esitanud pankrotiavalduse, kuigi ta teadis või pidi teadma, et pankrotiavalduse esitamiseks puudub alus, peab hüvitama võlgnikule sellega tekitatud kahju (PankrS § 10 lg 6).

Avalduse esitamine.

Avalduse esitamine sissenõutavaks muutunud nõude puhul

29.11.2012

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

4

- ✓ Nõue peab olema sissenõutavaks muutunud.
- ✓ Võlgnik ei ole täitnud kohustust 30 päeva jooksul pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist.
- ✓ Võlausaldaja on teda kirjalikult hoiatanud kavatsusest esitada pankrotiavaldus (pankrotihoiatus).
- ✓ Võlgnik ei ole seejärel kohustust täitnud 10 päeva jooksul.
- ✓ Kui nii, siis võlausaldaja pankrotiavaldus.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Avalduse esitamine 2 (Slaid 5)

Võlausaldaja peab PankrS § 10 lg 1 järgi *võlausaldaja pankrotiavalduses* põhistama võlgniku maksejõuetuse, samuti tõendama oma nõude olemasolu. Samas peab PankrS § 13 lg 1 järgi võlgnik *võlgniku pankrotiavalduses* põhistama oma maksejõuetuse. Kui võlausaldaja peab tõendama vaid oma nõude olemasolu, siis võlgnik peab kohtule esitama kogu võlanimekirja. Maksejõuetuse põhistamiseks lisab võlgnik võlgniku pankrotiavaldusele seletuse maksejõuetuse põhjuse kohta ja võlanimekirja. Võlanimekirjas märgitakse võlgniku võlausaldajate nimed ja nende elu- või asukohad ning nende nõuded, samuti andmed võlgniku vara kohta. Seletusele ja võlanimekirjale kirjutab võlgnik alla PankrS § 13 lg 2).

Võlausaldaja peab PankrS § 10 lg 2 järgi võlgniku maksejõuetuse põhistamiseks muu hulgas tuginema vähemalt ühele järgmistest asjaoludest: **2) võlgniku suhtes toimivas täitemenetluses ei ole kolme kuu jooksul vara puudumise tõttu saadud nõuet rahuldada või kui täitemenetluses ilmneb, et võlgnikul ei jätku vara kõigi kohustuste täitmiseks; 3) võlgnik hävitab, peidab või raiskab oma vara või teeb raskeid juhtimisvigu, mille tagajärjel ta on muutunud maksejõuetuks, või on muul viisil tahtlikult põhjustanud oma maksejõuetuse; 4) võlgnik teatab võlausaldajale, kohtule või avalikkusele, et ta ei suuda oma kohustusi täita; 5) võlgnik on lahkunud Eestist eesmärgiga hoiduda oma kohustuste täitmisest või varjab end samal eesmärgil.**

Punktides 2–5 nimetatud asjaoludel võib võlausaldaja pankrotiavalduse esitada, sõltumata sellest, kas tema nõue on muutunud sissenõutavaks või mitte.

Võlausaldaja, kes on esitanud pankrotiavalduse, kuigi ta teadis või pidi teadma, et pankrotiavalduse esitamiseks puudub alus, peab hüvitama võlgnikule sellega tekitatud kahju (PankrS § 10 lg 6).

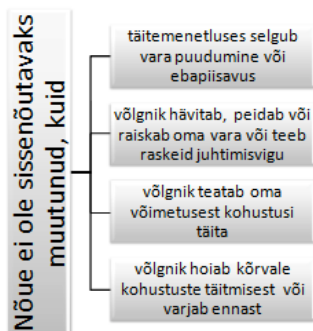
Kohus võib PankrS § 11 järgi määrusega kohustada pankrotiavalduse esitanud võlausaldajat tasuma ajutise halduri tasu ja kulutuste kattteks *kohtu deposiiti* kohtu määratud rahasumma, kui on alust eeldada, et pankrotivara selleks ei jätku. Kohtud kasutavad sellist võimalust pea alati. Kohtu sellise määruse peale võib pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja esitada määruskaebuse. Kohtu deposiiti tasutud raha tagastatakse makse teinud isikule vastavalt PankrS § 146 lg 1 p 4 ja § 150 lg 1 p 6 sätestatule (pankrotimenetluse kulud, mis makstakse välja enne jaotise alusel raha väljamaksmist).

Pankrotimenetluses pankrotiavalduse esitamine ei ole veel fataalsete tagajärgedega. Vastavalt PankrS § 12 korraldab kohus, kellele võlausaldaja on esitanud pankrotiavalduse, *pankrotiavalduse kättetoimetamise võlgnikule*. Pankrotiavalduse kättetoimetamise teates tuleb märkida, et võlgnik võib võlausaldaja pankrotiavalduse kohta kuni eelistungini esitada *vastuväite*.

Juriidilisest isikust võlgniku nimel võib pankrotiavalduse esitada juhatuse või seda asendava juhtorgani iga liige ka siis, kui tal ei ole õigust juriidilist isikut üksinda esindada. Täisühingu osanik või usaldusühingu täisosanik võib pankrotiavalduse esitada ka siis, kui tal ei ole õigust ühingut esindada või tal ei ole õigust ühingut üksinda esindada (PankrS § 13 lg 4). Teatud juhtudel on võlgniku pankrotiavalduse esitamine juhatuse liikmetele lausa kohustuslik (vt ÄS § 112¹, 180 lg 5¹ ja 306 lg 3¹).

Avalduse esitamine 2.

Pankrotiavalduse esitamine sõltumata sissenõutavusest

29.11.2012

ESB-i õiguse ja avaliku halduse õppetool

3

- ✓ Nimetatud asjaoludel võib võlausaldaja pankrotiavalduse esitada, sõltumata sellest, kas tema nõue on muutunud sissenõutavaks või mitte.
- ✓ Võlausaldaja, kes on esitanud pankrotiavalduse, kuigi ta teadis või pidi teadma, et pankrotiavalduse esitamiseks puudub alus, peab hüvitama võlgnikule sellega tekitatud kahju.
- ✓ Kohus võib määrusega kohustada pankrotiavalduse esitanud võlausaldajat tasuma ajutise halduri tasu ja kulutuste katteks *kohtu deposiiti* kohtu määratud rahasumma, kui on alust eeldada, et pankrotivara selleks ei jätku.
- ✓ Pankrotimenetluses pankrotiavalduse esitamine ei ole veel fataalsete tagajärgedega - võlgnik võib võlausaldaja pankrotiavalduse kohta kuni eelistungini esitada *vastuväite*.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Avalduse menetlusse mittevõtmine (Slaid 6)

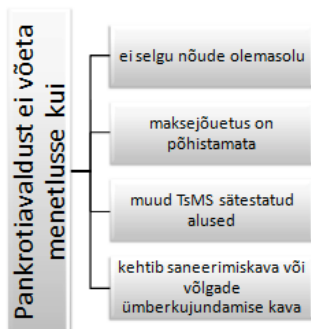
Kohus keeldub PankrS § 14 järgi määrusega pankrotiavaldust menetlusse võtmast, kui:

- 1) võlausaldaja pankrotiavaldusest ei selgu, et avalduse esitajal on nõue võlgniku vastu;
- 2) võlausaldaja pankrotiavalduses ei ole põhistatud võlgniku maksejõuetust;
- 3) esinevad muud tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud alused;
- 4) võlausaldaja pankrotiavaldus põhineb nõudel, mille suhtes kehtib saneerimiskava või võlgade ümberkujundamise kava.

Pankrotiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise määruse peale võib PankrS § 14 lg 2 esitada määruskaebuse. Ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse kohta võib esitada määruskaebuse.

Avalduse menetlusse mittevõtmine.

Avaldust ei võeta menetlusse kui

29.11.2012

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

6

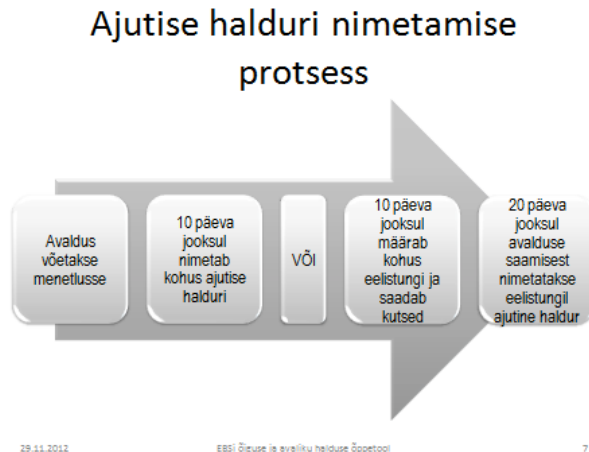
- ✓ võlausaldaja pankrotiavaldusest ei selgu, et avalduse esitajal on nõue võlgniku vastu;
- ✓ võlausaldaja pankrotiavalduses ei ole põhistatud võlgniku maksejõuetust;
- ✓ esinevad muud tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud alused;
- ✓ võlausaldaja pankrotiavaldus põhineb nõudel, mille suhtes kehtib saneerimiskava või võlgade ümberkujundamise kava.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Ajutise halduri nimetamise protsess (Slaid 7)

Kui kohus on pankrotiavalduse menetlusse võtnud, otsustab ta PankrS § 15 lg 1 järgi kümne päeva jooksul ajutise halduri nimetamise, tehes selle kohta määruse. Kui ajutise halduri nimetamine tuleb otsustada eelistungil (võlausaldaja pankrotiavalduse puhul on see kohustuslik), otsustab kohus kümne päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest istungi toimumise aja ja edastab kutsed. Sellisel juhul otsustab kohus ajutise halduri nimetamise 20 päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest.

Erand on kehtestatud selleks puhuks, kui pankrotiavalduse on esitanud füüsilisest isikust võlgnik. Sellisel juhul võib kohus võlgniku varalist olukorda arvestades jätta ajutise halduri nimetamata ja 10 päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest pankroti välja kuulutada (PankrS § 15 lg 2).

Ajutise halduri nimetamise protsess.

- ✓ Kohus võtab pankrotiavalduse menetlusse.
- ✓ Kohus otsustab kümne päeva jooksul ajutise halduri nimetamise, tehes selle kohta määruse.
- ✓ Kui ajutise halduri nimetamine tuleb otsustada eelistungil (võlausaldaja pankrotiavalduse puhul on see kohustuslik), otsustab kohus kümne päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest istungi toimumise aja ja edastab kutsed.
- ✓ Sellisel juhul otsustab kohus ajutise halduri nimetamise 20 päeva jooksul pankrotiavalduse saamisest.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Ajutise halduri nimetamata jätmise eeldused (Slaid 8)

Kohus jätab PankrS § 15 lg 3 järgi võlausaldaja pankrotiavalduse alusel ajutise halduri nimetamata, kui: 1) **võlgnik vaidleb nõudele põhjendatult vastu ja kohus leiab, et vaidlus nõude üle tuleb lahendada väljaspool pankrotimenetlust**; 2) nõue on pandiga täielikult tagatud; 3) võlausaldaja pankrotiavalduse aluseks olevate nõuete suurus ei ületa aktsiaseltsi puhul 12 500 eurot, osa-, täis- või usaldusühingu puhul 2500 eurot ja teiste juriidiliste isikute või füüsilise isiku puhul 1000 eurot, välja arvatud kui nimetatud nõuete suhtes on aasta jooksul enne pankrotiavalduse esitamist tulemusteta toimunud täitemenetlus; 4) võlausaldaja ei ole oma pankrotiavaldust piisavalt põhistanud või nõude olemasolu tõendanud; 5) võlausaldaja on jätnud kohtudeposiiti tasumata nimetatud rahasumma, kui kohus on nõudnud selle tasumist enne ajutise halduri nimetamist; 6) võlgnik või kolmas isik on enne ajutise halduri nimetamist täitnud kohustuse, millel pankrotiavaldus põhineb, või andnud piisava tagatise kohustuse täitmiseks; 7) esinevad muud seaduses sätestatud alused.

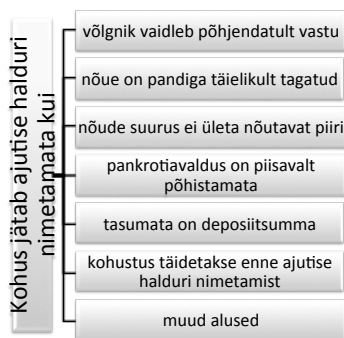
Oluline on teada, et kui on esitatud saneerimisavaldus, lükkab kohus ajutise halduri määramise otsustamise edasi kuni saneerimiskava kinnitamise otsustamiseni.

Kui kohus ei nimeta võlausaldaja pankrotiavalduse alusel ajutist haldurit, kannab avalduse läbivaatamisega seotud menetluskulud PankrS § 15 lg 6 järgi pankrotiavalduse esitaja. Kui kohus ajutist haldurit ei nimeta, siis pankrotiavalduse alusel edasist menetlust ei toimu ja menetlus lõpeb (PankrS § 15 lg 7).

Ajutise halduri nimetamata jätmise eeldused.

Ajutise halduri nimetamata jätmise eeldused

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

8

- ✓ Kohus jätab võlausaldaja pankrotiavalduse alusel ajutise halduri nimetamata, kui esineb kasvõi üks slaidil nimetatud eeldus.
- ✓ Kui on esitatud saneerimisavaldus, lükkab kohus ajutise halduri määramise otsustamise edasi kuni saneerimiskava kinnitamise otsustamiseni.
- ✓ Kui kohus ei nimeta võlausaldaja pankrotiavalduse alusel ajutist haldurit, kannab avalduse läbivaatamisega seotud menetluskulud pankrotiavalduse esitaja.
- ✓ Kui kohus ajutist haldurit ei nimeta, siis pankrotiavalduse alusel edasist menetlust ei toimu ja menetlus lõpeb.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Asja menetlemine kohtus (Slaid 9)

Kui pankrotiavalduse esitas võlausaldaja, peab kohus PankrS § 16 lg 1 järgi ajutise halduri nimetamise otsustamiseks eelistungi, kuhu kutsutakse pankrotiavalduse esitaja ja võlgnik. Kohus võib asja lahendada eelistungit pidamata, kui on ilmne, et eelnimetatud PankrS § 15 lg 3 nimetatud asjaolud on täidetud.

Kui pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja ei ilmu eelistungile, jätab kohus PankrS § 16 lg 3 järgi ajutise halduri nimetamata. Samas kui võlgnik ei ilmu eelistungile, võib kohus ajutise halduri nimetamise otsustada võlgniku osavõtuta (PankrS § 16 lg 4).

Eraldi regulatsioon on PankrS § 16 lg 5 järgi antud juhuks, kui võlgniku pankrotiavalduse on esitanud juriidilisest isikust võlgniku nimel vaid üks juhatuse või seda asendava juhtorgani liige, kuid juriidilisel isikul on mitu juhatuse või seda asendava organi liiget ja kohus peab vajalikuks pidada eelistungi. Sellisel juhul võib kohus kutsuda sinna ka teised juhatuse või seda asendava juhtorgani liikmed, kuid nende ilmumata jätmine ei takista ajutise halduri nimetamise otsustamist.

Kohe, kui kohus on ajutise halduri nimetanud, määrab ta *kohtuistungil* aja *pankrotiavalduse läbivaatamiseks*. Kohus võib avaldada väljaandes Ametlikud Teadaanded teate pankrotiavalduse läbivaatamise aja ja koha kohta. Ajutise halduri nimetamisel peatab kohus ka võlgniku vara suhtes toimuva sundtäitmise (PankrS § 17).

Vajadusel *tagab* kohus pankrotiavalduse, rakendades selleks PankrS § 18 järgi kõiki hagi tagamise abinõusid. Lisaks sellele võib kohus kohaldada võlgniku suhtes elukohast lahkumise keeldu ning võlgniku trahvimist, sundtoomist ja aresti. Kohus võib PankrS § 20 järgi keelata võlgnikul ajutise halduri nõusolekuta vara käsutada. Käsutuskeelu võib kehtestada kogu või osa vara suhtes.

Pankrotiavalduse läbivaatamise kohtuistungil on PankrS § 25 lg 1 järgi menetlusosalisteks pankrotiavalduse esitanud *võlausaldaja* ja *võlgnik*. Sellise seaduse sõnastusega ei saa nõustuda, kuna pankrotiavalduse läbivaatamine võib toimuda ka võlgniku pankrotiavalduse alusel. Piisanuks, kui seadus nimetanuks menetlusosalisteks lihtsalt võlgnikku ja võlausaldajat. Lisaks võlgnikule ja võlausaldaja(te)le kutsub kohus istungile ka ajutise halduri.

Oluline on teada, et pankrotimenetluses ei või teha tagaseljaotsust.

Pankrotimenetlus on ajaliselt piiritletud ja kohtule on ette kirjutatud tähtajad, mille jooksul tuleb pankrotiavaldus läbi vaadata. Nii peab kohus PankrS § 27 järgi *võlgniku pankrotiavalduse* läbi vaatama kümne päeva jooksul, kaalukatel põhjustel 30 päeva jooksul ajutise halduri nimetamisest arvates. *Võlausaldaja pankrotiavalduse* vaatab kohus läbi aga 30 päeva jooksul, kaalukatel põhjustel kahe kuu jooksul ajutise halduri nimetamisest arvates. Oluline on seegi, et pankrotiavalduse menetlemist ei või peatada.

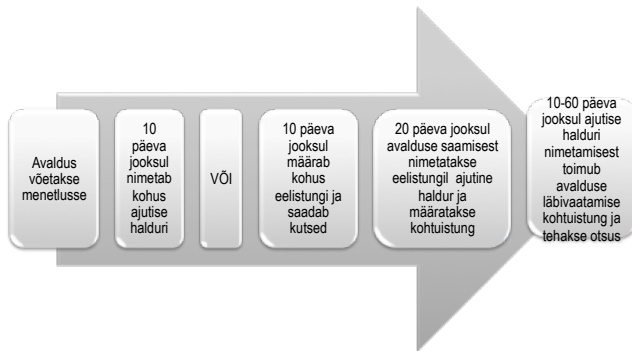
Pankrotiavalduse läbivaatamise tulemusena kohus PankrS § 27 lg 5 järgi: 1) *kuulutab pankroti välja*; 2) *jätab avalduse rahuldamata või* 3) *lõpetab menetluse raugemise tõttu*.

Võimalik on pankroti väljakuulutamise-, avalduse rahuldamata jätmise- või menetluse raugemise otsus teha võlausaldajalt avalduse vastuvõtmisest arvates minimaalselt 20 ja maksimaalselt 80 päevaga.

Kui ilmneb, et võlgnik on seoses maksejõuetuse tekkimisega pannud toime *kuriteo tunnustega teo*, teatab haldur või kohus sellest PankrS § 28 järgi prokurörile või politseile kriminaalmenetluse alustamiseks. Kui pankrotimenetluses ilmneb, et võlgniku maksejõuetuse põhjuseks on *raske juhtimisviiga*, märgib kohus seda lahendis. Raskeks juhtimisveaks loetakse füüsilisest isikust võlgniku või juriidilisest isikust võlgniku juhtorgani liikme poolt oma kohustuse rikkumist *tahtlikult* või *raske hooletuse tõttu*.

Asja menetlemine kohtus.

Asja menetlemine kohtus

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

9

- ✓ Pankrotiavalduse läbivaatamise tulemusena kohus
  - *kuulutab pankroti välja;*
  - *jätab avalduse rahuldamata*
  - *lõpetab menetluse raugemise tõttu.*
- ✓ Võimalik on pankroti väljakuulutamise-, avalduse rahuldamata jätmise- või menetluse raugemise otsus teha võlausaldajalt avalduse vastuvõtmisest arvates minimaalselt 20 ja maksimaalselt 80 päevaga.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Pankrotimenetluse algus (Slaid 10)

Pankroti väljakuulutamisega algab pankrotimenetlus, senine tegevus (nagu pankrotiavalduse vastuvõtmine, eelistungi korraldamine, ajutise halduri nimetamine, pankrotiavalduse arutamise istungi määramine) on käsitletav pankroti väljakuulutamise aluseid kontrolliva ja pankrotimenetlust ettevalmistava kohtumenetlusena.

Kohus kuulutab PankrS § 31 lg 1 järgi *pankroti välja*, kui võlgnik on (püsivalt¹) maksejõuetu. Kui pankrotiavalduse on esitanud võlgnik, kuulutab kohus pankroti välja ka juhul, kui (püsiva) maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline. Kui pankrotiavalduse on esitanud võlgnik, siis eeldatakse, et ta on maksejõuetu (PankrS § 31 lg 4).

Pankroti kuulutab kohus välja määrusega (*pankrotimäärus*). Pankrotimääruses tuleb märkida pankroti väljakuulutamise kellaeg. Pankrotimääruse kohta avaldab kohus viivitamata teate väljaandes Ametlikud Teadaanded (*pankrotiteade*). Nagu eespool juba öeldud, *pankroti väljakuulutamisega algab pankrotimenetlus*.

Pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus PankrS § 31 lg 6 järgi *võlausaldajate esimese üldkoosoleku* toimumise aja ja koha, *pankrotihalduri* (haldur) nimetamise ning hagi tagamise abinõude kohaldamise. Kui hagi tagamise abinõusid oli kohaldatud enne pankroti väljakuulutamist, jäävad need kehtima, kui kohus ei otsusta teisiti.

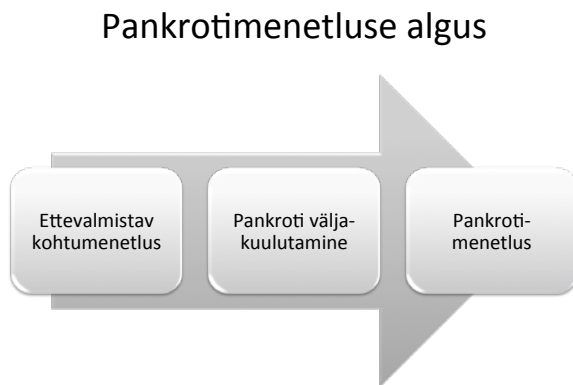
Pankrotimäärus kuulub *viivitamatule täitmisele*. Pankrotimääruse täitmist ei saa PankrS § 31 lg 7 järgi peatada ega ajatada, samuti ei saa muuta pankrotimääruse seaduses sätestatud täitmise viisi ja korda. Kui kõrgemalseisev kohus tühistab pankrotimääruse, ei mõjuta see halduri poolt või tema suhtes tehtud õigustoimingute kehtivust. Pankrotimääruse peale võivad võlgnik ja pankrotiavalduse esitanud võlausaldaja PankrS § 32 järgi esitada määruskaebuse 15 päeva jooksul pankrotiteate avaldamisest. Ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse kohta võivad võlgnik ja pankrotiavalduse esitanud isik esitada määruskaebuse Riigikohtule. Haldur ei või võlgniku nimel määruskaebust esitada ega võlgnikku määruskaebuse läbivaatamisel esindada.

Haldur teavitab PankrS § 34 järgi teadaolevaid võlausaldajaid pankrotimäärusest ning võlausaldajate esimese üldkoosoleku ajast ja kohast. Kui selliseid isikuid on rohkem kui 50, piisab pankrotiteate avaldamisest. Olenemata võlausaldajate arvust teavitab haldur võlausaldajaid, kellel kinnistusraamatust, laevakinnistusraamatust, kommertspandiregistrist või Eesti väärtpaberite keskregistrist nähtuvalt võib olla rahaline nõue võlgniku vastu, samuti teisi teadaolevaid võlausaldajaid, kellel on pandiõigus võlgniku vara suhtes. See kehtib ka nende võlausaldajate kohta, kelle harilik viibimiskoht või elu- või asukoht on mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis.

---

¹ Seadus sõna "püsiv" ei kasuta, aga selguse mõttes võiks, kuna mõiste "maksejõuetu" on üldmõiste.

Pankrotimenetluse algus.

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

10

- ✓ **Pankrotimenetlus algab pankroti väljakuulutamisega.**
- ✓ Senine tegevus on käsitletav pankroti väljakuulutamise aluseid kontrolliva ja pankrotimenetlust ettevalmistava kohtumenetlusena.
- ✓ Kohus *kuulutab pankroti välja*, kui võlgnik on (püsivalt) maksejõuetu.
- ✓ Kui pankrotiavalduse on esitanud võlgnik, kuulutab kohus pankroti välja ka juhul, kui (püsiva) maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline.
- ✓ Kui pankrotiavalduse on esitanud võlgnik, siis eeldatakse, et ta on maksejõuetu.
- ✓ Pankroti kuulutab kohus välja määrusega (*pankrotimäärus*).
- ✓ Pankrotimääruse kohta avaldab kohus viivitamata teate väljaandes Ametlikud Teadaanded (*pankrotiteade*).
- ✓ Pankroti väljakuulutamisel otsustab kohus *võlausaldajate esimese üldkoosoleku* toimumise aja ja koha, *pankrotihalduri* (haldur) nimetamise ning hagi tagamise abinõude kohaldamise.
- ✓ Pankrotimäärus kuulub *viivitamatule täitmisele*.

Pankrotimenetlus. Üldküsimused. Pankroti väljakuulutamise tagajärjed (Slaid 11)

Vastavalt PankrS § 35 kaasnevad pankroti väljakuulutamise järgmised tagajärjed: 1) moodustub võlgniku varast pankrotivara; 2) läheb haldurile üle võlgniku vara valitsemise õigus ning õigus olla võlgniku asemel kohtumenetluses menetlusosaliseks vaidluses, mis puudutab pankrotivara või vara, mille võib arvata pankrotivarasse; 3) kaotab füüsilisest isikust võlgnik õiguse teha tehinguid seoses pankrotivaraga; 4) kaotab juriidilisest isikust võlgnik õiguse teha mis tahes tehinguid; 5) on muud võlgniku õigused piiratud seaduses ettenähtud korras; 6) lõpetatakse intressi ja viivise arvestamine võlgniku vastu suunatud nõuetelt; 7) peatub võlgniku vastu suunatud haldusakti vaidlustamise tähtaja arvestamine; 8) järgnevad muud seaduses ettenähtud tagajärjed.

Võlgnik on kohustatud esitama haldurile pankroti väljakuulutamise päeva seisuga nimekirja temale kuuluvast varast, sealhulgas kohustustest.

Kõige olulisemaks tulebki pida seda, et pankroti väljakuulutamise läheb PankrS § 36 järgi võlgniku õigus pankrotivara valitseda ja käsutada üle pankrotihaldurile, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Võlgniku poolt pärast pankroti väljakuulutamist tehtud pankrotivara hulka kuuluva eseme käsutustehing on tühine. Teisele poolele tagastatakse tema poolt käsutustehingu alusel üleantu, kui see on pankrotivaras säilinud, või hüvitatakse, kui pankrotivara on üleantu arvel suurenenud. Kui võlgnik käsutas eset pankroti väljakuulutamise päeval, siis eeldatakse, et käsutustehing tehti pärast pankroti väljakuulutamist.

Pankrotivarasse kuuluva võlgnikule võlgnetava kohustuse täitmist võib pärast pankroti väljakuulutamist PankrS § 37 järgi vastu võtta üksnes haldur.

Pärast juriidilisest isikust võlgniku pankroti väljakuulutamist võib selle võlgniku ärinime või muud nime kasutada üksnes koos sõnaga «pankrotis».

Pankroti väljakuulutamisest teavitab kohus või pankrotihaldur ühingut pidavat registripidajat, kannab kinnistusraamatusse pankrotimääruse alusel vastava märke ja blokeerib väärtpaberid Eesti väärtpaberite keskreistris. Üldjuhul jätkab haldur ka võlgniku pooleliolevaid kohtumenetlusi. Kui haldur on menetlusest teadlik, kuid menetlusse ei astu, võib võlgnik jätkata hagejana, avaldajana või kolmanda isikuna (PankrS § 43 lg 1).

Pankroti väljakuulutamise loetakse võlgniku *võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev saabunuks*, kui seadusest ei tulene teisiti (PankrS § 42). Samas on halduril õigus võlgniku poolt sõlmitud lepingust tuleneva seni täitmata kohustus täita ja nõuda teiselt poolelt tema kohustuse täitmist või loobuda võlgniku lepingust tuleneva kohustuse täitmisest, kui seadusest ei tulene teisiti. Haldur ei või loobuda võlgniku lepingust tuleneva kohustuse täitmisest, kui kohustuse täitmise tagamiseks on kinnistusraamatusse kantud eelmärge (PankrS § 46 lg 1).

Enne pankroti väljakuulutamist võlgniku varale kohaldatud arest lõpeb pankroti väljakuulutamise (PankrS § 45).

Pärast pankroti väljakuulutamist võivad pankrotivõlausaldajad esitada oma nõudeid võlgniku vastu ainult PankrS-es sätestatud korras. Nõuete rahuldamine toimub samas korras.

Seaduses on veel eriregulatsioon ja juhised haldurile, kuidas ta peaks käituma jagatava esemega lepingu korral (PankrS § 47), turu- ja börsihinnaga seotud tuletisväärtpaberi ning -tehingu täitmisel (PankrS § 48), omandireservatsiooni puhul (PankrS § 49), üürile- ja rendileandjana (PankrS § 50), üürniku ja rentnikuna (PankrS § 51) ning liisingusuhetes (PankrS § 52).

Pankroti väljakuulutamise tagajärjed.

Pankroti väljakuulutamise tagajärjed

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

11

Pankroti väljakuulutamisega kaasnevad järgmised tagajärjed:

- ✓ moodustub võlgniku varast pankrotivara;
- ✓ läheb haldurile üle võlgniku vara valitsemise õigus ning õigus olla võlgniku asemel kohtumenetluses menetlusosaliseks vaidluses, mis puudutab pankrotivara või vara, mille võib arvata pankrotivarasse;
- ✓ kaotab füüsilisest isikust võlgnik õiguse teha tehinguid seoses pankrotivaraga;
- ✓ kaotab juriidilisest isikust võlgnik õiguse teha mis tahes tehinguid;
- ✓ on muud võlgniku õigused piiratud seaduses ettenähtud korras;
- ✓ lõpetatakse intressi ja viivise arvestamine võlgniku vastu suunatud nõuetelt;
- ✓ peatub võlgniku vastu suunatud haldusakti vaidlustamise tähtaja arvestamine;
- ✓ järgnevad muud seaduses ettenähtud tagajärjed.

Pankrotimenetlus. Pankrotimenetluse organid (Slaid 12)

Pankrotimenetluse organiteks on *pankrotihaldur* (mitte ajutine pankrotihaldur, kes tegutseb pankroti väljakuulutamiseni), pankrotitoimkond, võlausaldajate üldkoosolek ja kohus.

Pankrotimenetluse keskne kuju on *pankrotihaldur*. PankrS § 54¹ lg 1 järgi teeb pankrotihaldur (*haldur*) pankrotivaraga seonduvaid tehinguid ja muid toiminguid. Halduri tegevuse tulemusena tekkivate õiguste ja kohustuste kandjaks on võlgnik, kui seadusest ei tulene teisiti. Haldur osaleb oma ülesannetest tulenevalt poolena võlgniku asemel kohtus pankrotivaraga seotud vaidlustes. Haldur kaitseb või vähemalt peaks kaitsma kõigi võlausaldajate, samuti võlgniku õigusi ja huve ning tagab seadusliku, kiire ja majanduslikult otstarbeka pankrotimenetluse. Haldur peab oma kohustusi täitma korralikule ja ausale haldurile omase hoolega ning arvestama kõigi võlausaldajate ja võlgniku huve. Haldur täidab oma kohustusi isiklikult, ehkki halduril võib olla n-ö abipersonali ja ta võib osta teatud teenuseid (õigusteenus, raamatupidamisteenus vms) ka sisse. Haldur: 1) selgitab välja võlausaldajate nõuded, valitseb pankrotivara, korraldab selle moodustamise ja müügi ning pankrotivara arvel võlausaldajate nõuete rahuldamise; 2) selgitab välja võlgniku maksejõuetuse tekkimise põhjused ja aja; 3) korraldab vajadusel võlgniku majandustegevuse jätkamise; 4) viib vajadusel läbi juriidilisest isikust võlgniku likvideerimise; 5) annab seaduses ettenähtud juhtudel teavet võlausaldajale ja võlgnikule; 6) annab oma tegevusest aru ja esitab pankrotimenetluse kohta andmeid kohtule, järelevalveametnikule ja pankrotitoimkonnale; 7) täidab muid seadusest tulenevaid kohustusi.

Pankrotitoimkond kaitseb pankrotimenetluses kõigi võlausaldajate huve, valvab halduri tegevuse üle ja täidab PankrS § 73 lg 1 järgi muid seadusest tulenevaid ülesandeid. Pankrotitoimkond kontrollib, et haldur tegutseks otstarbekalt ja kooskõlas seadusega, jälgides selleks võlgniku majandustegevuse käiku, raamatupidamist ning finantsolukorda.

Pankrotitoimkonda peavad kuuluma nii suuremate kui ka väiksemate nõueteiga võlausaldajate poolt esitatud isikud. Pankrotitoimkonna liikmed valivad endi hulgast *pankrotitoimkonna esimehe*.

Võlausaldajate esimene üldkoosolek toimub mitte varem kui 15 päeva ja mitte hiljem kui 30 päeva pärast pankroti väljakuulutamist. Võlausaldajate esimesel üldkoosolekul: 1) valivad võlausaldajad pankrotitoimkonna; 2) otsustavad halduri kinnitamise; 3) otsustavad võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise; 4) otsustavad juriidilisest isikust võlgniku lõpetamise.

Võlausaldajad võivad esimesel koosolekul otsustada ka muid üldkoosoleku pädevusse kuuluvaid küsimusi.

Võlausaldajate üldkoosoleku pädevuses on PankrS § 77 järgi võrreldes esimese üldkoosolekuga veidi laiem, kuid esimesed kolm pädevust on kokkulangevad: 1) halduri kinnitamine ja pankrotitoimkonna valimine; 2) võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise või lõpetamise otsustamine; 3) juriidilisest isikust võlgniku lõpetamise otsustamine; 4) kompromissi tegemine; 5) pankrotivara müügiga seonduva otsustamine seaduses sätestatud ulatuses; 6) nõuete kaitsmine; 7) halduri tegevuse peale esitatud kaebuste lahendamine; 8) pankrotitoimkonna liikmete tasustamise otsustamine; 9) muude seadusega võlausaldajate üldkoosoleku pädevusse antud küsimuste lahendamine.

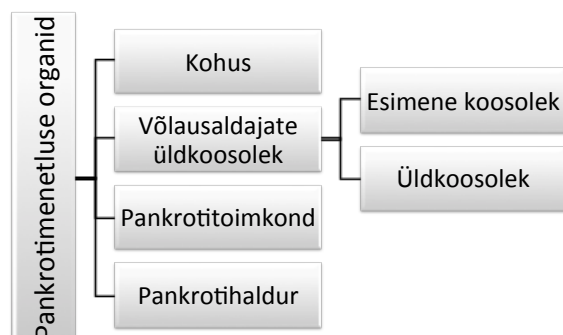
Kohus teostab PankrS § 84 järgi järelevalvet pankrotimenetluse seaduslikkuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.

Kohtu ülesandeid võib seaduses sätestatud ulatuses ja korras kohtuniku asemel täita ka kohtunikuabi. Kohtunik otsustab pankrotiasjas enda ja kohtunikuabi täpsema tööjaotuse ning võib anda kohtunikuabile suuniseid.

Pankrotimenetluse organid.

Pankrotimenetluse organid

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

12

- ✓ *Haldur* muuhulgas selgitab välja võlausaldajate nõuded, valitseb pankrotivara, korraldab selle moodustamise ja müügi ning pankrotivara arvel võlausaldajate nõuete rahuldamise; selgitab välja võlgniku maksejõuetuse tekkimise põhjused ja aja; korraldab vajadusel võlgniku majandustegevuse jätkamise; jt.
- ✓ *Pankrotitoimkond* kaitseb pankrotimenetluses kõigi võlausaldajate huve, valvab halduri tegevuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.
- ✓ *Võlausaldajate esimene üldkoosolek* toimub mitte varem kui 15 päeva ja mitte hiljem kui 30 päeva pärast pankroti väljakuulutamist. Võlausaldajate esimesel üldkoosolekul muuhulgas valivad võlausaldajad pankrotitoimkonna; otsustavad halduri kinnitamise; otsustavad võlgniku ettevõtte tegevuse jätkamise; otsustavad juriidilisest isikust võlgniku lõpetamise.
- ✓ *Võlausaldajate üldkoosolekul* lisaks eelmistele kompromissi tegemine; pankrotivara müügiga seonduva otsustamine seaduses sätestatud ulatuses; nõuete kaitsmine; halduri tegevuse peale esitatud kaebuste lahendamine, jt. *Kohus* teostab järelevalvet pankrotimenetluse seaduslikkuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.

Pankrotimenetlus. Võlgniku kohustused (Slaid 13)

Võlgnik peab PankrS § 85 järgi kohtule, haldurile ja pankrotitoimkonnale andma teavet, mida nad vajavad seoses pankrotimenetlusega, eelkõige oma vara, sealhulgas kohustuste ning majandus- või kutsetegevuse kohta. Võlgnik on kohustatud esitama haldurile pankroti väljakuulutamise päeva seisuga bilansi koos vara, sealhulgas kohustuste nimekirjaga. Võlgniku vara kohta teabe andmise kohustus lasub ka kolmandatel isikutel, kelle valduses on võlgnikule kuuluv vara või kellel on varalisi kohustusi võlgniku suhtes. Siin on muiduga tegemist olukorraga, kus valduse ja ka omandi üle võivad tekkida vaidlused. Teabe andmise kohustus lasub ka võlgniku töötajal, samuti endisel töötajal, kes on ametist lahkunud viimase kahe aasta jooksul enne pankrotiavalduse esitamist.

PankrS § 86 järgi võib kohus kohustada võlgnikku kohtus enne võlausaldajate esimest üldkoosolekut vandega kinnitama, et kohtule esitatud andmed vara, võlgade ja majandus- või kutsetegevuse kohta on talle teadaolevalt õiged.

PankrS § 87 järgi peab võlgnik osutama ajutisele haldurile ja haldurile abi tema ülesannete täitmisel, olema kohtu korraldusel kättesaadav ning isiklikult viibima pankrotiasja läbivaatava kohtu istungil, kui kohus teda selleks kohustab. Kui kohus või haldur teda selleks kohustab, peab võlgnik isiklikult viibima võlausaldajate üldkoosolekul, pankrotitoimkonna koosolekul, vara nimekirja koostamise juures ja osa võtma muudest pankrotimenetluse toimingutest.

Üldreegel on, et võlgnik ei tohi kohtu loata pärast pankroti väljakuulutamist ning enne vande andmist Eestist lahkuda. Kui on alust arvata, et võlgnik võib hoida kõrvale oma seadusest tulenevate kohustuste täitmisest, võib PankrS § 88 järgi kohus halduri ettepanekul või omal algatusel kohaldada võlgniku suhtes *elukohast lahkumise keeldu*.

Füüsilisest isikust võlgnik ei tohi PankrS § 91 lg 1 järgi tema pankroti väljakuulutamist kuni pankrotimenetluse lõpuni kohtu loata olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist. See on ebamõistlik piirang, kuna *ärikeelu* rakendamine peaks autori arvates olema seotud mitte füüsilise isiku maksejõuetusega vaid ärivaldkonnas toimepandud raske juhtimisveaga, pankrotikuriteoga vms minetusega. Füüsiline isik, kes soovib võlgadest vabastamise mentluse kaudu kohustustest vabaneda, peab PankrS § 173 lg 1 järgi tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega. Kui selliseks tegevuseks ongi tegevus, mida kohus ärikeelu korras ära keelab, ei saa võlgnik ona seadusest tulenevat kohustust täita. See teema tuleks pankrotiseaduses uuesti üle vaadata.

Samas on põhjendatud see, et kohus võib juriidilisest isikust võlgniku pankroti korral määrata, kes juhtorgani liikmetest ja teistest isikutest ei või pankrotimenetluse lõpuni olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist.

Kui võlgnik, võlgniku juhtorgani liige või muu isik on süüdi mõistetud jõustunud kohtuotsuse alusel pankroti- või täitemenetlusala kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380 ja 381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises, võib kohus pankrotimenetluse lõpetamisel määrata, et ärikeeld kehtib füüsilisest isikust võlgniku või nimetatud isikute kohta ka kolme aasta jooksul pärast pankrotimenetluse lõppu. Justiitsminister võib määrusega kehtestada loetelu, milliste välisriikide õigusaktide alusel määratud ärikeelde Eestis tunnustatakse.

Võlgnikul on ka veidi õigusi. Nimelt on tal PankrS § 91¹ järgi õigus tutvuda halduri toimikuga ja pankrotiasja kohtutoimikuga. Haldur võib põhjendatud kaalutlustel keelduda halduri toimikus sisalduva dokumendi tutvustamisest võlgnikule, kui see kahjustaks pankrotimenetluse läbiviimist.

Võlgniku kohustused.

Võlgniku kohustused

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

13

- ✓ Võlgniku kohustused on toodud slaidil.
- ✓ Võlgnikul on õigus tutvuda halduri toimikuga ja pankrotiasja kohtutoimikuga.

Pankrotimenetlus. Nõuetest teatamine (Slaid 14)

Võlausaldajad peavad ise hoolitsema, et nende nõuded oleks esitatud tähtaegselt. See aga eeldab, et võlausaldaja peaks olema pidevalt kursis väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmuva informatsiooniga. Seda ei ole mõistlik eeldada ja autori hinnangul tuleb selles küsimuses leida mingi XXI sajandi infotehnoloogiline lahendus. Lahendus, mis annaks äriregistri koodi või kinnistu katastritunnuse alusel kohe, kui nende numbrite all olevate ühingute või kinnistutega midagi toimuma hakkab, asjaosalistele signaali: "Loe Ametlikke Teadaandeid". Nimetatud "asjaosalised" peaksid eelnevalt muidugi süsteemi sisestama need koodid, milliste taga asuvate ühingute ja kinnistute vastu neil huvi on. Tundub, et see ei peaks olema tehniliselt ületamatu.

Võlausaldajad on PankrS § 93 järgi kohustatud hiljemalt kahe kuu jooksul pankrotiteate väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmumise päevast arvates (*nõuetest teatamise tähtaeg*) teatama haldurile kõigist oma enne pankroti väljakuulutamist tekkinud nõuetest võlgniku vastu, sõltumata nõude tekkimise alusest ja nõude täitmise tähtpäevast. Kui pankrotiteade avaldatakse väljaandes Ametlikud Teadaanded mitu korda, algab tähtaeg esimese teate avaldamise päevast arvates.

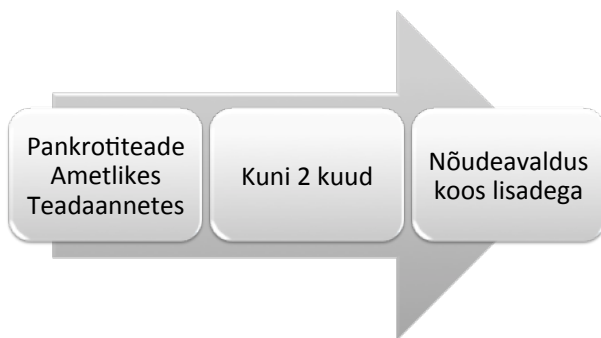
Nõudest teatamiseks tuleb PankrS § 94 lg 1 järgi esitada haldurile kirjalik avaldus (*nõudeavaldus*). Nõudeavalduses märgitakse nõude sisu, alus ja suurus, samuti see, kas nõue on tagatud pandiga. Nõudeavaldusele lisatakse avalduses nimetatud asjaolusid tõendavad dokumendid. Nõudeavaldusele kirjutab võlausaldaja alla. Kui nõudeavalduse esitab esindaja, lisab ta volikirja või tema esindusõigust tõendava muu dokumendi.

PankrS § 98 kohaselt loetakse tingimuslikud nõuded põhimõtteliselt võrdseteks tavaliste nõuetega, st nad võetakse kaitmisele samamoodi nagu tavalised nõuded ning neid kaitstaksegi tingimuslike nõuetena. See, kas tingimuse saabumine on tõenäoline või mitte, omab Seletuskirja järgi tähendust üksnes hääleõiguse andmisel ning jaotusettepaneku alusel väljamaksete tegemisel (vt PankrS § 82 lg 2 ja § 152).

Kehtib põhimõte, et kui võlausaldaja võis enne pankroti väljakuulutamist oma *nõude tasaarvestada* võlgniku nõudega, võib ta kaitstud nõude tasaarvestada ka pärast pankroti väljakuulutamist. Avalduse nõude tasaarvestamiseks võib PankrS § 99 järgi esitada kuni kohtule viimase jaotusettepaneku esitamiseni. Kui võlgniku nõue oli pankroti väljakuulutamise ajal seotud edasilükkava tingimusega või kui võlgniku nõue ei olnud pankroti väljakuulutamise hetkel veel sissenõutav või kui võlgniku nõue ei ole suunatud samaliigiliste kohustuste täitmisele, saab nõude tasaarvestada alles siis, kui edasilükkav tingimus on saabunud, võlgniku nõue on muutunud sissenõutavaks või kohustused on muutunud samaliigilisteks. Tasaarvestus ei ole lubatud, kui võlgniku nõude edasilükkav tingimus saabub või nõue muutub sissenõutavaks enne, kui võlausaldaja saaks oma nõude tasaarvestada.

Nõuetest teatamine.

Nõuetest teatamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

14

- ✓ Võlausaldajad on kohustatud hiljemalt kahe kuu jooksul pankrotiteate väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmumise päevast arvates (*nõuetest teatamise tähtaeg*) teatama haldurile kõigist oma enne pankroti väljakuulutamist tekkinud nõuetest võlgniku vastu, sõltumata nõude tekkimise alusest ja nõude täitmise tähtpäevast.
- ✓ Nõudest teatamiseks tuleb esitada haldurile kirjalik avaldus (*nõudeavaldus*).

Pankrotimenetlus. Nõuete kaitsmine (Slaid 15)

Nõudeid kaitstakse PankrS § 100 järgi võlausaldajate üldkoosolekul (*nõuete kaitsmise koosolek*). Koos nõudega kaitstakse ka nõuet tagavaid pandiõigusi. Haldur määrab nõuete kaitsmise koosoleku aja ja koha. Koosolek peab toimuma mitte varem kui üks kuu ja mitte hiljem kui kolm kuud pärast pankrotiteate väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmumist. Kaalukatel põhjustel võib kohus halduri taotlusel tähtaega pikendada.

Võlausaldajal ja võlgnikul on enne nõuete kaitsmise koosolekut õigus tutvuda nõudeavalduse ja kirjalikult esitatud vastuväidetega. Haldur teatab nõuete kaitsmise koosolekust väljaandes Ametlikud Teadaanded vähemalt 15 päeva ette, märkides ära, kus ja millal saab tutvuda nõudeavalduste ja vastuväidetega. Nõudeavaldustega on õigus tutvuda viie päeva jooksul enne nõuete kaitsmise koosolekut. Nõuete kaitsmise koosolek viiakse läbi, olenemata osavõtivate võlausaldajate arvust, kui koosoleku aeg ja koht oli võlausaldajatele õigeaegselt teatatud. Haldur ja võlgnik on kohustatud osa võtma nõuete kaitsmise koosolekust.

Haldur on PankrS § 101 lg 1 järgi kohustatud kontrollima esitatud nõuete põhjendatust ja nõuet tagavate pandiõiguste olemasolu. Võlausaldaja ja võlgnik võivad enne nõuete kaitsmise koosolekut esitada haldurile nõuete või neid tagavate pandiõiguste kohta kirjalikke vastuväiteid.

Võib juhtuda, et nõue on mõjuval põhjusel esitatud pärast seaduses nimetatud tähtaja möödumist. Sellisel juhul PankrS § 102 järgi ennistab üldkoosolek võlausaldaja taotlusel nõude esitamise tähtaja. Seaduse selline sõnastus tekitab küsimusi, kuna "ennistab" jätab mulje, et üldkoosolekul ei ole valikuid. See aga oleks vastuolus tähtaegselt nõuete esitamise nõudega, sest "mõjuvat põhjust" võib ikka leida. Tõsi - nõuet ei saa esitada pärast seda, kui jaotusettepanek on esitatud kohtule kinnitamiseks. Nõude esitamise tähtaja ennistamine ei ole vajalik pandiga tagatud nõude puhul.

Tuleb siiski rõhutada, et kui nõude esitamise tähtaega ei ole ennistatud, võetakse nõue kaitsmisele, kuid tunnustamise korral rahuldatakse PankrS § 102 lg 2 järgi pärast õigeaegselt esitatud tunnustatud nõuete rahuldamist.

Nõuete kaitsmise koosolekul vaadatakse nõuded PankrS § 103 lg 1 järgi läbi nende esitamise järjekorras.

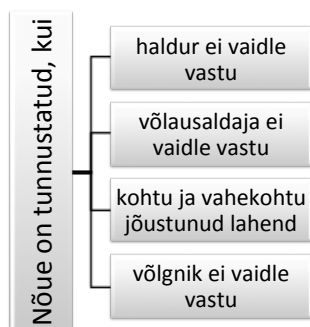
Nõue ja nõude rahuldamisjärk ning nõuet tagav pandiõigus loetakse *tunnustatuks*, kui sellele ei vaidle nõuete kaitsmise koosolekul vastu haldur ega ükski võlausaldaja, samuti siis, kui vastuväite esitanud võlausaldaja või haldur nõuete kaitsmise koosolekul vastuväitest loobub. Kui selleks on alust, on haldur kohustatud nõuete kaitsmise koosolekul nõudele või pandiõigusele vastu vaidlema. Kui võlausaldaja on enne nõuete kaitsmise koosolekut esitanud kirjaliku vastuväite ja koosolekul ei osale, on kirjalikult esitatud vastuväitel sama tähendus kui koosolekul esitatud vastuväitel.

Nõuete kaitsmise koosolekul loetakse PankrS § 103 lg 4 järgi kaitsmiseta tunnustatuks nõue, mis on kohtu või vahekohtu jõustunud lahendiga rahuldatud, ja pandiõigus, mida on kohtu või vahekohtu jõustunud lahendiga tunnustatud või mis on kantud kinnistusraamatusse, laevakinnistusraamatusse, kommertspandiregistrisse või Eesti väärtpaberite keskregistrisse. Vastuväite nõudele või nõuet tagavale pandiõigusele võib PankrS § 104 järgi hiljemalt nõuete kaitsmise koosolekul esitada ka võlgnik ise. Võlgniku vastuväide ei takista nõude või nõuet tagava pandiõiguse tunnustamist, kuid sel juhul ei ole määrus, millest nähtuvad tunnustatud nõuded, täitedokument nõude osas, millele võlgnik vastuväite esitas.

Nõuete kaitsmise koosolekul tunnustatud nõuet ja selle rahuldamisjärku ei saa hiljem vaidlustada, välja arvatud juhul kui ilmneb, et nõude või pandiõiguse tunnustamine põhineb võltsitud andmetel või kui nõuete kaitsmise koosoleku kokkukutsumisel või selle pidamisel on oluliselt rikutud seadust, vaatab nõuete kaitsmise koosolek nõude või pandiõiguse tunnustamise võlausaldaja, võlgniku või halduri nõudel uuesti läbi.

Nõuete kaitsmine.

Nõuete kaitsmine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

15

- ✓ Nõudeid kaitstakse võlausaldajate üldkoosolekul (*nõuete kaitsmise koosolek*). Koos nõudega kaitstakse ka nõuet tagavaid pandiõigusi.
- ✓ Võlausaldajal ja võlgnikul on enne nõuete kaitsmise koosolekut õigus tutvuda nõudeavalduse ja kirjalikult esitatud vastuväidetega.
- ✓ Nõue ja nõude rahuldamisjärk ning nõuet tagav pandiõigus loetakse *tunnustatuks*, kui sellele ei vaidle nõuete kaitsmise koosolekul vastu haldur ega ükski võlausaldaja.
- ✓ Vastuväite nõudele või nõuet tagavale pandiõigusele võib hiljemalt nõuete kaitsmise koosolekul esitada ka võlgnik ise.
- ✓ Nõuete kaitsmise koosolekul tunnustatud nõuet ja selle rahuldamisjärku ei saa hiljem vaidlustada.

Pankrotimenetlus. Pankrotivara (Slaid 16)

Pankrotimääruse alusel muutub PankrS § 108 järgi võlgniku vara pankrotivaraks, mida kasutatakse sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ja pankrotimenetluse läbiviimiseks. Pankrotivara on vara, mis oli võlgnikul pankroti väljakuulutamise ajal, samuti vara, mis nõutakse või võidetakse tagasi või mille võlgnik omandab pankrotimenetluse ajal. Pankrotivara hulka ei kuulu võlgniku vara, millele vastavalt seadusele ei või pöörata sissenõuet.

Pankrotivara.

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

16

- ✓ Pankrotimääruse alusel muutub võlgniku vara pankrotivaraks.
- ✓ Pankrotivara kasutatakse sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ja pankrotimenetluse läbiviimiseks.
- ✓ Pankrotivara on vara, mis oli võlgnikul pankroti väljakuulutamise ajal, samuti vara, mis nõutakse või võidetakse tagasi või mille võlgnik omandab pankrotimenetluse ajal.
- ✓ Pankrotivara hulka ei kuulu võlgniku vara, millele vastavalt seadusele ei või pöörata sissenõuet.

Pankrotimenetlus. Tagasivõitmine (Slaid 17)

Sageli kasutatakse erinevaid skeeme, kuidas majandusraskustesse sattunu vara ära kantida teistele isikutele. Ka tahtmatult ja teadmatuselt tehtud tehingu võib teatud tingimustel pankrotihaldur tagasi võita.

Vastavalt PankrS § 109 tunnistab tagasivõitmisel kohus PankrS §-des 110-114 sätestatud alustel kehtetuks võlgniku tehingu või muu toimingu, mis on tehtud enne pankroti väljakuulutamist ja mis kahjustab võlausaldajate huve.

PankrS § 109 lg 2 järgi, kui tagasivõidetav tehing või muu toiming on tehtud ajavahemikul ajutise halduri nimetamisest pankroti väljakuulutamiseni, siis eeldatakse, et tehingu või muu toiminguga kahjustati võlausaldajate huve. Seda ei kohaldata asjaõigusseaduse §-s 314¹ sätestatud finantstagatise seadmisele ega finantstagatise eseme käsutamisele, samuti krediidasutuste seaduse § 87 lg 2 nimetatud maksesüsteemi vahendusel ning väärtpaberiturur seaduse § 213 lg 1 ja § 213¹ lg 1 nimetatud väärtpaberiarveldussüsteemi või süsteemiühenduse vahendusel teostatavatele tasaarvestustele. Tehinguks loetakse seaduse mõttes ka eseme käsutamist täitemenetluses.

Kohus tunnistab PankrS § 110 lg 1 järgi kehtetuks tehingu, mis oli tehtud: 1) ajutise halduri nimetamisest kuni pankroti väljakuulutamiseni; 2) ühe aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist, kui teine pool teadis või pidi teadma, et tehinguga kahjustatakse võlausaldajate huve; 3) kolme aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist ja võlgnik kahjustas tehinguga teadlikult võlausaldajate huve ning tehingu teine pool teadis või pidi teadma, et võlgnik kahjustas sellega võlausaldajate huve; 4) viie aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist, kui võlgnik tehinguga teadlikult kahjustas võlausaldaja huve ja tehingu teine pool oli tema lähikondne, kes sellest teadis või pidi teadma.

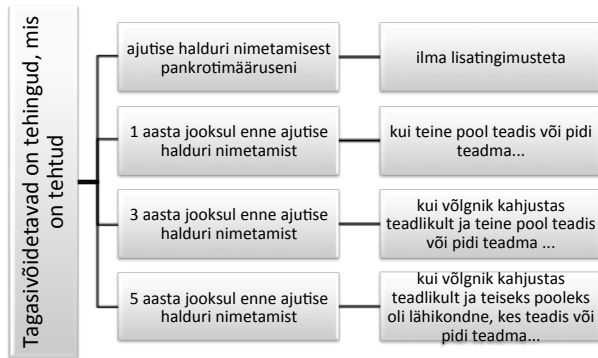
Üldreeglik on, et kui tehing on tehtud kuue kuu jooksul enne ajutise halduri nimetamist, siis eeldatakse, et tehingu teine pool teadis, et võlgnik kahjustab tehinguga võlausaldajate huve. Võlgniku lähikondse puhul eeldatakse, et ta teadis, et võlgnik kahjustas tehinguga teadlikult võlausaldajate huve.

Kui kohus tunnistab tehingu tagasivõitmise korras kehtetuks, on teine pool PankrS § 119 järgi kohustatud tagastama pankrotivarasse tehingu alusel saadu koos viljade ja muu kasuga. Tehingu tagasivõitmise tagajärgede kohta sätestatud kohaldatakse ka vastavalt kohustuse täitmise tagasivõitmise tagajärgede suhtes.

Kui teine pool teadis või pidi tehingu tegemisel teadma, et tehing kahjustab teiste võlausaldajate huve, saab ta võlgnikule üleantu eest nõuda hüvitist üksnes pankrotivõlausaldajana.

Tagasivõitmine.

Tagasivõitmine

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

17

- ✓ Kohus tunnustab kehtetuks tehingu, mis oli tehtud:
  - ajutise halduri *nimetamisest kuni pankroti väljakuulutamiseni*;
  - *ühe aasta jooksul* enne ajutise halduri nimetamist, kui teine pool teadis või pidi teadma, et tehinguga kahjustatakse võlausaldajate huve;
  - *kolme aasta jooksul* enne ajutise halduri nimetamist ja võlgnik kahjustas tehinguga teadlikult võlausaldajate huve ning tehingu teine pool teadis või pidi teadma, et võlgnik kahjustas sellega võlausaldajate huve;
  - *viie aasta jooksul* enne ajutise halduri nimetamist, kui võlgnik tehinguga teadlikult kahjustas võlausaldaja huve ja tehingu teine pool oli tema lähikondne, kes sellest teadis või pidi teadma.

Pankrotimenetlus. Pankrotivara valitsemine (Slaid 18)

Viivitamata pärast pankrotimääruse tegemist peab haldur PankrS § 124 järgi võlgniku vara valduse üle võtma ja asuma pankrotivara valitsema. Haldur on kohustatud nõudma pankrotivarasse tagasi võlgniku vara, mis on kolmanda isiku valduses, kui seadusest ei tulene teisiti.

Pankrotivara valitsemine seisneb PankrS § 124 lg 2 järgi pankrotivara säilitamiseks ning pankrotimenetluse läbiviimiseks vajalike toimingute tegemises pankrotivaraga, samuti juriidilisest isikust võlgniku tegevuse juhtimises või füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevuse korraldamises.

Juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluses on halduril juriidilise isiku juhatuse või seda asendava organi õigused ja kohustused, mis ei ole vastuolus pankrotimenetluse eesmärgiga. Haldur vastutab nagu juhtorgani liige. Ainult kohtu loal võib haldur teha tehingu pankrotivaraga sularahas.

Haldur ei või PankrS § 125 lg 1, 3 ja 4 järgi pankrotivara osas või selle arvel teha tehingut iseenda või endaga seotud isikuga või muid sarnase iseloomuga või huvide konfliktiga seotud tehinguid ega taotleda sellise tehinguga kaasnevate kulutuste hüvitamist. Pankrotimenetluse jaoks erilise tähtsusega tehingu võib haldur teha üksnes pankrotitoimkonna nõusolekul. Erilise tähtsusega tehinguks on eelkõige laenu võtmine. Kui pankrotivarasse kuulub ettevõtte, mille tegevust pärast pankroti väljakuulutamist jätkatakse, loetakse erilise tähtsusega tehinguks ka kõik ettevõtte tavapärase majandustegevuse raamest väljuvad tehingud.

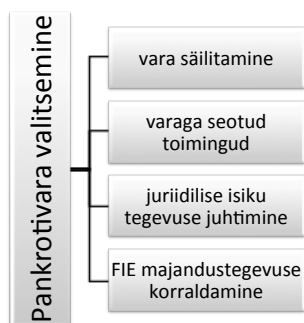
Kui pankrotivarasse kuulub ettevõtte, koostab haldur PankrS § 129 järgi ettevõtte tegevuse jätkamise kava (*tervendamiskava*) või teeb ettepaneku ettevõtte tegevus lõpetada. Ettevõtte tervendamiseks vajalikud abinõud nähakse ette tervendamiskavas. Tervendamiskavas tuleb samuti näidata, kas on otstarbekas teha kompromissi. Haldur esitab tervendamiskava kinnitamiseks või ettepaneku ettevõtte tegevuse lõpetamiseks võlausaldajate esimesele üldkoosolekule. Üldkoosolek kas kinnitab halduri esitatud tervendamiskava või otsustab, et ettevõtte tegevus lõpetatakse. Üldkoosolek võib teha haldurile ettepaneku uue tervendamiskava esitamiseks või ettevõtte tegevuse lõpetamise ettepaneku asemel tervendamiskava esitamiseks. Kui võlausaldajate üldkoosolek leiab, et vaatamata tervendamiskavale ei ole tervendamine õnnestunud, võib üldkoosolek otsustada, et ettevõtte tegevus lõpetatakse.

Haldur esitab ettevõtte tegevuse lõpetamise otsuse viivitamata kohtule kinnitamiseks. Otsuse kinnitamise otsustab kohus 15 päeva jooksul otsuse kohtule esitamisest arvates, tehes selle kohta määruse. Kohus ei kinnita ettevõtte tegevuse lõpetamise otsust, kui ei ole järgitud võlausaldajate üldkoosoleku korraldamise või otsuse vastuvõtmise korda. Kui võlausaldajate üldkoosolek otsustab koos ettevõtte tegevuse lõpetamisega ka juriidilisest isikust võlgniku lõpetada, esitab haldur üldkoosoleku otsuse kohtule kinnitamiseks. Kui võlausaldajate üldkoosolek otsustab juriidilisest isikust võlgniku ettevõtte tegevuse lõpetada, otsustab ta PankrS § 130 lg 1 järgi ka juriidilise isiku lõpetamise.

Täpsustagem veelkord, et juriidiline isik lõpetatakse ja likvideeritakse, juriidilisele isikule (ka FIE-le) kuuluv ettevõtte aga lõpetatakse või võõrandatakse tervikvarana, kui ettevõtte suhtes ei rakendata ettevõtte tervendamist.

Pankrotivara valitsemine.

Pankrotivara valitsemine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

18

- ✓ Viivitamata pärast pankrotimääruse tegemist peab haldur võlgniku vara valduse üle võtma ja asuma pankrotivara valitsema.
- ✓ Haldur on kohustatud nõudma pankrotivarasse tagasi võlgniku vara, mis on kolmanda isiku valduses, kui seadusest ei tulene teisiti.
- ✓ Pankrotivara valitsemine seisneb pankrotivara säilitamiseks ning pankrotimenetluse läbiviimiseks vajalike toimingute tegemises pankrotivaraga, samuti juriidilisest isikust võlgniku tegevuse juhtimises või füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevuse korraldamises.
- ✓ Juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluses on halduril juriidilise isiku juhatuse või seda asendava organi õigused ja kohustused.
- ✓ Kui pankrotivarasse kuulub ettevõtte, koostab haldur vajadusel ettevõtte tegevuse jätkamise kava (*tervendamiskava*) või teeb ettepaneku ettevõtte tegevus lõpetada.

Pankrotimenetlus. Väljamaksed pankrotivarast (Slaid 19)

Pankrotiseaduse arenedes on võetud üheks suunaks erinevate nõuete rahuldamisjärkude vähendamine ning piirmäära kehtestamine pandiga tagatud võlausaldajate osalusele menetluskulude ja massikohustuste katmises.

Pärast viimast nõuete kaitsmise koosolekut 60 päeva jooksul koostab haldur PankrS § 143 järgi *jaotusettepaneku*. Haldur avaldab väljaandes Ametlikud Teadaanded teate, milles on andmed, kus ja millal võib jaotusettepanekuga tutvuda, samuti, et võlgnik või võlausaldaja võib vastuväite esitada kohtule 10 päeva jooksul teate avaldamisest arvates.

Kui pankrotivara müügist on laekunud raha PankrS § 146 lg 1 nimetatud väljamaksete ning võlausaldajatele jaotiste alusel väljamaksete tegemiseks, võib haldur pankrotitoimkonna nõusolekul esitada kohtule ja pankrotitoimkonnale jaotusettepaneku enne kõigi nõuete ja nende rahuldamisjärkude üle peetavate vaidluste lõppu (*esialgne jaotusettepanek*).

Jaotusettepaneku kinnitamise otsustab kohus PankrS § 145 järgi 10 päeva jooksul pärast vastuväidete esitamise tähtaja möödumist, tehes selle kohta määruse. Kohus jätab jaotusettepaneku kinnitamata ja tagastab selle haldurile määrusega, kui ettepanekust ilmneb, et pankrotimenetluses on rikutud võlgniku või võlausaldajate õigusi. Haldur esitab uue jaotusettepaneku 20 päeva jooksul kohtumääruse haldurile kättetoimetamisest arvates.

Enne jaotise alusel raha väljamaksmist tehakse pankrotivarast pankrotimenetlusega seotud väljamaksed PankrS § 146 lg 1 järgi järgmises järjekorras: 1) vara välistamise ja tagasivõitmise tagajärgedest tulenevad nõuded; 2) võlgnikule ja tema ülalpeetavatele makstav elatis; 3) massikohustused; 4) pankrotimenetluse kulud. Kui jaotamisele kuuluvast varast ei jätku kõigi samas järjekorras rahuldamisele kuuluvate nõuete rahuldamiseks, tehakse väljamaksed võrdeliselt vastavate nõuete suurusega.

Massikohustused on PankrS § 148 lg 1 järgi: 1) pankrotimenetluse ajal halduri poolt oma ülesannete täitmisel tehtud tehingutest ja muudest toimingutest tekkinud kohustused; 2) võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustused, kui haldur on jätkanud kohustuse täitmist või teatanud, et kavatses nõuda lepingu täitmist; 3) võlgniku majandustegevuse jätkamisega seotud maksud; 4) juriidilisest isikust võlgniku poolt pankrotimenetluse ajal õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise kohustused; 5) muu kohustus, mida PankrS loeb massikohustuseks.

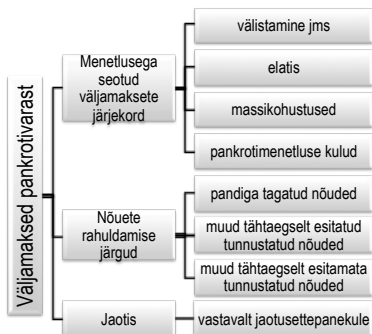
Pankrotimenetlusega kaasnevad ka *pankrotimenetluse kulud*. Vastavalt PankrS § 150 on pankrotimenetluse kulud: 1) menetluskulud; 2) ajutise halduri tasu; 3) halduri tasu; 4) pankrotitoimkonna liikmete tasu; 5) ajutise halduri ja halduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks; 6) kohtu deposiiti makstud summa hüvitamine.

PankrS § 153 sätestab *nõuete rahuldamisjärgud*. Selle kohaselt ja pärast PankrS § 146 lg 1 nimetatud väljamaksete tegemist rahuldatakse võlausaldajate nõuded järgmistes järkudes: 1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded seaduses (PankrS § 153 lg 2) sätestatud ulatuses; 2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded; 3) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded. Järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist. Kui varast ei piisa kõigi ühe järgu nõuete rahuldamiseks, rahuldatakse sama järgu nõuded võrdeliselt nõuete suurusega.

Jaotis on PankrS § 154 lg 1 järgi suhtarv, mis näitab, kui suurele osale pankrotivara müügist laekunud rahast on võlausaldajal õigus vastavas rahuldamisjärgus tunnustatud nõude alusel. Kui haldur on esitanud esialgse jaotusettepaneku, näitab vaidlustatud nõude osas märgitud jaotis võimalikku osa pankrotivara müügist laekunud rahast, millele võlausaldajal on õigus juhul, kui kohus tunnustab tema nõuet täies ulatuses. Haldur alustab jaotiste alusel raha väljamaksmist pärast jaotusettepaneku kinnitamist vastavalt raha laekumisele. Raha väljamaksmine toimub pankrotitoimkonna nõusolekul, arvestades PankrS § 146 lg 1 nimetatud väljamakseid.

Väljamaksed pankrotivarast.

Väljamaksed pankrotivarast

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

19

- ✓ *Massikohustused* on muuhulgas: 1) pankrotimenetluse ajal halduri poolt oma ülesannete täitmisel tehtud tehingutest ja muudest toimingutest tekkinud kohustused; 2) võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustused; 3) võlgniku majandustegevuse jätkamisega seotud maksud.
- ✓ Pankrotimenetlusega kaasnevad ka *pankrotimenetluse kulud*: 1) menetluskulud; 2) ajutise halduri tasu; 3) halduri tasu; 4) pankrotitoimkonna liikmete tasu; 5) ajutise halduri ja halduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks; 6) kohtu deposiiti makstud summa hüvitamine.
- ✓ *Nõuete rahuldamisjärgud*: 1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded seaduses sätestatud ulatuses; 2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded; 3) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded.
- ✓ *Jaotis* on suhtarv, mis näitab, kui suurele osale pankrotivara müügist laekunud rahast on võlausaldajal õigus vastavas rahuldamisjärgus tunnustatud nõude alusel.

Pankrotimenetlus. Menetluse lõpetamine (Slaid 20)

Pankrotimenetlus lõpeb PankrS § 157 järgi: 1) pankrotiavalduse rahuldamata jätmisega (§ 27 lõige 5); 2) pankrotimenetluse raugemisega (§ 158); 3) pankroti aluse äralangemisega (§ 159); 4) võlausaldajate nõusolekul (§ 160); 5) lõpparuande kinnitamisega (§ 163); 6) kompromissi kinnitamisega (§ 183); 7) muul seadusest tuleneval alusel.

Pankrotimenetlus võib PankrS § 158 järgi *raugeda* pärast pankroti väljakuulutamist. Kui pankrotivarast ei jätku massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude katteks vajalike väljamaksete tegemiseks, peab haldur sellest kohtule viivitamatult teatama. Pärast teadet teeb haldur pankrotivarast väljamaksed vastavalt seadusele. Haldur on kohustatud müümata pankrotivara müüma, välja arvatud juhul, kui vara müük ei ole võimalik olulise viivitusega ja toob endaga kaasa ebamõistlikke kulusi.

Kohus lõpetab pankrotimenetluse PankrS § 159 järgi võlgniku avalduse alusel, kui võlgnik tõendab, et ta ei ole maksejõuetu või et teda ei ähvarda maksejõuetus, kui pankrot kuulutati välja seetõttu, et võlgniku maksejõuetuse tekkimine tulevikus oli tõenäoline (*aluse äralangemine*).

Kohus lõpetab pankrotimenetluse võlgniku avalduse alusel (*võlausaldaja nõusolekul*), kui menetluse lõpetamisega on nõustunud kõik tähtaegselt nõuded esitanud võlausaldajad (PankrS § 160). Kui menetluse lõpetamisega ei ole nõustunud võlausaldaja, kelle nõude on haldur või võlgnik vaidlustanud või kelle nõue on pandiga tagatud, siis otsustab kohus, kas menetluse lõpetamine selle võlausaldaja nõusolekuta või talle tagatist andmata on võimalik. Vastuväite pankrotimenetluse lõpetamise avaldusele võivad võlausaldajad esitada kohtule 10 päeva jooksul arvates teate avaldamisest väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Haldur esitab PankrS § 162 järgi pankrotitoimkonnale ja kohtule *lõpparuande*, kui: 1) võlausaldajate nõuded on täielikult rahuldatud; 2) pankrotivara on müüdud ja jaotiste alusel raha välja makstud; 3) ei osutunud võimalikuks pankrotivara täielikult müüa ja pankrotitoimkond on andnud nõusoleku lõpparuande esitamiseks.

Haldur peab lõpparuandes muuhulgas märkima, kas maksejõuetuse tekkimise põhjuseks on kuriteo tunnustega tegu, raske juhtimisviga või muu asjaolu, samuti, kas haldur on esitanud avalduse kriminaalmenetluse alustamiseks. Kui juriidilisest isikust võlgnik likvideeritakse, lisatakse lõpparuandele lõppbilanss. Haldur edastab võlgniku elu- või asukohajärgsele kohtu registriosakonnale viivitamatult kohtu kinnitatud lõpparuande ja koos sellega esitatud lõppbilansi.

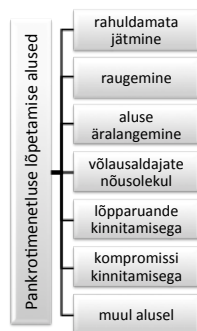
Haldur avaldab PankrS § 163 järgi väljaandes Ametlikud Teadaanded teate, milles on andmed, kus ja millal võib lõpparuandega tutvuda, samuti selgitus, et lõpparuandele võib 10 päeva jooksul teate avaldamisest esitada vastuväite. Kümne päeva jooksul pärast vastuväidete esitamise tähtaja möödumist otsustab kohus lõpparuande kinnitamise ja pankrotimenetluse lõpetamise, tehes selle kohta määruse. Kohus võib vastuväidete ärakuulamiseks pidada istungi. Kohus jätab lõpparuande kinnitamata ja tagastab selle määrusega haldurile pankrotimenetluse jätkamiseks, kui lõpparuandest ilmneb, et pankrotimenetluses on rikutud võlgniku või võlausaldajate õigusi. Teade pankrotimenetluse lõpetamise kohta avaldatakse väljaandes Ametlikud Teadaanded. Määruse peale, millega kohus pankrotimenetluse lõpetab, võib võlgnik esitada määruskaebuse (PankrS § 164 lg 1).

Kompromissi kohta vt edaspidist slaidi.

Menetluse lõpetamine.

Menetluse lõpetamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

20

- ✓ Pankrotimenetlus võib *raugeda* pärast pankroti väljakuulutamist. Kui pankrotivarast ei jätku massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude katteks vajalike väljamaksete tegemiseks, peab haldur sellest kohtule viivitamatult teatama.
- ✓ Kohus lõpetab pankrotimenetluse võlgniku avalduse alusel, kui võlgnik tõendab, et ta ei ole maksejõuetu või et teda ei ähvarda maksejõuetus, kui pankrot kuulutati välja seetõttu, et võlgniku maksejõuetuse tekkimine tulevikus oli tõenäoline (*aluse äralangemine*).
- ✓ Kohus lõpetab pankrotimenetluse võlgniku avalduse alusel (*võlausaldaja nõusolekul*), kui menetluse lõpetamisega on nõustunud kõik tähtaegselt nõuded esitanud võlausaldajad
- ✓ Haldur esitab pankrotitoimkonnale ja kohtule vastavate tingimuste saabumisel *lõpparuande*.

Pankrotimenetlus. FI vabastamine kohustustest (Slaid 21)

Võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustab kohus võlgniku avalduse alusel. *Võlgniku kohustusest vabastamise avaldus* tuleb PankrS § 170 järgi esitada kohtule hiljemalt võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumise ajaks või koos PankrS § 158 lg 3 nimetatud aruandega (st aruanne pankrotimenetluse raugemise kohta pärast pankroti väljakuulutamist). Avalduse võib võlgnik esitada ka oma pankrotiavalduses või pärast võlausaldaja pankrotiavalduse esitamist. Avalduses peab võlgnik kinnitama, et talle ei ole teada asjaolusid, mis võiksid kohustustest vabastamise välistada, ja et ta kohustub täitma võlgniku kohustusi menetluse kestel.

Võlgniku kohustustest vabastamise *menetluse algatamise* otsustab PankrS § 171 järgi kohus. Võlausaldaja võib esitada võlgniku kohustusest vabastamisele vastuväite. Kui esineb alus menetluse raugemiseks ja võlgnik on esitanud kohtule kohustustest vabastamise avalduse, kuulutab kohus pankroti välja, kui ei esine takistavaid aluseid.

Kohus võib jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse PankrS § 171 lg 2 järgi algatamata, kui: 1) võlgnik on mõistetud süüdi pankroti- või täitemenetlusalase kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380–381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises; 2) võlgnik on viimase kolme aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist või pärast seda andnud tahtlikult või raske hooletusega ebaõigeid või ebatäielikke andmeid oma majandusliku olukorra kohta, et saada toetusi või muid soodustusi riigilt, kohalikult omavalitsusüksuselt või sihtasutuselt või vältida maksude maksmist; 3) kohus on viimase 10 aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist otsustanud võlgniku kohustustest vabastada või jätnud võlgniku avalduse kohustustest vabastamiseks rahuldamata seetõttu, et võlgnik on pannud toime pankrotikuriteo; 4) võlgnik on viimase aasta jooksul enne ajutise halduri nimetamist või pärast seda tahtlikult või raske hooletuse tõttu takistanud võlausaldajate nõuete rahuldamist. Võlausaldajate huvide kahjustamiseks loetakse muu hulgas vara raiskamist; 5) võlgnik on tahtlikult või raske hooletusega esitanud võlanimekirjas ebaõigeid või ebatäielikke andmeid oma vara ja sissetulekute, võlausaldajate ja oma kohustuste kohta, samuti rikkunud tahtlikult või raske hooletusega muid oma käesolevas seaduses sätestatud kohustusi.

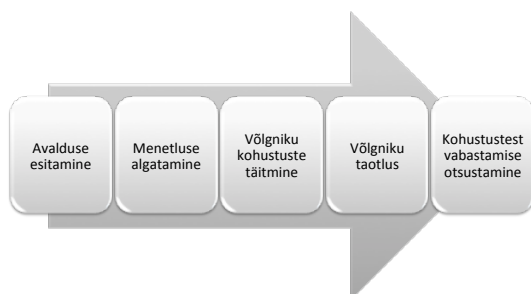
Nõ "uue võimaluse saamiseks" peab võlgnik kohustustest vabastamise menetluse kestel andma endast oma parima võlausaldajate nõuete rahuldamiseks: otsima töötuse korral aktiivselt endale tööd ning mitte keelduma ka tema kvalifikatsioonile või väljaõppele mittevastavast ametist.

Võlgnik on PankrS § 173 järgi kohustatud *tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega ja, kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima*.

Pärast viie aasta möödumist võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamisest otsustab kohus *võlgniku taotlusel* PankrS § 175 lg 1 järgi võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamise, tehes selle kohta määruse. Kohus võib oma kohustusi nõuetekohaselt täitnud võlgniku asjaolusid arvestades vabastada pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest ka enne viie aasta möödumist menetluse algatamisest, kuid mitte enne kolme aasta möödumist menetluse algatamisest, eelkõige kui võlgnik on oma kohustusi menetluse ajal nõuetekohaselt täitnud ja rahuldanud võlausaldajate nõudeid arvestatavas ulatuses. Siinkohal tuleb rõhutada, et võlgnik ja võlausaldajad võivad leppida kokku analoogses, kuid lühemas menetluses, kuid seda üksnes kompromissi tegemise kaudu.

FI vabastamine kohustustest.

FI vabastamine kohustustest

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

21

- ✓ Võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustab kohus võlgniku avalduse alusel.
- ✓ *Võlgniku kohustusest vabastamise avaldus* tuleb esitada kohtule hiljemalt võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumise ajaks või koos vastava aruandega.
- ✓ Avalduses peab võlgnik kinnitama, et talle ei ole teada asjaolusid, mis võiksid kohustustest vabastamise välistada, ja et ta kohustub täitma võlgniku kohustusi menetluse kestel.
- ✓ Võlgniku kohustustest vabastamise *menetluse algatamise* otsustab kohus. Võlausaldaja võib esitada võlgniku kohustusest vabastamisele vastuväite.
- ✓ Kohus võib jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamata, kui võlgnik on muuhulgas mõistetud süüdi pankroti- või täitemenetlusalase kuriteo, maksualase kuriteo või muu kuriteo toimepanemises.
- ✓ Nõ "uue võimaluse saamiseks" peab võlgnik kohustustest vabastamise menetluse kestel andma endast oma parima võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.
- ✓ Võlgnik on kohustatud *tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega ja, kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima.*
- ✓ Pärast viie aasta (mitte vähem kui kolme aasta) möödumist võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamisest otsustab kohus *võlgniku taotlusel* võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamise, tehes selle kohta määruse.

Pankrotimenetlus. Kompromiss (Slaid 22)

Tervendamiseks on kaks võimalust:

- a) Väljaspool pankrotimenetlust võlgniku ja võlausaldajate kokkuleppel (kokkuleppe saavutamise korral pole reeglina vajalik ja soovitatav ka pankrotimenetluse algatamine), millega teatud ajaks välistatakse nõuete ja pandiõiguste maksmapanemine võlgniku vastu.
- b) Tervendamine pankrotimenetluses, kusjuures tervendamine otsustatakse võlausaldajate enamuse poolt.

Kompromiss on PankrS § 178 lg 1 järgi võlgniku ja võlausaldajate vaheline kokkulepe võlgade tasumise kohta, mis seisneb võlgade vähendamises või nende tasumise tähtaja pikendamises.

Kompromiss tehakse PankrS § 178 lg 2 järgi võlgniku või halduri ettepanekul pankrotimenetluses pärast pankroti väljakuulutamist. Võlausaldajate üldkoosolek või pankrotitoimkond võib teha haldurile ülesandeks töötada välja kompromissettepanek.

Kompromissotsuse teeb võlausaldajate üldkoosolek. Kohus otsustab kompromissi kinnitamise, tehes selle kohta määruse.

Kompromissettepanekus määratakse, mis ulatuses ja mis tähtpäevaks võlgnik tasub võlad. Kompromissettepanekus tuleb PankrS § 179 järgi põhjendada, et võlgnik suudab oma võlad selles ulatuses ja selleks tähtpäevaks tasuda. Kui võlgnik tegeleb majandus- või kutsetegevusega, esitatakse ettepaneku lisana majandus- või kutsetegevuse jätkamise kava ja ettevõtte tervendamiskava. Kompromissettepaneku võib esitada kuni jaotusettepaneku kinnitamiseni kohtu poolt.

Kompromiss tehakse PankrS § 180 järgi võlausaldajate üldkoosolekul kõigi võlgniku vastu suunatud nõuete kohta (*kompromissotsus*), mis olid olemas kompromissi tegemise ajaks. Kompromissotsuses märgitakse kompromissi kehtivuse tähtaeg. Kompromissotsuse saab teha pärast nõuete kaitsmist. Kompromiss on tehtud, kui selle poolt hääletab vähemalt pool kohalviibivatest võlausaldajatest, kelle nõuded moodustavad vähemalt 2/3 kõigi nõuete summast.

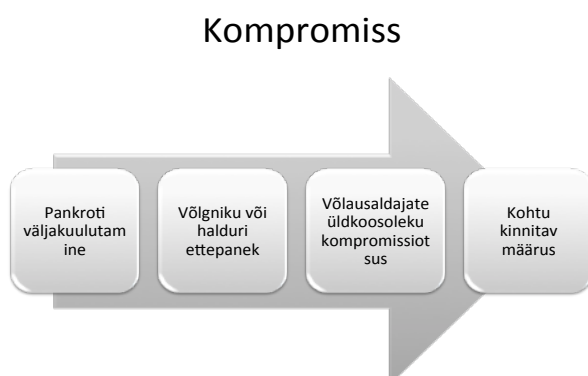
Kompromissi *tagajärjeks* PankrS § 184 järgi on, et kompromissi kinnitamise määrusega lõpetab kohus pankrotimenetluse. Määruse alusel saab võlgnik tagasi vara valitsemise õiguse ja vara müük lõpetatakse. Vara müügist laekunud raha, mis ei ole võlausaldajale üle antud, antakse võlgnikule. Võlgnikule läheb üle kohustus täita massikohustused ning tasuda pankrotimenetluse kulud. Oluline on lisada, et pankrotimenetluse lõpetamisel kompromissotsuse kinnitamisega ei vabastata haldurit ja pankrotitoimkonna liikmeid ning neil on jätkuvalt seaduses sätestatud õigused ja kohustused. Kompromiss ei vabasta ka võlgnikuga kohustuse täitmise eest solidaarselt vastutavat isikut oma kohustuse täitmisest. Kui võlgnikuga kohustuse täitmise eest solidaarselt vastutav isik on kohustuse täitnud, on tal võlgniku suhtes tagasinõudeõigus üksnes ulatuseni, milles võlgnik vastutaks kohustuse täitmise eest kompromissi järgi.

Kohtu poolt kinnitatud kompromiss on PankrS § 184 lg 6 järgi täitedokument pankrotimenetluses tunnustatud nõuete suhtes. Kui kompromiss seisneb võlgade tasumise tähtaja pikendamises, ei saa kompromissis nimetatud tähtaja jooksul maksta panna nõudeid, mille suhtes kompromiss on tehtud.

Halduril on PankrS § 188 järgi õigus kompromissi kehtivuse ajal vara pankrotivarasse tagasi võita.

Võlausaldajad, kelle nõudeid kompromiss puudutab, võivad PankrS § 192 järgi ka pärast kompromissi tähtaja möödumist oma kompromissi ajal rahuldamata jäänud nõuded kompromissis kokkulepitud ulatuses maksta panna.

Kompromiss.

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

22

- ✓ *Kompromiss* on võlgniku ja võlausaldajate vaheline kokkulepe võlgade tasumise kohta, mis seisneb võlgade vähendamises või nende tasumise tähtaja pikendamises.
- ✓ Kompromiss tehakse võlgniku või halduri ettepanekul pankrotimenetluses pärast pankroti väljakuulutamist. Võlausaldajate üldkoosolek või pankrotitoimkond võib teha haldurile ülesandeks töötada välja kompromissettepanek.
- ✓ *Kompromissettepanekus* määratakse, mis ulatuses ja mis tähtpäevaks võlgnik tasub võlad. Kompromissettepaneku võib esitada kuni jaotusettepaneku kinnitamiseni kohtu poolt.
- ✓ Kompromiss tehakse võlausaldajate üldkoosolekul kõigi võlgniku vastu suunatud nõuete kohta (*kompromissotsus*), mis olid olemas kompromissi tegemise ajaks.
- ✓ Kompromissi *tagajärjeks* on, et kompromissi kinnitamise määrusega lõpetab kohus pankrotimenetluse. Määruse alusel saab võlgnik tagasi vara valitsemise õiguse ja vara müük lõpetatakse. Vara müügist laekunud raha, mis ei ole võlausaldajale üle antud, antakse võlgnikule. Võlgnikule läheb üle kohustus täita massikohustused ning tasuda pankrotimenetluse kulud.
- ✓ Kohtu poolt kinnitatud kompromiss on täitedokument pankrotimenetluses tunnustatud nõuete suhtes.
- ✓ Võlausaldajad, kelle nõudeid kompromiss puudutab, võivad oma kompromissi ajal rahuldamata jäänud nõuded kompromissis kokkulepitul ulatuses maksuma panna.

2. ptk Vaidluste lahendamine

Saneerimismenetlus. Üldküsimused. Eesmärk (Slaid 1)

SanS §-s 1 on sätestatud, et *seaduse eesmärgiks* on luua selline menetlus, mis: 1) võimaldaks ettevõtet saneerida; 2) tagada ettevõtja, võlausaldaja ja kolmanda isiku huvide kaitse ja õiguste arvestamine. Siinkohal tuleb rõhutada, et saneeritakse ettevõtet, mitte ettevõtjat, ehk teisi sõnu saneeritakse juriidilisele isikule kuuluvat majandusüksust, mitte juriidilist isikut ennast.

Seega peab seadus tagama esmajärjekorras menetluse, milles kõikide osapoolte huvid ja õigused on tasakaalus ning eesmärgipäraselt kaitstud. Siit omakorda saab tuletada eelnõu autorite poolt eelnõu koostamise lähtealuseks võetud tõdemuse, et iga ettevõtet ei pea saneerima ega saagi saneerida. Lisaks majanduslikule mõõtmele tuleb saneerimismenetluse raames ära hoida saneerimise kuritarvitamist näiteks selleks, et ettevõtte vara vähendada ja seeläbi hilisema pankrotimenetluse raames võlausaldajatele vähem raha välja maksta.

Saneerimise tulemusena peab olema võimalik jätkata tulevikus ettevõtte majandamist (*jätkusuutlik majandamine*), mis negatiivselt väljendades tähendab, et majandusliku olukorra paranemine ei tohi olla ettenähtavalt ajutine ega rajatud ainult krediidile. Seaduse mõttest lähtuvalt ei saa saneerimiseks pidada siiski ettevõtjale kuuluva ettevõtte tegevuse lõpetamist. Samas peab jääma võimalikuks ettevõtte kui terviku võõrandamine, näiteks üleminek äriühingule, kelle osad antakse võlausaldajatele võlgade katteks. Seega jääb kõnealune eeldus – saneerimise tulemusena peab olema tagatud ettevõtte jätkusuutlik majandamine – kohtupraktika sisustada, mis omakorda sõltub iga üksikjuhtumi vajadustest.

Saneerimismenetlust kohaldatakse SanS § 3 järgi *üksnes eraõigusliku juriidilise isiku suhtes*.

Kokkulepe, mille kohaselt võlausaldaja võib saneerimismenetluse algatamisel või saneerimiskava kinnitamisel lepingu lõpetada, on SanS § 6 järgi tühine.

Saneerimismenetluse algatamise avalduse (*saneerimisavaldus*) saab SanS § 7 järgi esitada üksnes ettevõtja ise. Seega on seadusega kujundatav saneerimismenetlus oma põhisolemuselt ettevõtte omanike, mitte ettevõtte võlausaldajate poolt tehtavate muudatuste kogum.

Kui kohtule on samal ajal esitatud nii pankrotimenetluse kui ka saneerimismenetluse algatamise avaldus, liidetakse need SanS § 7 lg 4 järgi ühte menetluse ja avaldused vaatab läbi kohus, kellele esimesena avaldus esitati. Sellisel juhul kohaldatakse pankrotimenetluse algatamise kohta kehtivaid tähtaegu.

Saneerimise eesmärk

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ SanS *eesmärgiks* on luua selline menetlus, mis: 1) võimaldaks ettevõtet saneerida; 2) tagada ettevõtja, võlausaldaja ja kolmanda isiku huvide kaitse ja õiguste arvestamine.
- ✓ Iga ettevõtet ei pea saneerima ega saagi saneerida.
- ✓ Saneerimise tulemusena peab olema võimalik jätkata tulevikus ettevõtte majandamist (*jätkusuutlik majandamine*).
- ✓ Saneerimismenetlust kohaldatakse *üksnes eraõigusliku juriidilise isiku suhtes*.
- ✓ Kokkulepe, mille kohaselt võlausaldaja võib saneerimismenetluse algatamisel või saneerimiskava kinnitamisel lepingu lõpetada, on tühine.
- ✓ Saneerimismenetluse algatamise avalduse (*saneerimisavaldus*) saab esitada üksnes ettevõtja ise.
- ✓ Kui kohtule on samal ajal esitatud nii pankrotimenetluse kui ka saneerimismenetluse algatamise avaldus, liidetakse need ühte menetlusse ja avaldused vaatab läbi kohus, kellele esimesena avaldus esitati.

Saneerimismenetlus. Saneerimisavaldus (Slaid 2)

Saneerimisavalduses esitab ettevõtja selgituse majanduslike raskuste põhjuste kohta ja põhistab, et: 1) tema maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline; 2) ettevõtte vajab saneerimist; 3) ettevõtte jätkusuutlik majandamine on pärast saneerimist tõenäoliselt võimalik.

Esmalt peab ettevõtja tooma esile *majanduslike raskuste tekkimise põhjused*. Ettevõtjale on pandud põhistamise kohustus, mis tähendab seda, et ta peab esitama sellised andmed, mille õigsuse eeldamisel saab kohus uskuda esitatud väiteid (põhistamine – TsMS § 235). Põhistamist tuleb eristada tõendamisest, mille raames peab tsiviilkohtumenetluse seadustikus ettenähtud vahenditega esitatud andmete tõesust kinnitama (st, et andmete õigsust ei eeldata, vaid need peavad nähtuma tõenditest).

Teiseks peab ettevõtja avalduses põhistama, et *maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline* ehk tegu on ähvardava maksejõuetusega. Ähvardav maksejõuetus on samas ka üheks pankrotimenetluse alustamise eelduseks (PankrS § 31 lg 3). Ähvardav maksejõuetus on ainus vabatahtlik pankrotimenetluse alustamise eeldus. Seega luuakse saneerimiseseadusega ettevõtjale ähvardava maksejõuetuse tekkimisel valikuvõimalus, kus tal on võimalik valida, kas viia läbi saneerimine või esitada avaldus pankrotimenetluse alustamiseks.

Tulevikus tekkiva maksejõuetuse prognoositav pikkus ehk siis tulevik sõltub viimase olemasoleva kohustuse sissenõutavaks muutumise tähtjast. Siiski ei tohiks see periood ületada 1-2 aastat.

Maksejõuetusest saab rääkida siis, kui olemasolevad sissetulekud moodustavad olemasolevatest väljaminekutest vähem kui 90%. Maksejõuetuse tekkimise tõenäosus tähendab seda, et maksejõuetus prognoositava perioodi lõpus on tõenäolisem kui maksejõulisus, see tähendab, et maksejõuetuse tõenäosus ületab 50%.

Saneerimismenetluse algatamise avalduses peab ettevõtja järgnevalt põhistama, et *ettevõtte vajab saneerimist*. Ettevõtte saneerimise vajadus tähendab seda, et ettevõtjat ähvardav maksejõuetus on tingitud just ettevõtte majandustegevusest ning saneerimata ei ole võimalik majanduslikku käekäiku paremuse poole pöörata. Ühtlasi tähendab saneerimisvajadus ka seda, et ettevõtte ümberkujundamine on üleüldse võimalik.

Eeldus, et *kasumlikkuse taastamine on tõenäoline*, on suunatud sellele, et välja selgitada, kas ettevõtja arvamuse kohaselt on majanduslikku olukorda siiski võimalik parandada. See omakorda eeldab, et ettevõtjal, kellel peaks eelduslikult olema kõige parem ülevaade oma ettevõtte tegevusest ja eduväljavaadetest, on juba enne menetluse algust olemas nägemus, mis suunas peaks hakkama ümberkorraldusi tegema ja millise sihiga tuleb tegutseda. Kohtule ei pea siiski esitama ammendavat äriplaani, samas ei saa seda kindlasti pidada takistuseks, vastupidi – mida põhjalikuma eeltöö on ettevõtja teinud, seda suurem on tõenäosus, et kohus menetluse algatamise avalduse rahuldab, sest ta on saneerimise õnnestumises rohkem veendunud.

Saneerimisavaldusele tuleb SanS § 7 lg 3 järgi lisada eelmise majandusaasta raamatupidamisaruanne, ülevaade võlgniku finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest ning võlanimekiri saneerimisavalduse esitamise seisuga.

Saneerimisavaldus

Saneerimisavaldus

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

2

- ✓ Saneerimisavalduses esitab ettevõtja selgituse majanduslike raskuste põhjuste kohta ja põhistab seda.
- ✓ Esmalt peab ettevõtja tooma esile *majanduslike raskuste tekkimise põhjused*.
- ✓ Põhistamist tuleb eristada tõendamisest, mille raames peab tsiviilkohtumenetluse seadustikus ettenähtud vahenditega esitatud andmete tõesust kinnitama.
- ✓ Teiseks peab ettevõtja avalduses põhistama, et *maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline* ehk tegu on ähvardava maksejõuetusega.
- ✓ Tulevikus tekkiva maksejõuetuse prognoositav pikkus ehk siis tulevik sõltub viimase olemasoleva kohustuse sissenõutavaks muutumise tähtajast – mitte üle 1-2 aasta.
- ✓ Maksejõuetusest saab rääkida, kui olemasolevad sissetulekud moodustavad olemasolevatest väljaminekutest vähem kui 90%.
- ✓ Maksejõuetuse tekkimise tõenäosus tähendab, et maksejõuetus prognoositava perioodi lõpus on tõenäolisem kui maksejõulisus, see tähendab, et maksejõuetuse tõenäosus ületab 50%.
- ✓ Saneerimismenetluse algatamise avalduses peab ettevõtja järgnevalt põhistama, et *ettevõtte vajab saneerimist*.
- ✓ Eeldus, et *kasumlikkuse taastamine on tõenäoline*, on suunatud sellele, et välja selgitada, kas ettevõtja arvamuse kohaselt on majanduslikku olukorda siiski võimalik parandada.

Saneerimismenetlus. Menetluse algatamine (Slaid 3)

Kohus peab juhinduma SanS § 8 sätestatust ja kontrollima saneerimismenetluse algatamisel saneerimisavalduse vastavust tsiviilkohtumenetluse reeglitele ning järgmisi ettevõtja avalduses märgitud/põhistatud asjaolusid: 1) tema maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline; 2) ettevõtte vajab saneerimist; 3) ettevõtte jätkusuutlik majandamine on pärast saneerimist tõenäoliselt võimalik.

SanS § 8 lg 1 kohaselt peab kohus saneerimismenetluse algatamisel kontrollima, kas on täidetud tsiviilkohtumenetluse seadustikust ja eelnõust tulenevad normid. Saneerimismenetlust ei algatata, kui: 1) ettevõtja suhtes on algatud pankrotimenetlus; 2) on tehtud kohtumäärus ettevõtja sundlõpetamise kohta või toimub täiendav likvideerimine; 3) ettevõtja suhtes toimunud saneerimismenetluse lõppemisest on möödunud vähem kui kaks aastat (SanS § 8 lg 2).

SanS § 9 annab kohtule õiguse nõuda ettevõtjalt vande andmist kinnitamaks, et ettevõtja esitavad andmed - majandusaasta aruanne, finantsseisundi, majandustulemuste ja rahavoogude ülevaade ning võlanimekiri - on ettevõtjale teadaolevalt tõesed. Vande rikkumise korral saab rakendada karistusseadustiku § 320, mille kohaselt vande all teadvalt vale vara nimekirja andmise eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

Kohus algatab saneerimismenetluse määrusega (edaspidi *saneerimismäärus*) seitsme päeva jooksul saneerimisavalduse saamisest arvates (SanS § 10 lg 1). Muuhulgas määrab kohus tähtaja saneerimiskava vastuvõtmiseks (mitte üle 60 päeva) ja tähtaja, mille jooksul saneerimiskava tuleb esitada kohtule kinnitamiseks. Kohtule on suhteliselt lühike seisme päevane tähtaeg määruse tegemiseks antud põhjusel, et saneerimismenetluse algatamisel on kiire tegutsemine üks olulisemaid saneerimise edukust mõjutavaid tegureid ning lisaks ei ole kohtunikul menetluse algatamisel vaja teha mahukat õiguslikku või majanduslikku analüüsi. Kohtunik peaks Seletuskirja järgi menetluse algatamise otsuse langetama juba siis, kui tema hinnangute kohaselt on esitatud andmete põhjal kõik eeldused menetluse algatamiseks täidetud. Seitsmepäevane otsustamistähtaeg on üksnes maksimumperiood, määruse võib teha ka sellest lühema aja jooksul.

Saneerimismenetlus on saneeritavale n-ö tasuline menetlus. Vastavalt SanS § 10 lg 2 p 4 märgib kohus saneerimismääruses muuhulgas ka summa, mille ettevõtja peab tasuma saneerimisnõustaja tasu ja kulutuste katteks kohtu deposiiti. Erialases kirjanduses on saneerimisnõustaja tasu maksmise kohustuse jätmist ettevõtte kanda nimetatud oluliseks küsimuseks saneerimismenetluse kujundamisel, sest nõustaja töö võib olla kallis ja niigi nappe rahalisi vahendeid käsutav ettevõtja ei suuda võib-olla seda endale lubada ning on sunnitud esitama pankrotiavalduse. Seaduse autorid kaalusid mitmeid võimalusi nõustajale tasu maksmiseks, seejuures ka riigipoolset tasu maksmist või vähemalt garanteerimist (kui ettevõtja ei maksa, siis maksab riik ja nõuab ettevõtjalt tagasi). Kuid kõigil arutluse all olnud juhtudel oleks tasustamissüsteem läinud ülemäära keerukaks või oleks kujunenud olukord, kus riigile võinuks tekkida prognoosimatu suurusega kulutusi. Sellest lähtuvalt otsustati seaduse praeguse regulatsiooni kasuks.

Menetluse algatamine

Menetluse algatamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

3

- ✓ Kohus peab kontrollima saneerimismenetluse algatamisel saneerimisavalduse vastavust tsiviilkohtumenetluse reeglitele ning järgmisi ettevõtja avalduses märgitud/põhistatud asjaolusid: 1) tema maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline; 2) ettevõtte vajab saneerimist; 3) ettevõtte jätkusuutlik majandamine on pärast saneerimist tõenäoliselt võimalik.
- ✓ Saneerimismenetlust ei algatata, kui: 1) ettevõtja suhtes on algatatud pankrotimenetlus; 2) on tehtud kohtumäärus ettevõtja sundlõpetamise kohta või toimub täiendav likvideerimine; 3) ettevõtja suhtes toimunud saneerimismenetluse lõppemisest on möödunud vähem kui kaks aastat.
- ✓ Kohus algatab saneerimismenetluse määrusega (edaspidi *saneerimismäärus*) seitsme päeva jooksul saneerimisavalduse saamisest arvates.
- ✓ Saneerimismenetlus on saneeritavale n-ö tasuline menetlus.

Saneerimismenetlus. Menetluse algatamise tagajärjed (Slaid 4)

Saneerimismenetluse algatamise tagajärjed on SanS § 11 lg 1 järgi järgmised: 1) kohus peatab ettevõtja vara suhtes läbiviidava täitemenetluse kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõppemiseni, välja arvatud täitemenetlus, mis viiakse läbi töösuhte alusel tekkinud nõude või elatise tasumise nõude täitmiseks; 2) viivise või ajas suureneva leppetrahvi arvestamine ettevõtja vastu suunatud nõudelt peatub kuni saneerimiskava kinnitamiseni; 3) asja läbivaatav kohus võib ettevõtja avalduse ja sellele lisatud saneerimisnõustaja heakskiidu alusel peatada kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõppemiseni kohtumenetluse, milles on ettevõtja vastu rahaline nõue, välja arvatud töösuhte alusel esitatud nõue või elatise tasumise nõue, mille kohta ei ole veel otsust tehtud; 4) kohus lükkab võlausaldaja esitatud pankrotiavalduse alusel pankrotimenetluse algatamise otsustamise edasi kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõpetamiseni.

Täieliku peatamise (kirjanduses nimetatud sageli ka *full stop*) põhimõtte kohaselt ei saa saneerimismenetluse käigus teha ühtegi menetlust, mis piirab ettevõtja tegevust, ega suurene nõudelt arvestatav viivis või leppetrahv. Eesmärgiks on: 1) võimaldada ettevõtjal pidada rahulikult läbirääkimisi võlausaldajatega, kartmata, et samal ajal võidakse tema suhtes algatada pankrotimenetlus või esitada hagiavaldus, millega kaasneb aeganõudev ja kulukas kohtumenetlus või ettevõtte majandustegevuse seiskamine; 2) vältida olukorda, kus sundtäitmise käigus müüakse maha ettevõtte edasiseks majandamiseks vajalik asi, mille tõttu võib saneerimine ebaõnnestuda; 3) viiviste ja leppetrahvi nõudmise peatamisega kuni saneerimiskava kinnitamiseni soovitakse anda ettevõtjale aega muudatuste tegemiseks, et ettevõtja ei peaks kartma tema vastu olevate nõuete suurenemist menetluse ajal.

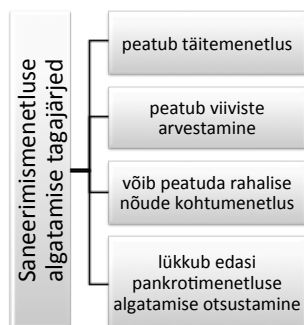
Võib vaielda selle üle, kas nimetatud menetluse algatamise tagajärjed riivavad võlausaldajate põhiõigusi. PS § 32 lg 2 sätestab isiku omandi puutumatus põhimõtte, mille alla kuulub ka õigus vabalt otsustada, mida isik soovib teha teise isiku vastu oleva nõudeõigusega. Kõnesoleval juhul võiks see Seletuskirja järgi tähendada seda, et võlausaldajal on õigus vabalt otsustada, kuidas ta toimib nõudega, mis tal ettevõtja vastu on. Lõppastmes peaks võlausaldajate omandi põhiseaduspärase riivamise küsimus taanduma ettevõtja (teatud määral ka üldsuse huvide) ja võlausaldaja õiguste kaalumisele. Seaduses on lähtutud eeldusest, et ettevõtja huvid on saneerimismenetluse raames mõnevõrra olulisemad kui võlausaldaja huvid. Lisaks ei võeta võlausaldajalt lõplikult ära õigust ettevõtja vastu oma nõue maksma panna, vaid piiratakse seda üksnes teatud ajavahemikuga – kuni saneerimiskava kinnitamiseni või menetluse lõpetamiseni.

Erinevalt pankrotimenetlusest säilitab ettevõtja saneerimismenetluses ettevõtte üle n-ö omavalitsemise ega anna juhtimist üle näiteks saneerimisnõustajale. Seletuskirja järgi on ettevõtte ümberkujundamise perioodiks säilitatava omavalitsemise kohta välja toodud järgmised positiivsed omadused: 1) võimalik on kasutada ettevõtja kogemusi, sest tema tunneb oma ettevõtet ja tegutsemisvaldkonda kõige paremini; 2) vähenevad kulutused nõunikule tasu maksmiseks; 3) omavalitsemise võimalus ajendab ettevõtjat esitama võimalikult vara menetluse alustamise avaldust.

Omavalitsemisel leitakse ka puudusi: 1) tihtipeale rajanevad majanduslikud raskused ettevõtte juhtide mittetoimetulekul. Seetõttu on sageli küsitav sama juhatuse võime tuua ettevõtte majanduslikest raskustest välja; 2) ettevõtjal on võimalus kõrvaldada ettevõttest vara ja seega tekib oht, et seatakse ohtu võlausaldajate nõuete rahuldamine pankrotimenetluse raames.

Menetluse algatamise tagajärjed

Menetluse algatamise tagajärjed

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

4

- ✓ *Saneerimismenetluse algatamise tagajärjed* on muuhulgas järgmised: 1) kohus peatab ettevõtja vara suhtes läbiviidava täitemenetluse; 2) viivise või ajas suureneva leppetrahvi arvestamine ettevõtja vastu suunatud nõudelt peatub kuni saneerimiskava kinnitamiseni; 3) kohus lükkab võlausaldaja esitatud pankrotiavalduse alusel pankrotimenetluse algatamise otsustamise edasi kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõpetamiseni.
- ✓ Saneerimismenetluse käigus ei saa teha ühtegi menetlust, mis piirab ettevõtja tegevust.
- ✓ Eesmärgiks on muuhulgas: võimaldada ettevõtjal pidada rahulikult läbirääkimisi võlausaldajatega, kartmata, et samal ajal võidakse tema suhtes algatada pankrotimenetlus või esitada hagiavaldus, millega kaasneb aeganõudev ja kulukas kohtumenetlus või ettevõtte majandustegevuse seiskamine; samuti vältida olukorda, kus sundtäitmise käigus müüakse maha ettevõtte edasiseks majandamiseks vajalik asi, mille tõttu võib saneerimine ebaõnnestuda.
- ✓ Erinevalt pankrotimenetlusest säilitab ettevõtja saneerimismenetluses ettevõtte üle n-ö omavalitsemise ega anna juhtimist üle näiteks saneerimisnõustajale.

Saneerimismenetlus. Võlausaldajatele teatamine (Slaid 5)

Saneerimisnõustaja teavitab SanS § 12 järgi viivitamata võlausaldajaid saneerimismenetluse algatamisest ja nende nõuete suurusel, mis neil võlanimekirja kohaselt ettevõtja vastu on. Selleks edastab ta neile *saneerimisteate*.

Saneerimisteates peavad SanS § 12 lg 2 järgi olema vähemalt järgmised andmed: 1) saneerimismääruse teinud kohtu andmed ja määruse tegemise aeg; 2) saneerimisnõustaja nimi või nimetus ja kontaktandmed; 3) võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurus ettevõtja raamatupidamise alusel saneerimismenetluse algatamise seisuga ja kas nõue on pandiga tagatud; 4) tähtaeg, mille jooksul võlausaldaja peab eelmises punktis nimetatud nõudega mittenõustumisest saneerimisnõustajat teavitama, ja teavitamata jätmise tagajärjed (min 2 ja max 4 nädalat); 5) saneerimismenetluse algatamise tagajärjed; 6) saneerimiskava vastuvõtmise ja kohtule kinnitamiseks esitamise tähtaeg.

Saneerimise käigus toimub isiku õiguste piiramine, näiteks ei saa võlausaldaja esitada võlgniku vastu hagi (SanS § 11 lg 1 p 3) või pankrotiavaldust (§ 11 lg 1 p 4). Õiguste piiramisest teadmine võimaldab võlausaldajal oma tegevusi vastavalt kohandada, et näiteks vältida täiendavate kahjude tekkimist.

Võlausaldaja saab kujundada oma hoiaku saneerimise suhtes ja nii kiirenevad saneerimiskava koostamiseks peetavad läbirääkimised ning seega kogu menetlus. Samas võib võlausaldaja jääda ka passiivseks: ta on küll teadlik menetluse toimumisest, kuid ei soovi oma aega ja vaeva võlgniku saneerimisse panustada ning seetõttu saneerimiskava koostamiseks läbirääkimisi ei pea ega osale hääletamisel. Võlausaldaja selline käitumine on täiesti aktsepteeritav, sest kedagi ei saa sundida tegema täiendavaid kulutusi ainuüksi seetõttu, et tema võlgnikul ei lähe majanduslikult just kõige paremini. Selleks et osavõtmatusest tingitud saneerimismenetluse nurjumisi vähendada, on eelnõusse lisatud võlausaldajate poolt vastu võtmata jäänud saneerimiskava kohtulik kinnitamine (SanS § 36). Nagu seadusest tuleneb, märgitakse saneerimisteates võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude summa, nii nagu see on kajastatud võlgniku raamatupidamises (SanS § 12 lg 2 p 3). Teates toodud nõude suurusel võib võlausaldaja mittenõustumisel vastu vaielda. Nõuete summa alusel määratakse kindlaks ühelt poolt võlausaldajal olevate häälte arv saneerimiskava vastuvõtmiseks (SanS § 24) ning teiselt poolt on nõude suurus oluline ka saneerimise ebaõnnestumise korral sellele järgneva pankrotimenetluse jaoks.

Teavitamiskohustus on pandud saneerimisnõustajale, mitte jäetud ettevõtja kanda.

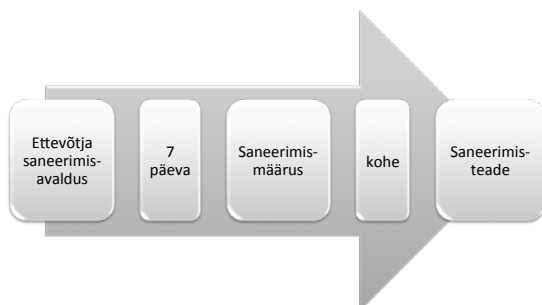
Kui võlausaldaja, kelle nõuet soovitakse saneerimiskavaga ümber kujundada, ei nõustu saneerimisteates nimetatud andmetega andmetega, esitab ta saneerimisnõustajale 2-4 nädalase tähtaja jooksul *kirjaliku avalduse*, milles märgib, mis osas ta saneerimisteates nimetatud nõudega ei nõustu, ja esitab neid asjaolusid tõendavad tõendid.

Kohus otsustab esitatud väidete ja tõendite alusel võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurusel ning tagatiste olemasolu ja ulatuse kahe nädala jooksul saneerimisnõustajalt võlausaldaja avalduse saamisest arvates. Määrus, millega määratakse kindlaks võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurus, toimetatakse SanS § 13 lg 4 järgi kätte ettevõtjale, saneerimisnõustajale ja võlausaldajale.

Ettevõtja on kohustatud andma kohtule ja saneerimisnõustajale teavet, mida nad vajavad seoses saneerimismenetlusega ning osutama saneerimisnõustajale abi tema ülesannete täitmisel. Kui ettevõtja ei täida oma kohustusi, lõpetab kohus SanS § 14 järgi saneerimismenetluse.

Võlausaldajatele teatamine

Võlausaldajatele teatamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

5

- ✓ Saneerimisnõustaja teavitab viivitamata võlausaldajaid saneerimismenetluse algatamisest ja nende nõuete suurusest, mis neil võlanimekirja kohaselt ettevõtja vastu on. Selleks edastab ta neile *saneerimisteate*.
- ✓ Saneerimisteates peavad olema vähemalt järgmised andmed:
  - saneerimismääruse teinud kohtu andmed ja määruse tegemise aeg;
  - saneerimisnõustaja nimi või nimetus ja kontaktandmed;
  - võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suurus ettevõtja raamatupidamise alusel saneerimismenetluse algatamise seisuga ja kas nõue on pandiga tagatud;
  - tähtaeg, mille jooksul võlausaldaja peab eelmises punktis nimetatud nõudega mittenõustumisest saneerimisnõustajat teavitama, ja teavitamata jätmise tagajärjed (min 2 ja max 4 nädalat);
  - saneerimismenetluse algatamise tagajärjed;
- ✓ Saneerimiskava vastuvõtmise ja kohtule kinnitamiseks esitamise tähtaeg.

Saneerimismenetlus. Saneerimisnõustaja põhiülesanded (Slaid 6)

Kohus nimetab SanS § 15 järgi saneerimisnõustaja saneerimismenetluse algatamisel pärast ettevõtja arvamuse ärakuulamist, kusjuures kohus ei ole otsuse tegemisel ettevõtja arvamusega seotud. Kui kohus on nimetanud mitu saneerimisnõustajat, kuid ei ole nende ülesannete jaotust kindlaks määranud, täidavad saneerimisnõustajad ülesandeid omavahelise kokkuleppe alusel ja teevad igakülgsed koostööd saneerimismenetluse läbiviimisel.

Saneerimisnõustajana võib SanS § 15 lg 3 järgi tegutseda: 1) vandeadvokaat, vandeadvokaadi vanemabi, pankrotihaldur või audiitor; 2) muu füüsiline isik, kes on aus ja kõlbeline ning valdab kõnes ja kirjas eesti keelt, kellel on head majandus- ja vajalikud õigusteadmised ning kes on omandanud vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni; 3) investeerimisühing või krediidiasutus.

Saneerimisnõustaja peab oma ülesandeid SanS § 16 lg 1 järgi täitma korralikule ja ausale saneerimisnõustajale omase hoolega ning arvestab kõigi menetlusosaliste huve. Tema ülesanne on teavitada võlausaldajat ja kohut erapooletult ning asjatundlikult ettevõtte majanduslikust olukorrast ja saneerimisvõimalustest, nõustada ja abistada ettevõtjat saneerimismenetluse jooksul ning kontrollida võlausaldaja nõude õiguspärasust ja ettevõtja tehingute otstarbekust.

SanS § 16 lg 3 järgi saneerimisnõustaja: 1) viib end viivitamata kurssi ettevõtte majandusliku olukorra ja kavandatava saneerimisega; 2) analüüsib saneerimismenetluse vältel ettevõtja maksevõimet ning maksejõuetuse ilmnemisel teatab sellest kohe kohtule ja ettevõtjale; 3) abistab ettevõtjat saneerimiskava koostamisel ja läbirääkimistel võlausaldaja ja krediidiandjaga; 4) annab kohtule, võlausaldajale ja krediidiandjale mõistliku aja jooksul pärast taotluse saamist teavet ettevõtte majandusliku olukorra ja saneerimiskava koostamise kohta; 5) annab kohtule teavet oma ülesande täitmise kohta; 6) hindab ümberkujundatava nõude tõendatust ja õiguspärasust ning teavitab kohut nõudest, mida tegelikult ei ole, mille suurus on ebaselge või mille õiguspärasust ega tõendatust ei saa hinnata; 7) küsib vajaduse korral ettevõtjalt ja võlausaldajalt tõendeid ümberkujundatava nõude kohta; 8) täidab seadusest tulenevat või kohtu poolt antud muud ülesannet, mis on vajalik saneerimismenetluse läbiviimiseks.

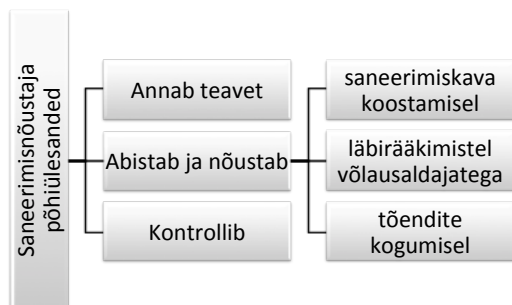
Saneerimisnõustaja on kohustatud hoidma talle tema ülesannete tõttu teatavaks saanud ärisaladust, samuti hoidma isikuandmeid ja muud konfidentsiaalsena saadud teavet. Saneerimisnõustaja, kes on oma kohustuse süülise rikkumisega tekitanud ettevõtjale kahju, peab selle SanS § 17 järgi hüvitama. Saneerimisnõustaja kohustuse rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumise tähtaeg on kolm aastat alates päevast, millal kannatanu sai teada kahjust ja saneerimisnõustaja vastutuse aluseks olevast asjaolust, kuid mitte üle kolme aasta saneerimisnõustaja vabastamisest.

Ettevõtja peab tasuma saneerimisnõustaja esialgse tasu ja esialgsete kulutuste katteks kohtu deposiiti kohtu määratud summa. Kui ettevõtja jätab summa tasumata, lõpetab kohus saneerimismenetluse.

Saneerimisnõustaja põhiülesanded

Saneerimisnõustaja põhiülesanded

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

6

- ✓ SanS § 16 lg 3 järgi saneerimisnõustaja:
  - viib end viivitamata kurssi ettevõtte majandusliku olukorra ja kavandatava saneerimisega;
  - analüüsib saneerimismenetluse vältel ettevõtja maksevõimet ning maksejõuetuse ilmnemisel teatab sellest kohe kohtule ja ettevõtjale;
  - abistab ettevõtjat saneerimiskava koostamisel ja läbirääkimistel võlausaldaja ja krediidiandjaga;
  - annab kohtule, võlausaldajale ja krediidiandjale mõistliku aja jooksul pärast taotluse saamist teavet ettevõtte majandusliku olukorra ja saneerimiskava koostamise kohta;
  - annab kohtule teavet oma ülesande täitmise kohta;
  - hindab ümberkujundatava nõude tõendatust ja õiguspärasust ning teavitab kohut nõudest, mida tegelikult ei ole, mille suurus on ebaselge või mille õiguspärasust ega tõendatust ei saa hinnata;
  - küsib vajaduse korral ettevõtjalt ja võlausaldajalt tõendeid ümberkujundatava nõude kohta;
  - täidab seadusest tulenevat või kohtu poolt antud muud ülesannet, mis on vajalik saneerimismenetluse läbiviimiseks.

Saneerimismenetlus. Saneerimiskava (Slaid 7)

Pärast saneerimismenetluse algatamist saneerimismäärusega koostab SanS § 20 lg 1 järgi saneerimisnõustaja ettevõtja nimel *saneerimiskava*. Seda tuleb tal teha paralleelselt saneerimisteate saatmisega ja läbirääkimiste pidamisega. Kui võlausaldajaid on rohkem kui mõni, võib see protsess kujuneda üsna keeruliseks ja aeganõudvaks. Samas aega on väga vähe - vastavalt SanS § 10 lg 3 antakse saneerimismääruses aega saneerimiskava kohtule esitamiseks kuni 60 päeva.

Ettevõtja võib saneerimiskava koostada ka enne saneerimismenetluse algatamist. Enne menetluse algatamist koostatud kava võib ettevõtja Seletuskirja järgi esitada kohtule juba koos menetluse algatamise avaldusega. See peaks võimaldama kohtul peaaegu kõhkluseta menetluse algatada, sest kava projekt on tõend sellest, et ettevõtjal on olemas selge ettekujutus muudatuste tegemise kohta ning vajalikud sammud kava vastuvõtmiseks ja kinnitamiseks jõuab suure tõenäosusega seaduses ettenähtud kuuekümmet päeva jooksul teha.

Kui saneerimiskava koostatakse pärast saneerimismenetluse algatamist, tuleb SanS § 20 lg 2 järgi nimetatud 60-ne päeva jooksul: 1) selgitada välja ettevõtte saneerimise võimalused ja finantseerimise allikas; 2) vajaduse korral pidada võlausaldajaga läbirääkimisi nõuete ümberkujundamiseks; 3) teha muid ettevõtte saneerimiseks vajalikke toiminguid.

Seda sätet tuleb käsitleda dispositiivsena ja antud loend saneerimiskava väljatöötamiseks tehtavate tegevustest on Seletuskirja järgi üksnes näitlik. Eesmärgiks ei ole ettevõtjale ette kirjutada, milline töövorm tuleb saneerimiskava koostamiseks valida, vaid see kujundatakse iga kord vastavalt olukorrale ja vajadusele. Punktis 1 sätestatud nõue selgitada välja saneerimise võimalused ja finantseerimise allikad ja punktis 2 esitatud ettekirjutus läbirääkimiste pidamise kohta sisaldavad endas soovitusi, et saneerimiskava koostamisel tuleb teha igakülgset koostööd ettevõtte majandustegevuse ümberkorraldamiseks vajaliku krediidi leidmiseks.

Vastavalt SanS § 20 lg 3 esitatakse *saneerimiskava projekt* võlausaldajatele tutvumiseks vähemalt kaks nädalat enne saneerimiskava kinnitamiseks antud kuuekümnepäevase tähtaja lõppu. Projekti esitamist on Seletuskirja järgi vajalikuks peetud seetõttu, et anda võlausaldajatele aega rahulikult kaaluda, millist otsust kava vastuvõtmisel teha. Tuginedes teiste riikide praktikale (eelkõige Saksamaa), rõhutavad seaduse autorid, et saneerimiskava projektile, mis võlausaldajatele esitatakse, võiks olla lisatud ülevaatlilik kokkuvõte, mille alusel saab iga asjaosaline lühidalt oma õiguste ja kohustuste kavandatavad muudatused selgeks teha. Lühülevaadet on peetud vajalikuks, kuna paljudel võlausaldajatel ei ole aega kogu mahukat kava läbi töötada ning puuduliku teabe korral kaldutakse langetama pigem mittetoetavat otsust. Siiski ei ole lühülevaate koostamist eelnõus sätestatud, sest näiteks väikeste saneerimiste puhul, kus muudatuste maht ja seega saneerimiskava tervikuna on üsna lühikesed, ei ole selline kokkuvõte vajalik.

Saneerimiskava projektile tuleb lisada ka teade saneerimiskava vastuvõtmise koosoleku kohta või esitada üleskutse saneerimiskava vastuvõtmiseks seisukoha avaldamiseks.

Saneerimiskavas peab SanS § 21 lg 1 järgi muu hulgas sisalduma: 1) ettevõtte majandusliku seisundi kirjeldus saneerimismenetluse algatamise seisuga ja nende põhjuste analüüs, mis on kaasa toonud ettevõtte saneerimise vajaduse; 2) ettevõtte prognoositav majanduslik seisund pärast saneerimist; 3) saneerimiskava täitmise tähtaeg; 4) rakendatava saneerimisabinõu kirjeldus ja eesmärgipärasuse analüüs, sealhulgas võlausaldaja nõude ümberkujundamise kirjeldus ja põhjendus; 5) saneerimiskava mõju ettevõtte töötajale.

Saneerimiskavas võib SanS § 21 lg 2 järgi ette näha, et võlausaldajate nõuded rahuldatakse võlausaldajate *rühmade* kaupa

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

7

- ✓ Saneerimiskavas peab muu hulgas sisalduma:
  - ettevõtte majandusliku seisundi kirjeldus saneerimismenetluse algatamise seisuga ja nende põhjuste analüüs, mis on kaasa toonud ettevõtte saneerimise vajaduse;
  - ettevõtte prognoositav majanduslik seisund pärast saneerimist;
  - saneerimiskava täitmise tähtaeg;
  - rakendatava saneerimisabinõu kirjeldus ja eesmärgipärasuse analüüs, sealhulgas võlausaldaja nõude ümberkujundamise kirjeldus ja põhjendus;
  - saneerimiskava mõju ettevõtte töötajale.
- ✓ Saneerimiskavas võib ette näha, et võlausaldajate nõuded rahuldatakse võlausaldajate *rühmade* kaupa.
- ✓ Nõuete ümberkujundamise viisid (vt järgmine slaid).

Saneerimismenetlus. Nõuete ümberkujundamine (Slaid 8)

Nõude ümberkujundamine on SanS § 22 lg 1 järgi muu hulgas: 1) kohustuse täitmise tähtaja pikendamine; 2) rahalise nõude täitmine osamaksetega; 3) võlasumma vähendamine; 4) kohustuse asendamine juriidilise isiku osa või aktsiaga.

Saneerimiskavas ei saa ümber kujundada töölepingu alusel tekkinud nõuet.

Seadus annab mittetäieliku loendi nõude ümberkujundamise võimalustest. Analoogia alusel saab nõude ümberkujundamiseks nimetada iga võlausaldaja nõude mõjutamist saneerimiskavaga.

Saneerimiskava vastuvõtmine. Saneerimiskava võtavad SanS § 24 lg 1 järgi vastu võlausaldajad hääletamise teel koosolekul või koosolekut pidamata. Võlausaldaja häälte arv on võrdeline tema põhinõude² suurusega, mis on kindlaks tehtud käesoleva seaduse alusel. Saneerimiskava on vastu võetud, kui selle poolt hääletas vähemalt pool kõigist võlausaldajatest, kellele kuulub vähemalt kaks kolmandikku kõigist häältest. Hääletustulemuste kohta koostatakse hääletusprotokoll.

Kui võlausaldajad on saneerimiskava alusel jaotatud rühmadesse, siis on kava SanS § 24 lg 4 järgi vastu võetud, kui igas rühmas hääletas saneerimiskava poolt vähemalt pool kõigist ühte rühma kuuluvatest võlausaldajatest, kellele kuulub vähemalt kaks kolmandikku rühmas esindatud häältest.

Võlausaldaja, kelle nõuet saneerimiskavaga ümber ei kujundata, ei või hääletamisel osaleda ja tema nõude suurust ei arvestata suhtarvude arvutamisel³. Selline regulatsioon võimaldab saneerimise läbi viia ka piiratud ringi võlausaldajatega. Teatud juhtudel võiks olla oluline, et ettevõtja saab saneerimisse kaasata üksnes olulisemaid võlausaldajaid, kelle nõuded ettevõtte tegevust kõige enam mõjustavad. Sellise menetluse plussiks oleks võimalus hoida tehtavaid muudatusi avalikkuse eest varjul ning vähendada maksejõuetusmenetlusega üldjuhul kaasnevat negatiivse hoiaku kujunemist.

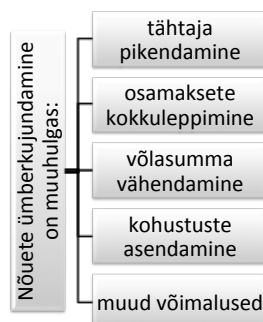
² Mõistet 'põhinõue' tuleb sisustada analoogiliselt tsiviilkohtumenetluse seaduse rakendamisega (TsMS §-d 133, 367, 376). Nii on põhinõudeks näiteks ostuhinna tasumise nõue või laenusumma tagasimaksmise ja intresside tasumise nõue. Kõrvalnõudeks on näiteks tähtaegselt tasumata kohustuselt nõutav viivis või leppetrahv. Põhinõue on hääletamise aluseks võetud kaalutlusel, et kõrvalnõude suurus on ajas suurenev, seega pidevalt muutuv ning häälte hulga sidumine sellega raskendatud. Selle puuduse saaks kõrvaldada, kui võtta hääletamise alusel põhi- ja kõrvalnõue saneerimismenetluse väljakuulutamise ajal. Siiski on ka selline lahendus mõnevõrra ebaõiglane, sest siis hakkab isiku nõude suurus sõltuma juhusest (isikud, kellele tasumisega ettevõtja on kauem viivitanud, saavad olulise eelise nende ees, kelle võlanõue on hiljem sissenõutavaks muutunud). Nii ongi selguse ja lihtsuse huvides otsustatud üksnes põhinõude kasuks.

Teatud probleem võib kerkida siis, kui võlausaldajal ongi ettevõtja vastu üksnes kõrvalnõue. Näiteks viivise tasumise nõue. Sellisel juhul tuleks asuda seisukohale, et isiku häälte arv vastab viivise nõude suurusele ehk tema põhinõudeks on sel juhul viivise nõue.

³ Lahtikirjutatuna tähendab see seda, et kui saneerimiskavas ei ole ette nähtud võlausaldaja X nõuete vähendamist, maksetähtaja pikendamist ega muud ümberkujundamist (vaid on näiteks selgelt öeldud, et väikesi nõudeid – alla 10 000 krooni – kavaga ei mõjutata), siis sellised võlausaldajad kava vastuvõtmisel ei osale. Neile ei tule saata ka saneerimisteadet, saneerimiskava projekti ega teadet saneerimiskava vastuvõtmiseks korraldataval hääletusel osalemiseks. Hääletuses mitteosalemisest tuleneb omakorda, et selliste võlausaldajate suhtes saneerimiskava mingeid õiguslikke järelemeid ei oma: ettevõtjale tähendab see seda, et ta peab nende nõuded tasuma vastavalt maksetähtaja saabumisele, võlausaldajale tähendab see SanS §-de 45 jj mitterakendumist.

Nõuete ümberkujundamine

Nõuete ümberkujundamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

8

- ✓ *Nõude ümberkujundamine* on muu hulgas:
  - kohustuse täitmise tähtaja pikendamine;
  - rahalise nõude täitmine osamaksetega;
  - võlasumma vähendamine;
  - kohustuse asendamine juriidilise isiku osa või aktsiaga.
- ✓ Saneerimiskavas ei saa ümber kujundada töölepingu alusel tekkinud nõuet.
- ✓ Analoogia alusel saab nõude ümberkujundamiseks nimetada iga võlausaldaja nõude mõjutamist saneerimiskavaga.
- ✓ Saneerimiskava võtavad vastu võlausaldajad hääletamise teel koosolekul või koosolekut pidamata.
- ✓ Kui võlausaldajad on saneerimiskava alusel jaotatud rühmadesse, siis on kava vastu võetud, kui igas rühmas hääletas saneerimiskava poolt vähemalt pool kõigist ühte rühma kuuluvatest võlausaldajatest, kellele kuulub vähemalt kaks kolmandikku rühmas esindatud häältest.
- ✓ Võlausaldaja, kelle nõuet saneerimiskavaga ümber ei kujundata, ei või hääletamisel osaleda ja tema nõude suurust ei arvestata suhtarvude arvutamisel.

Saneerimismenetlus. Saneerimiskava kinnitamine (Slaid 9)

Kui võlausaldajad on saneerimiskava vastu võtnud, esitatakse see kohtule kinnitamiseks. Saneerimiskavale lisatakse hääletusprotokoll koos lisadega. Kohus kinnitab vastuvõetud saneerimiskava 30 päeva jooksul selle saamisest arvates.

Saneerimiskava kinnitamisel annab kohus hinnangu võlausaldaja avaldusele saneerimiskava kinnitamata jätmiseks. Saneerimiskava kinnitamise otsustamiseks võib kohus pidada istungi. Kohus jätab saneerimiskava kinnitamata ja lõpetab saneerimismenetluse, kui selgub, et: 1) käesolevast seadusest tuleneva nõude rikkumine on oluliselt mõjutanud hääletamistulemusi; 2) saneerimiskava alusel koheldaks võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega; 3) ettevõtte saneerimine on ebatõenäoline või 4) esinevad muud asjaolud, mis õigustavad kava kinnitamata jätmist.

Kui võlausaldajad ei ole saneerimiskava vastu võtnud, võib ettevõtja teha kohtule avalduse selle kinnitamiseks, kui: 1) saneerimiskava vastuvõtmiseks korraldatud hääletamisest võttis osa alla poole kõigist võlausaldajatest või mõnes rühmas võttis hääletamisest osa alla poole rühma kuuluvatest võlausaldajatest; 2) saneerimiskava poolt hääletas vähemalt pool kõigist võlausaldajatest või rühmas vähemalt pool rühma kuuluvatest võlausaldajatest.

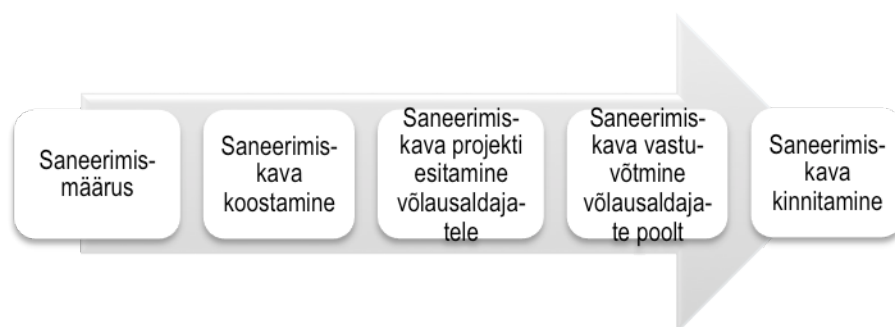
Kohus rahuldab ettevõtja avalduse, tehes selle kohta määruse 14 päeva jooksul avalduse saamisest arvates, kui SanS § 30 lg 1 järgi: 1) saneerimisteade on võlausaldajale, kelle nõuet soovitakse saneerimiskavaga ümber kujundada, kätte toimetatud; 2) SanS §-s 23 nimetatud teade või üleskutse on võlausaldajale kätte toimetatud; 3) saneerimiskava vastab SanS § 21 nõuetele; 4) saneerimisnõustaja hinnangul on ettevõtte saneerimine tõenäoline; 5) tegemist on olulise ettevõtjaga, ka olulise tööandjaga; 6) on täidetud SanS §-s 29 esitatud tingimused.

Määruses märgitakse muu hulgas vähemalt kahe saneerimiskava hindava eksperdi andmed ja tähtaeg, millal kohus otsustab saneerimiskava kinnitamise. See tähtaeg ei või olla pikem kui 60 päeva määruse tegemisest arvates.

Kui kohus jätab avalduse menetlusse võtmata, siis SanS § 30 lg 6 järgi saneerimismenetlus lõpeb.

Määrus, millega saneerimiskava kinnitatakse või kinnitamata jäetakse, toimetatakse SanS § 37 järgi kätte ettevõtjale ja kõigile võlausaldajatele, kelle õigusi saneerimiskavaga mõjutatakse. Määrus, millega saneerimiskava kinnitatakse, on kohe täidetav.

Saneerimiskava kinnitamata jätmise määrusega lõpetab kohus saneerimismenetluse.

Saneerimiskava kinnitamine

Saneerimiskava kinnitamine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

9

- ✓ *Kui võlausaldajad on saneerimiskava vastu võtnud, esitatakse see kohtule kinnitamiseks.*
- ✓ Saneerimiskavale lisatakse hääletusprotokoll koos lisadega.
- ✓ Kohus kinnitab vastuvõetud saneerimiskava 30 päeva jooksul selle saamisest arvates.
- ✓ Saneerimiskava kinnitamisel annab kohus hinnangu võlausaldaja avaldusele saneerimiskava kinnitamata jätmiseks. Saneerimiskava kinnitamise otsustamiseks võib kohus pidada istungi.
- ✓ *Kui võlausaldajad ei ole saneerimiskava vastu võtnud, võib ettevõtja teha kohtule avalduse siiski selle kinnitamiseks.*
- ✓ Kui kohus rahuldab ettevõtja avalduse, teeb ta selle kohta määruse 14 päeva jooksul avalduse saamisest arvates.
- ✓ Määruses märgitakse muu hulgas vähemalt *kahe saneerimiskava hindava eksperdi* andmed ja tähtaeg, millal kohus otsustab saneerimiskava kinnitamise.
- ✓ Kui kohus jätab avalduse menetlusse võtmata, siis saneerimismenetlus lõpeb.
- ✓ Määrus, millega saneerimiskava kinnitatakse või kinnitamata jäetakse, toimetatakse kätte ettevõtjale ja kõigile võlausaldajatele, kelle õigusi saneerimiskavaga mõjutatakse. Määrus, millega saneerimiskava kinnitatakse, on kohe täidetav.
- ✓ Saneerimiskava kinnitamata jätmise määrusega lõpetab kohus saneerimismenetluse.

Saneerimismenetlus. Saneerimismenetluse lõppemine (Slaid 10)

Saneerimismenetlus lõpeb SanS § 38 lg 1 järgi ennetähtaegsel lõpetamisel, saneerimiskava tühistamisel, saneerimiskava ennetähtaegsel täitmisel või saneerimiskavas märgitud saneerimiskava täitmise tähtaja möödumisel.

Saneerimiskava ennetähtaegsel täitmisel lõpeb saneerimismenetlus SanS § 38 lg 2 järgi, kui ettevõtja on kõik saneerimiskavaga võetud kohustused täitnud enne saneerimiskava täitmise tähtaja möödumist.

Saneerimismenetluse võib *ennetähtaegselt lõpetada* üksnes enne saneerimiskava kinnitamist. Kohus lõpetab saneerimismenetluse ennetähtaegselt SanS § 39 järgi: 1) ettevõtja kaasaaitamiskohustuse rikkumise tõttu (SanS § 14 lg 39; 2) kui ettevõtja jätab tasumata saneerimisnõustaja või eksperdi tasu ja kulutuste katteks kohtu deposiiti kohtu määratud summa (SanS §18 lg 1 või § 30 lg 4); 3) saneerimiskava kinnitamata jätmise tõttu (SanS § 28 lg 5); 4) vastuvõtmata saneerimiskava kinnitamise avalduse rahuldamata jätmisel (SanS § 30 lg 6); 5) vastuvõtmata saneerimiskava kinnitamata jätmisel (SanS § 37 lg 2); 6) ettevõtja avalduse alusel (SanS § 40 lg 1); 7) saneerimismenetluse algatamise eelduste äralangemise korral (SanS § 40 lg 2); 8) ettevõtja vara raiskamise või võlausaldajate huvide kahjustamise korral – (SanS § 41); 9) saneerimiskava tähtpäevaks esitamata jätmise tõttu (SanS § 42); 10) nõude ebaselguse tõttu (SanS § 43).

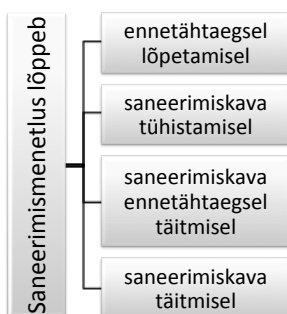
Kui kohus lõpetab saneerimismenetluse ennetähtaegselt, langevad SanS § 44 lg 1 järgi tagasiulatuvalt ära kõik saneerimismenetluse algatamise tagajärjed.

Saneerimiskava täitmisel tähtaja möödumise tõttu saneerimismenetlus lõpeb. Võlausaldaja saab SanS § 53 järgi saneerimiskavaga ümberkujundatud nõude pärast saneerimiskava täitmise tähtaja möödumist maksma panna ainult saneerimiskavas kokkulepitud, kuid saneerimiskava kohaselt täitmata ulatuses. Saneerimiskava täitmise tähtaja möödumisega lõpeb saneerimisnõustaja kohustus teostada järelevalvet saneerimiskava täitmise üle.

Saneerimismenetluse lõppemine

Saneerimismenetluse lõppemine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

10

- ✓ Saneerimismenetluse võib *ennetähtaegselt lõpetada* üksnes enne saneerimiskava kinnitamist. Kohus lõpetab saneerimismenetluse ennetähtaegselt muuhulgas:
  - ettevõtja kaasaaitamiskohustuse rikkumise tõttu;
  - kui ettevõtja jätab tasumata saneerimisnõustaja või eksperdi tasu ja kulutuste katteks kohtu deposiiti kohtu määratud summa;
  - saneerimiskava kinnitamata jätmise tõttu;
  - vastuvõtmata saneerimiskava kinnitamise avalduse rahuldamata jätmisel;
  - vastuvõtmata saneerimiskava kinnitamata jätmisel;
  - ettevõtja avalduse alusel;
  - saneerimismenetluse algatamise eelduste äralangemise korral;
  - ettevõtja vara raiskamise või võlausaldajate huvide kahjustamise korral;
  - saneerimiskava tähtpäevaks esitamata jätmise tõttu;
  - nõude ebaselguse tõttu.
- ✓ Kui kohus lõpetab saneerimismenetluse ennetähtaegselt, langevad tagasiulatuvalt ära kõik saneerimismenetluse algatamise tagajärjed.

Saneerimismenetlus. Saneerimiskava kehtivuse tagajärjed (Slaid 11)

Saneerimiskava kinnitamisega hakkab saneerimiskavas ettenähtud õiguslik tagajärg *kehtima* ettevõtja ja isiku kohta, kelle õigusi saneerimiskavaga mõjutatakse.

SanS § 45 lg 4 järgi saneerimiskava ei vabasta ettevõtja kohustuse täitmise eest solidaarselt vastutavat isikut oma kohustuse täitmisest. Kui ettevõtja kohustuse täitmise eest solidaarselt vastutav isik on kohustuse täitnud, on tal ettevõtja suhtes tagasinõudeõigus üksnes selles ulatuses, milles ettevõtja vastutaks kohustuse täitmise eest saneerimiskava järgi.

Kohtu kinnitatud saneerimiskava on täitedokument saneerimiskavaga ümberkujundatud nõude suhtes. Kui saneerimiskavas on ette nähtud kohustuse täitmise tähtaja pikendamine, ei saa saneerimiskavas nimetatud tähtaja jooksul nõuet maksma panna.

Saneerimiskava ei kehti SanS § 46 järgi võlausaldaja kohta, kellele ei ole saneerimisteade ega saneerimiskava projekti tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks kätte toimetatud või kes muul viisil ei ole saneerimismenetluse toimumisest teadlik. Ettevõtja peab tõendama asjaolu, et saneerimisteade või saneerimiskava projekt on võlausaldajale tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks kätte toimetatud või et võlausaldaja on muul viisil teadlik saneerimismenetluse toimumisest.

Saneerimiskava kehtivuse ajal ei saa SanS § 47 lg 1 järgi esitada hagiavaldust nõude alusel, mille kohta saneerimiskava kehtib. Samuti ei saa kohtutäitur jätkata saneerimismenetluse algatamise tagajärjena peatatud täitemenetlust ja kohtumenetlust nõude suhtes, mille kohta saneerimiskava ei kehti.

Saneerimiskava kinnitamise järel arvestatakse nõudelt, mida saneerimiskavaga ümber ei kujundata, SanS § 48 järgi viivist ja leppetrahvi edasi esialgse õigussuhte järgi.

Saneerimiskava kehtivuse ajal ei saa SanS § 49 lg 1 järgi esitada pankrotiavaldust nõude alusel, mille kohta saneerimiskava kehtib või mis oli olemas enne saneerimiskava kinnitamist.

Saneerimiskava kehtivuse ajal vaadatakse pankrotimenetluse algatamise avaldus SanS § 49 lg 1 järgi läbi saneerimismenetluse raames. Kui kohus tuvastab, et saneerimiskavas ettenähtud arvestades on siiski alust ettevõtja pankrot välja kuulutada, tühistab ta SanS § 49 lg 6 järgi saneerimiskava ja lõpetab saneerimismenetluse.

Järelevalvet saneerimiskava täitmise üle teostab SanS § 50 järgi saneerimisnõustaja. Saneerimisnõustaja esitab saneerimiskava täitmise kohta võlausaldajale ja kohtule igal poolaastal aruande, milles kirjeldab ettevõtte majanduslikku seisundit, saneerimiskava täitmist ja muid olulisi asjaolusid, mille vastu võlausaldajal võib huvi olla. Kohus võib saneerimisnõustajale panna järelevalve teostamisel lisakohustusi. Saneerimisnõustaja teatab ettevõtja maksejõuetusele viitavatest asjaoludest kohe ettevõtjale ja püsiva maksejõuetuse saabumisel ka võlausaldajale ning saneerimiskava kinnitanud kohtule.

Saneerimiskava tühistamisel langevad SanS § 51 lg 2 järgi saneerimismenetluse algatamise tagajärjed ära tagasiulatuvalt. Võlausaldajal, kelle nõue saneerimiskavaga ümber kujundati, taastub nõudeõigus ettevõtja vastu esialgses suuruses. Seejuures tuleb arvestada, mida võlausaldaja saneerimiskava täitmise käigus on juba saanud.

Kui saneerimiskava tühistatakse ja sellele järgneva kolme kuu jooksul kuulutatakse ettevõtja suhtes välja pankrot, loetakse SanS § 52 järgi kaitstuks saneerimisnõustaja, eksperdi ja järelevalvet teostava saneerimisnõustaja nõue tasu ja kulutuste hüvitamise kohta.

Saneerimiskava kehtivuse tagajärjed

Saneerimiskava kehtivuse peamised tagajärjed

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

11

- ✓ Saneerimiskava kinnitamisega hakkab saneerimiskavas ettenähtud õiguslik tagajärg *kehtima* ettevõtja ja isiku kohta, kelle õigusi saneerimiskavaga mõjutatakse.
- ✓ Saneerimiskava ei vabasta ettevõtja kohustuse täitmise eest solidaarselt vastutavat isikut oma kohustuse täitmisest.
- ✓ Kohtu kinnitatud saneerimiskava on täitedokument saneerimiskavaga ümberkujundatud nõude suhtes.
- ✓ Saneerimiskava ei kehti võlausaldaja kohta, kellele ei ole saneerimisteadet ega saneerimiskava projekti tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks kätte toimetatud või kes muul viisil ei ole saneerimismenetluse toimumisest teadlik.
- ✓ Saneerimiskava kehtivuse ajal ei saa esitada hagiavaldust nõude alusel, mille kohta saneerimiskava kehtib.
- ✓ Samuti ei saa kohtutäitur jätkata saneerimismenetluse algatamise tagajärjena peatatud täitemenetlust ja kohtumenetlust nõude suhtes, mille kohta saneerimiskava ei kehti.
- ✓ Saneerimiskava kinnitamise järel arvestatakse nõudelt, mida saneerimiskavaga ümber ei kujundata viivist ja leppetrahvi edasi esialgse õigussuhte järgi.
- ✓ Saneerimiskava kehtivuse ajal ei saa esitada pankrotiavaldust nõude alusel, mille kohta saneerimiskava kehtib või mis oli olemas enne saneerimiskava kinnitamist.
- ✓ *Järelevalvet* saneerimiskava täitmise üle teostab saneerimisnõustaja.

Võlgade ümberkujundamine. Üldküsimused (Slaid 1)

VÜVS § 1 järgi on *seaduse eesmärk* makseraskustes **füüsilisele isikule** (võlgnikule) tema võlgade ümberkujundamise võimaldamine, et ületada makseraskusi ja vältida pankrotimenetlust. Seejuures arvestatakse nii võlgniku kui ka tema võlausaldajate õigustatud huve. Võlgnik loetakse makseraskustes olevaks, kui ta ei suuda või tõenäoliselt ei suuda täita oma kohustusi nende sissenõutavaks muutumise ajal. Võlgade ümberkujundamise menetlust kohaldatakse füüsilisest isikust võlgniku suhtes, sõltumata sellest, kas tegemist on ettevõtjaga või tarbijaga.

Võlgade ümberkujundamise üldküsimumused

Võlgade ümberkujundamise eesmärk

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ *Eesmärk* on makseraskustes **füüsilisele isikule** (võlgnikule):
  - tema võlgade ümberkujundamise võimaldamine, et
  - ületada makseraskusi ja
  - vältida pankrotimenetlust.
- ✓ Seejuures arvestatakse nii võlgniku kui ka tema võlausaldajate õigustatud huve.
- ✓ Võlgnik loetakse makseraskustes olevaks, kui ta ei suuda või tõenäoliselt ei suuda täita oma kohustusi nende sissenõutavaks muutumise ajal.

Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamise sisu (Slaid 2)

Võlgade ümberkujundamise menetluse (VÜM) *sisuks* VÜVS § 2 järgi on võimaldada võlgnikule rahaliste kohustuste (isiklike võlgade) ümberkujundamist kohustuse täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuse vähendamise teel.

Üksnes täitmise tähtaja pikendamist ja osadena täitmist võimaldatakse VÜVS § 2 lg 2 järgi võlgade ümberkujundamise menetluses elatisnõuete ja tahtliku õigusvastase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõuete puhul.

Võlgade ümberkujundamise menetluses saab ümber kujundada võlgade ümberkujundamise avalduse esitamise ajaks *sissenõutavaks muutunud võlgniku kohustusi ja kestvuslepingust tulenevaid kohustusi, mis tekivad või muutuvad sissenõutavaks pärast võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist.*

Seega peaks põhimõtteliselt VÜM olema avatud nii neile isikutele, kelle makseraskused on käes kui neile, kellel need tõenäoliselt ees seisavad. Samuti juba maksejõuetuks muutunud isikute jaoks, kelle maksejõuetust (pankrotti) on võimalik selle menetluse kaudu vältida. VÜM laieneb põhimõtteliselt kõigile isiklikele nõuetele, st nii lepingulistele kui lepinguvälistele, sh ka avalik-õiguslikele (nt maksunõuded).

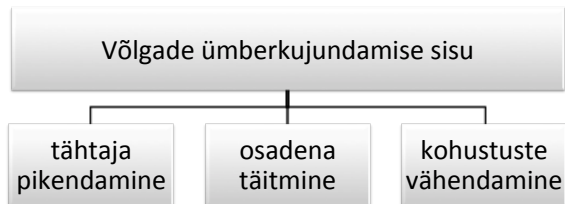
VÜVS § 3 puhul on oluline rõhutada võlgade ümberkujundamise võimaluste rakendamist kestvuslepingutest (eelkõige krediidilepingutest) tulenevatele kohustustele, mis muutuvad sissenõutavaks pärast avalduse esitamist, andes Seletuskirja järgi võimaluse juba eelnevalt lahendada ka nende võlgade küsimus, mis muutuvad sissenõutavaks VÜM ajal või pärast kava kinnitamist ja mida võlgnik eeldatavasti varasemas mahus täita ei suuda.

Seadus võimaldab juba ümberkujundamiskavaga ette näha, et kestvusleping lõpeb kava kinnitamisel ja sellest tekkiv võlg kujundatakse ümber (VÜVS § 3 lg 1). See tagab võlgnikule ja võlausaldajale õiguslikult selge olukorra ega pea nt ootama, millal võlausaldaja võlgniku makseviivituse tõttu hakkab lepingut lõpetama. Samuti võimaldab seadus võlgnikul, kelle makseraskused on ajutised (nt ta on kaotanud töö) säilitada ajutiselt krediidilepingutest tulenevad hüved (nt järelmaksuga ostetud kauba), ilma nende eest n.ö täit hinda maksmata, eeldusel, et ta hiljem kõik kohustused siiski täies ulatuses täidab. Selliseks ajaks on seaduses ette nähtud kuni üks aasta (VÜVS § 3 lg 2). Kui võlgniku maksevõime selleks ajaks paranenud ei ole, tuleb tal neist hüvedest loobuda ja tõenäoliselt kaasneb sellega ka tema pankrot. Selliselt ei saa eelnevalt siiski kohustusi vähendada, nt ette näha lihtsalt väiksemate maksete tasumine, vaid üksnes kohustuste täitmise aega edasi lükata või neid ajatada. Liisingulepingu puhuks nähakse ette erisuse, et sellise lepingu ümberkujundamisel võib liisinguandja lepingu nädala jooksul erakorraliselt üles öelda, milliseks juhuks saab eelnevalt ette näha ka nõuete ümberkujundamise, mh vähendamise (VÜVS § 3 lg 3). Erisus on põhjendatud, arvestades liisingulepingu spetsiifikat, mis seondub esmajoones liisingumaksete ja liisingueseme väärtuse ajalist seotusega.

Võlgnik kannab VÜVS § 8 järgi võlgade ümberkujundamise *menetluse kulud*. Võlausaldajate menetluskulud jäävad nende endi kanda. Kohus võib jätta võlausaldajate menetluskulud võlgniku kanda, kui võlgnik esitas teadvalt põhjendamatu avalduse võlgade ümberkujundamiseks või põhjustas võlausaldajatele menetluskulusid muul viisil teadvalt ebaõigete andmete või teadvalt põhjendamatu taotluse või vastuväite esitamisega.

Ümberkujundamise sisu

Ümberkujundamise sisu

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

2

- ✓ Võlgade ümberkujundamise menetluse (VÜM) *sisuks* on võimaldada võlgnikule rahaliste kohustuste (isiklike võlgade) ümberkujundamist
  - kohustuse täitmise tähtaja pikendamise,
  - osadena täitmise või
  - kohustuse vähendamise teel.

Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamise protsess (Slaid 3)

Enne võlgade ümberkujundamise avalduse kohtusse esitamist peab võlgnik astuma vajalikke samme, et saavutada võla ümberkujundamine kohtuväliselt. Seega pidama läbirääkimisi. Seda võib nimetada ka kohustuslikuks kohtuväliseks eelmenetluseks.

Kui see etapp on läbitud, tuleb VÜVS § 10 lg 2 järgi võlgade ümberkujundamise avalduses esitada vähemalt järgmised andmed: 1) võlgniku selgitus makseraskuste ja nende põhjuste kohta; 2) kas ja mida on võlgnik teinud makseraskuste vältimiseks või kõrvaldamiseks; 3) võlgade ümberkujundamise abinõud, mille rakendamist võlgnik taotleb; 4) võlgniku põhistus, et võlgade ümberkujundamise abinõude rakendamisel suudab ta kohustused täita ja tõenäoliselt on võimalik tema maksejõuetust vältida; 5) võlgniku kinnitus, et talle ei ole teada asjaolusid, mis võiksid võlgade ümberkujundamise välistada, ja et ta täidab käesoleva seaduse §-s 21 sätestatud kohustusi; 6) võlgniku seisukoht nõustaja määramise vajalikkuse suhtes; 7) riigilõivu tasumise kontrollimist võimaldavad andmed.

Füüsilisest isikust ettevõtja, kes taotleb ettevõtte saneerimist, peab VÜVS § 10 lg 3 järgi avalduses lisaks põhistama, et ettevõtte vajab saneerimist ning ettevõtte jätkusuutlik majandamine on pärast saneerimist tõenäoliselt võimalik, samuti näitama, millised on saneerimise tagajärjed ettevõtte töötajatele.

Võlgade ümberkujundamise avaldusele tuleb VÜVS § 11 järgi lisada võlgade ümberkujundamise kava (edaspidi *ümberkujundamiskava*), milles on märgitud: 1) milliste kohustuste ümberkujundamist ja millisel viisil taotletakse; 2) ümberkujundamiskava täitmise tähtaeg.

Vastavalt VÜVS § 15 peab kohus lahendama avalduse menetlusse võtmise. Säte reguleerib koos §-ga 14 sisuliselt VÜM algatamise otsustamist. Avalduse menetlusse võtmise küsimuse lahendamiseks on kohtule ette nähtud seitsmepäevane tähtaeg alates ajast, kui avalduse menetlusse võtmise otsustamiseks vajalikud asjaolud on välja selgitatud

Nõuetekohane avaldus tuleb kohustuslikus korras võtta kohtu menetlusse ja edastada nii võlgnikule, kui võlausaldajatele, kelle nõuete ümberkujundamist võlgnik taotleb.

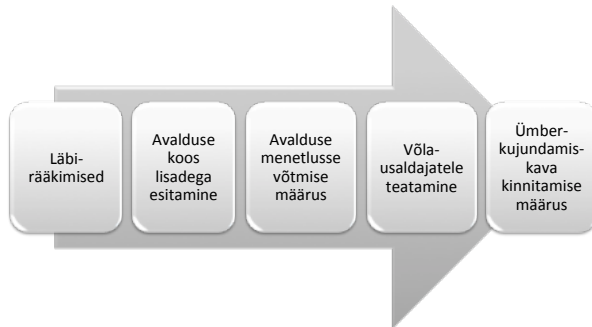
VÜVS § 21 näeb analoogiliselt SanS §-ga 14 ette võlgniku elementaarse menetlusele kaasaaitamiskohustuse, tagamaks selle võimalikult kiire ja adekvaatne läbiviimine. Sanktsioonina näeb VÜVS § 21 lg 3 ette võimaluse, et menetlusse võetud võlgniku avaldus jäetakse läbi vaatamata.

Kohus toimetab VÜVS § 22 järgi pärast võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmist avalduse koos ümberkujundamiskava ja muude lisadega viivitamata kätte ümberkujundamiskavas nimetatud *võlausaldajatele*, kelle nõuete ümberkujundamist taotletakse. Kohus võib võimaldada võlgnikul ümberkujundamiskava enne võlausaldajatele esitamist muuta või teha võlgnikule ülesandeks esitada uus ümberkujundamiskava.

Ümberkujundamise protsess

Ümberkujundamise protsess

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

3

- ✓ Enne võlgade ümberkujundamise avalduse kohtusse esitamist *peab võlgnik astuma vajalikke samme*, et saavutada võla ümberkujundamine kohtuväliselt.
- ✓ Kui see etapp on läbitud, tuleb esitada avaldus.
- ✓ *Füüsilisest isikust ettevõtja*, kes taotleb ettevõtte saneerimist, peab avalduses lisaks põhistama, et ettevõtte vajab saneerimist ning ettevõtte jätkusuutlik majandamine on pärast saneerimist tõenäoliselt võimalik, samuti näitama, millised on saneerimise tagajärjed ettevõtte töötajatele.
- ✓ Võlgade ümberkujundamise avaldusele tuleb lisada võlgade ümberkujundamise kava (*ümberkujundamiskava*).
- ✓ Kohus peab *lahendama avalduse menetlusse võtmise*.
- ✓ Nõuetekohane avaldus tuleb kohustuslikus korras võtta kohtu menetlusse ja edastada nii võlgnikule, kui võlausaldajatele, kelle nõuete ümberkujundamist võlgnik taotleb.
- ✓ Kohus toimetab pärast võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmist avalduse koos ümberkujundamiskava ja muude lisadega viivitamata kätte ümberkujundamiskavas nimetatud *võlausaldajatele*, kelle nõuete ümberkujundamist taotletakse.

Võlgade ümberkujundamine. Avalduse menetluse võtmise tagajärjed (Slaid 4)

VÜVS § 20 annab VÜM algatamise üldised tagajärjed, mis peavad tagama „õigusrahu“ kuni avalduse lahendamiseni. Selleks peatub seaduse jõul automaatselt viivise või nn ajas suureneva leppetrahvi arvestamine menetluse ajaks (lg 1). Lg 2 tagab, et võlausaldaja ei saaks VÜM algatamisel lõpetada varasemale võlale tuginedes nt mõnda võlgnikule hädavajalikku ja VÜM edukuse eelduseks olevat kestvuslepingut (nt elektrilepingut) ega keelduda oma kohustuste täitmisest. Lg 3 järgi saab kohus kohaldada kõiki vajalikke esialgse õiguskaitse abinõusid, esmajoones peatada täitemenetluse. Lg 5 selgitab, et VÜM algatamine ei takista võlausaldajatel esitada kohtusse hagi võlgniku valdusest väljaläinud vara tagasivõitmiseks TMS § 187 alusel.

Avalduse menetlusse võtmise tagajärjed

Avalduse menetlusse võtmise tagajärjed

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

4

- ✓ Eesmärk on tagada „õigusrahu“ kuni avalduse lahendamiseni, selleks:
  - peatub seaduse jõul automaatselt viivise või nn ajas suureneva leppetrahvi arvestamine menetluse ajaks;
  - võlausaldaja ei saa VÜM algatamisel lõpetada varasemale võlale tuginedes nt mõnda võlgnikule hädavajalikku ja VÜM edukuse eelduseks olevat kestvuslepingut (nt elektrilepingut) ega keelduda oma kohustuste täitmisest;
  - kohus saab kohaldada kõiki vajalikke esialgse õiguskaitse abinõusid, esmajoones peatada täitemenetluse;
  - VÜM algatamine ei takista võlausaldajatel esitada kohtusse hagi võlgniku valdusest väljaläinud vara tagasivõitmiseks TMS § 187 alusel.
- ✓ Peatatakse kohtu- ja täitemenetlused.

Võlgade ümberkujundamine. Ümberkujundamiskava kehtivuse peamised tagajärjed (Slaid 5)

VÜVS § 29 nähakse sarnaselt SanS §-ga 45 ette kava kinnitamise olulised tagajärjed. Tähtsaim on neist see, et kavaga puudutatud võlausaldajate nõuded loetakse ümberkujundatuks ja kava kehtivuse ajal saab neile tugineda üksnes kavas ette nähtud ulatuses (lg 1). Nõude sisaldumine kavas annab võlausaldajale „vastutasuks“ võimaluse teostada nõude alusel täitemenetlust kava järgi (lg-d 4 ja 5). See ei vabasta aga nt käendajat solidaarsest vastutusest ega piira seda (lg 2) ega takista pandipidajal pandi realiseerimist (lg 3), st kavaga ei riivata tagatistest tulenevaid õigusi. Lg 6 täpsustab, et kava kinnitamine ei välista võlausaldajate poolt vara tagasivõitmise hagi esitamist ja lahendamist täitemenetluses.

Ümberkujundamiskava ei kehti (analoogselt SanS §-ga 46) VÜVS § 30 järgi võlausaldaja suhtes, kellele ei ole ümberkujundamiskava tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks kätte toimetatud või kes muul viisil ei ole ümberkujundamismenetluse toimumisest teadlik.

Ümberkujundamiskava kehtivuse ajal ei saa esitada hagiavaldust ega avaldust hagita menetluses nõude alusel, mille kohta ümberkujundamiskava kehtib.

VÜVS § 31 järgi ümberkujundamiskava kinnitamisel jätkatakse ümberkujundamisavalduse menetlusse võtmisel peatatud täitemenetlust ja kohtumenetlust nõude suhtes, mille kohta ümberkujundamiskava ei kehti.

Ümberkujundamiskava kinnitamine ei piira võlausaldaja õigust vaielda kohtumenetluses nõuete üle, mida ümberkujundamiskavas ei tunnustatud. Samuti võib võlausaldaja vaielda kohtumenetluses nõude suuruse üle osas, mida ei tunnustatud.

Ümberkujundamiskava kinnitamise järel arvestatakse VÜVS § 32 järgi nõudelt, mida ümberkujundamiskavaga ümber ei kujundata, viivist ja leppetrahvi alates võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisest esialgse õigussuhte järgi.

Ümberkujundamiskava kehtivuse ajal ei saa VÜVS § 32 järgi esitada pankrotiavaldust nõude alusel, mille kohta ümberkujundamiskava kehtib. Ümberkujundamiskava kehtivuse ajal vaatab pankrotiavalduse läbi ümberkujundamismenetlust läbiviiv kohtunik sama menetluse raames.

Kui kohus VÜVS § 32 lg 5 järgi tuvastab, et ümberkujundamiskavas ettenähtut arvestades on siiski alust võlgniku pankrot välja kuulutada, tühistab ta ümberkujundamiskava ja lõpetab ümberkujundamismenetluse.

Lähtudes TsMS § 477² põhimõtetest teostab kohus järelevalvet VÜK kava täitmise üle ning võib küsida selleks andmeid võlgnikult ning määrata ka nt eksperdi kava täitmise kontrollimiseks (VÜVS § 34 lg 3). Kord aastas peavad võlgnik või nõustaja esitama kohtule üldjuhul ka aruande kava täitmise kohta.

VÜVS § 35 võimaldab võlgnikul ja kohtul paindlikult kava täiendada, kui pärast selle kinnitamist ilmnevad nt kohtuvaidluses täiendavad nõuded, mille ümberkujundamiseta võib sattuda ohtu kogu senise kava täitmine. Samuti võib kava muutmist Seletuskirja järgi õigustada nii võlgniku varalise seisundi halvenemine kui ka paranemine. Muudetud kava kinnitamisele kehtivad üldreeglid.

Ümberkujundamiskava kehtivuse peamised tagajärjed

Ümberkujundamiskava kehtivuse peamised tagajärjed

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

5

- ✓ Kavaga puudutatud võlausaldajate nõuded loetakse ümberkujundatuks ja kava kehtivuse ajal saab neile tugineda üksnes kavas ette nähtud ulatuses.
- ✓ Nõude sisaldumine kavas annab võlausaldajale „vastutasuks“ võimaluse teostada nõude alusel täitemenetlust kava järgi.
- ✓ Ümberkujundamiskava ei kehti võlausaldaja suhtes, kellele ei ole ümberkujundamiskava tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks kätte toimetatud või kes muul viisil ei ole ümberkujundamismenetluse toimumisest teadlik.
- ✓ Ümberkujundamiskava kehtivuse ajal ei saa esitada hagiavaldust ega avaldust hagita menetluses nõude alusel, mille kohta ümberkujundamiskava kehtib.
- ✓ Ümberkujundamiskava kinnitamisel jätkatakse ümberkujundamisavalduse menetluse võtmisel peatatud täitemenetlust ja kohtumenetlust nõude suhtes, mille kohta ümberkujundamiskava ei kehti.
- ✓ Ümberkujundamiskava kinnitamine ei piira võlausaldaja õigust vaielda kohtumenetluses nõuete üle, mida ümberkujundamiskavas ei tunnustatud. Ümberkujundamiskava kehtivuse ajal ei saa esitada pankrotiavaldust nõude alusel, mille kohta ümberkujundamiskava kehtib.

Võlgade ümberkujundamine. Menetluse lõppemine (Slaid 6)

Võlgade ümberkujundamise menetlus lõpeb VÜVS § 36 lg 1 järgi võlgade ümberkujundamise avalduse rahuldamata või läbivaatamata jätmisel, ümberkujundamiskava tühistamisel, menetluse lõpetamisel või ümberkujundamiskavas märgitud täitmise tähtaja möödumisel.

Avalduse läbivaatamata või rahuldamata jätmisel või menetluse lõpetamisel langevad tagasiulatuvalt ära kõik avalduse menetlusse võtmise tagajärjed.

Võlausaldaja saab VÜVS § 37 järgi ümberkujundamiskavaga ümberkujundatud nõude pärast ümberkujundamiskava täitmise tähtaja möödumist maksma panna üksnes ümberkujundamiskavas kokkulepitud, kuid ümberkujundamiskava kohaselt täitmata ulatuses. Siin sätestatakse Seletuskirja järgi seadusjärgne ideaaljuhtum VÜM-i lõppemiseks, nimelt kava täitmine ette nähtud ajal. Selle tulemusena lõpeb menetlus automaatselt ja võlausaldajatel puudub võimalus pöörduda n.ö oma vanade nõuete juurde tagasi. Menetlus lõpeb automaatselt ka juhul, kui võlausaldajad ei saa kõiki kavas ette nähtud makseid, kuid kava ei ole tühistatud. Sel juhul saab võlausaldaja kavale tuginedes viia kava järgi võlgnevate nõuete sissenõudmiseks läbi täitemenetluse.

Kui võlgnik suudab ümberkujundamiskava täita ennetähtaegselt, lõpeb VÜVS § 38 järgi menetlus, kui võlgnik on kõik ümberkujundamiskavaga võetud kohustused täitnud enne ümberkujundamiskava täitmise tähtaja möödumist.

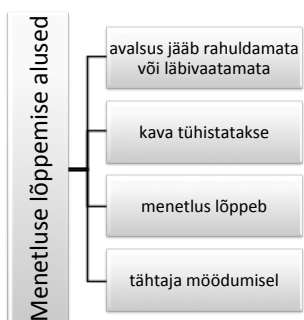
Kohus tühistab VÜVS § 39 lg 1 järgi ümberkujundamiskava võlgniku avalduse alusel, samuti võlgniku pankroti väljakuulutamisel.

Kohus võib ümberkujundamiskava VÜVS § 39 lg 2 järgi tühistada ka juhul, kui ilmneb, et: 1) võlgnik ei täida ümberkujundamiskavast tulenevaid kohustusi olulisel määral; 2) ümberkujundamiskava kehtivuse ajast vähemalt poole möödumisel on ilmne, et võlgnik ei suuda sellega võetud kohustusi täita; 3) võlgnik ei ole makseraskustes või on need ületanud ning võlausaldajate nõuete ümberkujundamine ei ole asjaolude olulise muutumise tõttu nende suhtes enam õiglane; 4) võlgnik on tahtlikult või raske hooletusega esitanud oluliselt ebaõigeid või ebatäielikke andmeid oma vara ja sissetulekute, võlausaldajate või oma kohustuste kohta; 5) võlgnik on teinud makseid ümberkujundamiskavas nimetamata võlausaldajatele teiste võlausaldajate huvisid oluliselt kahjustades; 6) võlgnik ei osuta kohtule või nõustajale abi järelevalvekohustuse täitmisel või ei anna teavet, mida on vaja järelevalve teostamiseks; 7) võlgnik jätab tasumata nõustaja või eksperdi tasu ja kulutuste katteks kohtu deposiiti kohtu määratud summa.

Ümberkujundamiskava tühistamisel langevad tagasiulatuvalt ära võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmise tagajärjed. Võlausaldajal, kelle nõue ümberkujundamiskavaga ümber kujundati, taastub nõudeõigus võlgniku vastu esialgses suuruses. Seejuures tuleb arvestada, mida võlausaldaja ümberkujundamiskava täitmise käigus on juba saanud.

Menetluse lõppemine

Menetluse lõppemine

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

6

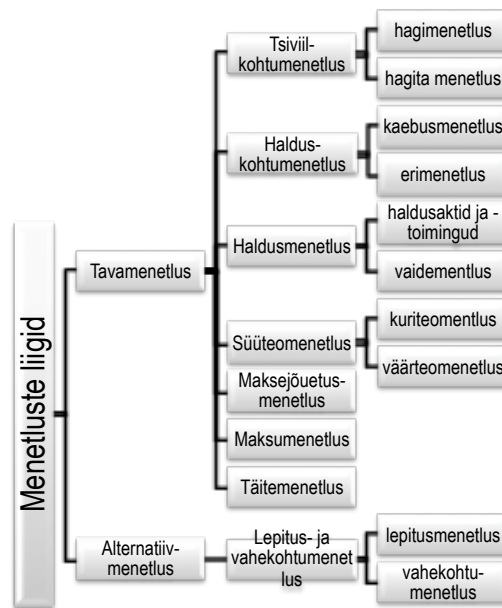
- ✓ Võlgade ümberkujundamise menetlus lõpeb:
  - võlgade ümberkujundamise avalduse rahuldamata või läbivaatamata jätmisel,
  - ümberkujundamiskava tühistamisel,
  - menetluse lõpetamisel või
  - ümberkujundamiskavas märgitud täitmise tähtaja möödumisel.

Alternatiivmenetlused. Üldiselt (Slaid 1)

Tüüpiline arusaam tsiviilmenetlusõigusest on, et probleemide korral tuleb pöörduda kohtusse. Samas tuleks eelistada hoiakut, et kohus on viimane koht, kuhu minnakse vaid siis, kui muud võimalused on ammendunud. Kahjuks neid 'muid võimalusi' sageli ei teata ning teatud juhtudel ei ole isikutel menetlusliigi osas valikuvõimalusi (näiteks süütegude korral).

Menetlustest üldiselt

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ Suures plaanis jagunevad menetlused tava- ja alternatiivmenetlusteks.
- ✓ Tavamenetlus toimub riiklikus süsteemis.
- ✓ Alternatiivmenetlus toimub erasektoris.

Alternatiivmenetlused. Üldiselt 2 (Slaid 2)

Alternatiivmenetlusteks tuleb lugeda menetlusi, mis toimuvad kohtusüsteemi väliselt. Kõige tüüpilisem ja tegelikult ka esimene valik peaks olema läbirääkimised. Kui läbirääkimised tulemuseni ei vii, tuleks mõelda vahendus- ja lepitusmenetlusele. Mõningatel juhtudel tuleb aga läbida õigusmõistmise tunnustega menetlus, mis võib seadusest tulenevalt olla ka kohustuslikuks kohtueelseks menetluseks.

Erinevaid võimalikke vaidluste lahendamise viise saab klassifitseerida kõige üldisemalt reguleerituse astme järgi, esitades toimuva suhtes järgmisi küsimusi: 1) Kas menetluse suhtes kehtivad mingid reeglid?; 2) Kas menetluses osaleb keegi kolmas neutraalne isik? Kui jah, siis mis rollis see isik tegutseb, eeskätt, kas tal on võimalik pooli suunata ja/või nende suhtes survet avaldada? Ja 3) Kas see kolmas isik saab teha poolte suhtes siduva otsuse?

Läbirääkimiste puhul pooled kohtuvad ja püüavad ühiselt konfliktile lahendust leida. See toimub ilma kindla menetluskorrata ja ilma kolmanda neutraalse isiku osaluseta. *Vahendusmenetluse* puhul toetatakse pooli lahenduse leidmisel kolmanda neutraalse isiku poolt. Sellel kolmandal isikul puudub pädevus poolte tegevusse aktiivselt sekkumiseks: ta ei avalda pooltele mingil moel survet, ta ei langeta otsust ega ürita pooli omapoolsete lahendusvariantide õigsuses veenda. Kolmas isik üksnes toetab pooli lahenduse leidmisel, vahendades neid ning kutsudes neid üles leppimisele. Siiä valdkonda kuulub „ehtne“ mediatsioon so mediatsioon kitsamas tähenduses.

Lepitusmenetluse puhul on menetluses osaleval kolmandal neutraalsel isikul pädevus esitada pooltele heakskiitmiseks ja vastuvõtmiseks omapoolne konflikti lahenduskäik. Ehtsa lepitusmenetluse raames ei tohiks kolmandal isikul olla siiski õigust lepituse nurjumise korral tüli lahendamise üle ise otsustada. See eristab lepitust vahekohtumenetlusest. Mediatsioonist eelpoolnimetatud kitsamas tähenduses erineb siinkirjeldatud lepitus aga just lepitaja aktiivse rolli poolest⁴.

Õigusemõistmise tunnustega tegevuse puhul on kolmandal isikul, tulenevalt oma ametiseisundist või poolte tahtest, voli ja autoriteet langetada tülküsimuse suhtes siduvaid otsuseid.

Sellisteks isikuteks saavad olla seaduses sätestatud korras tegutsev kohtunik ja poolte kokkuleppe alusel seaduslikus korras tegutsev vahekohtunik.

Kohtusarnase pädevusega lahendavad eraõiguslikke vaidlusi Eestis praegu töövaidluskomisjonid, üürikomisjonid, kindlustuse vaidluskomisjon (osaliselt), tööstusomandi apellatsioonikomisjon. Arstiabi kvaliteedi ekspertkomisjon annab isikute taotlusel mittesiduvaid ekspertarvamusi.

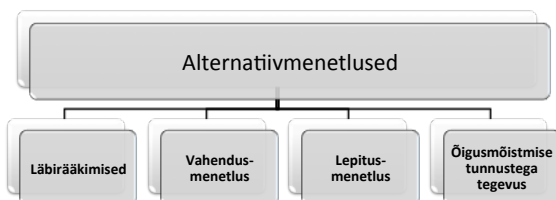
⁴ Sõna 'lepitamine' kasutavad analoogilises tähenduses juba nt õiguskantsleri seadus ja kollektiivse töötüli lahendamise seadus. Seaduses mõistega 'lepitamine' ka tegevust, mida rangelt erialaselt nimetatakse mediatsiooniks.

'Mediatsiooni' keeleliselt täpne vaste võiks olla 'vahendamine'. Direktiiv kasutab sõna 'vahendusmenetlus', kuid direktiivi rakendusallas ei ole samas välistatud ka lepitamine.

Mediatsioon rangelt võttes tähistab tegevust, kus mediaator vahendab pooli ja suunab neid omavahel kommunikeeruma, ise lahendusi välja pakkumata. Lepitamine eeldab kolmanda isiku st lepitaja aktiivsemat osalemist. Lepitusseaduses soovitakse teadlikult katta mõlemaid meetodeid, sest juriidiliselt puudub vajadus nende eristamiseks. Sõna 'lepitamine' on suupärane ja meelde jääv.

Alternatiivmenetlused. Üldiselt 2

Alternatiivmenetlused

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

2

- ✓ Klassifitseerida saab kõige üldisemalt reguleerituse astme järgi, esitades toimuva suhtes järgmisi küsimusi:
  - Kas menetluse suhtes kehtivad mingid reeglid?;
  - Kas menetluses osaleb keegi kolmas neutraalne isik? Kui jah, siis mis rollis see isik tegutseb, eeskätt, kas tal on võimalik pooli suunata ja/või nende suhtes survet avaldada?
  - Kas see kolmas isik saab teha poolte suhtes siduva otsuse?
- ✓ *Läbirääkimiste* puhul pooled kohtuvad ja püüavad ühiselt konfliktile lahendust leida. See toimub ilma kindla menetluskorrata ja ilma kolmanda neutraalse isiku osaluseta.
- ✓ *Vahendusmenetluse* puhul toetatakse pooli lahenduse leidmisel kolmanda neutraalse isiku poolt. Sellel kolmandal isikul puudub pädevus poolte tegevusse aktiivselt sekkumiseks.
- ✓ *Lepitusmenetluse* puhul on menetluses osaleval kolmandal neutraalsel isikul pädevus esitada pooltele heakskiitmiseks ja vastuvõtmiseks omapoolne konflikti lahenduskäik.
- ✓ *Õigusemõistmise tunnustega tegevuse* puhul on kolmandal isikul, tulenevalt oma ametiseisundist või poolte tahtest, voli ja autoriteet langetada tülikäsitamise suhtes siduvaid otsuseid. Sellisteks isikuteks saavad olla seaduses sätestatud korras tegutsev kohtunik ja poolte kokkuleppe alusel seaduslikus korras tegutsev vahekohtunik.

Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetlus - Lepitaja (Slaid 3)

Lepitusmenetluse tunnuseks on see, et pooli vahendaval ja/või lepitaval kolmandal isikul puudub pädevus langetada menetlusosaliste suhtes nende tahte vastaselt siduvaid otsuseid. Täidetav tulemus sünnib üksnes siis, kui pooled jõuavad kokkuleppele. Vaidluste lahendamisel vastastikkuse konsensuse saavutamise teel on mitmeid eeliseid poolte jaoks: tagatud on mõlema poole rahulolu lõpptulemusega (või vähemalt selle vabatahtlik aktsepteerimine), menetlus on kokkuvõttes kiirem, vähem formaliseeritud, kulud on väiksemad ning võimalik on arvestada juriidiliselt mitterelevantsete, kuid poolte jaoks oluliste asjaoludega.

Läbirääkimistest eristab lepitamist mõlema poole usaldust omava erapooletu kolmanda isiku kaasamine, kes on valmis tüli lahendamisele kas vahendamise või aktiivse nõustamise teel kaasa aitama. Kohtumõistmisest ja arbitraa□ist eristab lepitamist asjaolu, et nimetatud kolmandal isikul puudub poolte suhtes siduva otsuse tegemise pädevus.

TsMS § 4 lg 4 käsib kohtul kogu menetluse ajal teha kõik endast sõltuva, et asi lahendataks kompromissiga või muul viisil poolte kokkuleppel, kui see on kohtu hinnangul mõistlik. Kohus võib selleks muu hulgas teha pooltele ettepaneku vaidluse kohtuväliseks lahendamiseks või lepitaja poole pöördumiseks.

Lepitamisega tegelevad kehtivas õiguskorras ka õiguskantsler ja kollektiivse töötüli lepitaja, kuid nende tegevust LepS ei puuduta. Mõlema isiku poolt läbiviidava lepitusmenetluse suhtes kehtib juba nende tegevuse spetsiifikast tulenevalt eraldi seaduses ette nähtud põhjalik regulatsioon. Õiguskantsleri näol on tegu põhiseadusliku institutsiooniga, kes lahendab lepitamise korras eeskätt avalik-õigusliku iseloomuga vaidlusi ning kollektiivse töötüli lepitaja tegevust reguleerib samuti eraldi seadus.

Lepitusmenetlus tähendab LepS § 1 lg 2 tähenduses poolte vabatahtlikkusel põhinevat tegevust, mille käigus erapooletu isik (*lepitaja*) toetab lepitusosaliste suhtlust eesmärgiga aidata neil leida vaidlusküsimusele lahendus. Lepitaja võib lepituse asjaolude ja lepitusmenetluse kulgemise põhjal esitada pooltele omapoolse lahendusettepaneku.

Lepitajaks LepS § 2 tähenduses on: 1) füüsiline isik, kellele pooled on teinud ülesandeks lepitustegevuse. Lepitaja võib tegutseda juriidilise isiku kaudu, olles sellega töö- või muus lepingulises suhtes; 2) vandeadvokaat LepS §-s 17 nimetatud juhul; 3) notar LepS §-s 16 nimetatud juhul; 4) seaduses sätestatud juhul riigi või kohaliku omavalitsuse lepitusorgan.

Lepitusläbirääkimised *ei ole avalikud*. Lepitajal on LepS § 4 järgi vaikimiskohustus lepitusmenetluse asjaolude suhtes, mis on talle teatavaks saanud kas lepitusmenetluse käigus või väljaspool seda. Kohustus laieneb ka juriidilisele isikule, kui lepitaja tegutseb läbi selle.

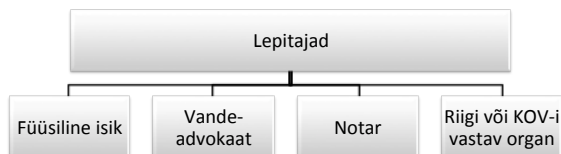
Lepitajal on LepS § 6 järgi keelatud esindada lepitusosalist lepitusmenetluse aluseks olevaid asjaolusid käsitlevas muus menetluses (huvide konflikt).

Lepitusmenetluse läbiviimise ja sellega seotud kulude eest maksavad lepitusosalised lepitajale kokkulepitud *tasu*. Lepitaja võib LepS § 9 järgi nõuda pooltelt lepitustasu ettemaksu.

Lepitusosalised vastutavad kokkulepitud tasu maksmise eest solidaarselt. Lepitusosalised teineteise kulusid ei hüvita, välja arvatud, kui nad lepivad kokku teisiti.

Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetlus - Lepitaja

Lepitusmenetlus - Lepitaja

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

3

- ✓ *Lepitusmenetlus* tähendab poolte vabatahtlikkusel põhinevat tegevust, mille käigus erapooletu isik (*lepitaja*) toetab lepitusosaliste suhtlust eesmärgiga aidata neil leida vaidlusküsimusele lahendus.
- ✓ Lepitaja võib lepituse asjaolude ja lepitusmenetluse kulgemise põhjal esitada pooltele omapoolse lahenduseettepaneku.
- ✓ *Lepitajaks* on:
  - füüsiline isik, kellele pooled on teinud ülesandeks lepitustegevuse. Lepitaja võib tegutseda juriidilise isiku kaudu, olles sellega töö- või muus lepingulises suhtes;
  - vandeadvokaat LepS §-s 17 nimetatud juhul;
  - notar LepS §-s 16 nimetatud juhul;
  - seaduses sätestatud juhul riigi või kohaliku omavalitsuse lepitusorgan.

Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetluse protsess (Slaid 4)

Lepitusmenetlust alustades on lepitaja LepS § 7 järgi *kohustatud selgitama* lepitusosalistele lepitusmenetluse olemust ja õiguslikke tagajärgi ning lepitaja tasustamisega seonduvat.

Lepitaja on LepS § 8 järgi *kohustatud (lühidalt) dokumenteerima* lepitusmenetluse kulgemise, sealhulgas fikseerima lepitusmenetluse alguse ja lõpu, olles kohustatud säilitama lepitusmenetluse dokumentatsiooni vähemalt viis aastat.

Lepitaja juurde võidakse jõuda mitut moodi: 1) pooled on jõudnud konsensusele lepitaja kasutamises ning lepitaja alustab lepitustoimingutega (LepS § 11 lg 1); 2) lepitaja juurde ilmub ainult üks pool taotlusega, et lepitaja püüaks välja selgitada teise poole võimaliku huvi lepitusmenetluse läbiviimise vastu; 3) juhul, kui pooled on suunanud lepitaja juurde kohus (LepS § 11 lg 2), siis on lepitaja poole taotlusel kohustatud seda tegema.

Lepitaja ei ole kohustatud lepitamismenetlust läbi viima, kuid olles sellega juba alustanud, ei tohi ta lepitusmenetlust mõjuva põhjusega katkestada (LepS § 11 lg 4).

Lepitusmenetlus algab LepS § 11 järgi, kui lepitusosalised on jõudnud kokkuleppele asja lahendamises lepitaja juures ning lepitaja on alustanud lepitusmenetluse läbiviimist. Lepitusmenetlus loetakse alanuks ka siis kui kohus on suunanud isikud asja lahendamiseks lepitajat kasutama.

Lepitusmenetlus loetakse LepS § 11 lg 3 järgi *lõppenuks* juhul, kui: 1) lepitusosalised jõuavad lepitusmenetluse käigus kokkuleppele; 2) lepitusosaline avaldab tahet lepitusmenetlus katkestada; 3) lepitaja katkestab lepitusmenetluse.

Lepitaja võib LepS § 11 lg 4 järgi lepitusmenetluse katkestada üksnes mõjuval põhjusel, eelkõige juhul, kui kokkuleppe saavutamine lepitusosaliste vahel on vähe tõenäoline või kui kõiki asjaolusid arvesse võttes ja lepitusosaliste huve kaaludes ei või oodata, et lepitaja jätkaks lepitusmenetlust, või kui juhtum ei sobi olemuslikult lepitusmenetluseks.

Lepitusmenetlus lõppeb kas eduga (kokkuleppega) või edutusega.

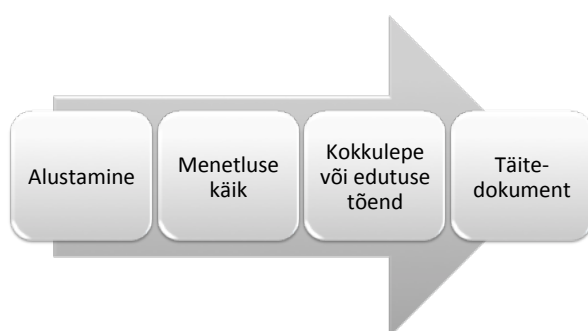
Lepitusosalise soovil väljastab lepitaja LepS § 12 järgi dokumendi, mis kinnitab lepitusmenetluse edutust (*edutuse tõend*). Tõend väljastatakse juhul, kui lepitusmenetlus loetakse lõppenuks vastavalt LepS § 11 lg 3 p 2 või 3.

Lepitaja formuleerib lepitusosaliste soovil LepS § 13 järgi kirjalikult *kokkuleppe*, mille lepitusosalised ja lepitaja allkirjastavad. Lepitaja vahendusel toimunud lepitusmenetluse tulemusel sõlmitud kokkuleppe tunnistab täidetavaks maakohus (*täitedokument*) vastavalt TsMS §-le 627¹, tingimusel, et see on sõlmitud varalise nõude kohta. Kokkuleppe mittevaralise nõude kohta tunnistab maakohus täidetavaks üksnes juhul, kui lepitusosalised võivad vaidluse eseme suhtes sõlmida kompromissi. Kokkulepet, mille esemeks on eluruumi üürilepingu kehtivuse ja ülesütlemise ning eluruumi vabastamise vaidlus, kohus ei kinnita.

Lepitusmenetluse tulemuseks ei pea siiski olema alati täitedokument. Mõnikord pooled lihtsalt „lepivad ära“ ning tulemuseks ei ole isegi lepingut, vaid emotsionaalne rahulolu. Juhul, kui sõlmitakse täidetava sisuga kokkulepe (rahaline kompensatsioon, asja üleandmine, teost hoidumine), oleks mõistlik, kui pool saaks vajadusel seda ikkagi sundtäita, selle asemel olla sunnitud lepingu täitmise nõudega ikkagi kohtusse pöörduma. Täitedokument tähendab seda, et selles konkreetsetes küsimuses on vaidlus lõplikult otsustatud ja samas asjas enam kohtusse minna ei saa.

Alternatiivmenetlused. Lepitusmenetluse protsess

Lepitusmenetluse protsess

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

4

- ✓ *Lepitusmenetlus algab*, kui lepitusosalised on jõudnud kokkuleppele asja lahendamises lepitaja juures ning lepitaja on alustanud lepitusmenetluse läbiviimist. Lepitusmenetlus loetakse alanuks ka siis kui kohus on suunanud isikud asja lahendamiseks lepitajat kasutama.
- ✓ *Lepitusmenetlus loetakse lõppenuks* juhul, kui: 1) lepitusosalised jõuavad lepitusmenetluse käigus kokkuleppele; 2) lepitusosaline avaldab tahet lepitusmenetlus katkestada; 3) lepitaja katkestab lepitusmenetluse.
- ✓ Lepitaja võib lepitusmenetluse katkestada üksnes mõjuval põhjusel, eelkõige juhul, kui kokkuleppe saavutamine lepitusosaliste vahel on vähe tõenäoline või kui kõiki asjaolusid arvesse võttes ja lepitusosaliste huve kaaludes ei või oodata, et lepitaja jätkaks lepitusmenetlust, või kui juhtum ei sobi olemuslikult lepitusmenetluseks.
- ✓ *Lepitusmenetlus lõppeb* kas eduga (kokkuleppega) või edutusega.
- ✓ Lepitusosalise soovil väljastab lepitaja dokumendi, mis kinnitab lepitusmenetluse edutust (*edutuse tõend*).
- ✓ Lepitaja formuleerib lepitusosaliste soovil kirjalikult *kokkuleppe*, mille lepitusosalised ja lepitaja allkirjastavad. Lepitaja vahendusel toimunud lepitusmenetluse tulemusel sõlmitud kokkuleppe tunnistab täidetavaks maakohus (*täitedokument*) vastavalt TsMS §-le 627¹.

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud (Slaid 5)

Kohtuotsused on siduvad ja täidetavad. *Ad hoc* vahekohtu otsused tunnistab täidetavaks üldkohus hagita menetluses.

Vahekohus teeb otsuse TsMS § 745 järgi *kirjalikult* ja vahekohtunik kirjutab otsusele alla. Kui otsuse teeb mitu vahekohtunikku, piisab enamuse allkirjadest, kui näidatakse allkirja puudumise põhjus.

Hääletamisel vähemusse jäänud vahekohtuniku *eriarvamus* esitatakse vahekohtuniku soovil pärast allkirju ja sellele kirjutab TsMS § 745 lg 3 järgi alla eriarvamusele jäänud vahekohtunik.

Vahekohtu otsust tuleb *põhjendada*, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud teisiti või kui tegu on kompromissil põhineva otsusega.

Vahekohtu otsus *jõustub selle tegemise päeval*. Vahekohtu otsusel on TsMS § 746 järgi poolte suhtes samasugune toime nagu jõustunud kohtuotsusel.

Vahekohtumenetlus *lõpeb*, kui vahekohus on teinud sisulise otsuse või TsMS § 747 lg 2 nimetatud otsuse. Vahekohtumenetluse lõppemisega lõpeb ka vahekohtuniku pädevus. See ei välista ega piira vahekohtuniku õigust ja kohustust täita edasi seaduses ettenähtud ülesandeid.

Vahekohus otsustab vahekohtu otsuses TsMS § 749 järgi, millistes osades peavad pooled kandma vahekohtumenetluse ja pooltele vahekohtus käimisest tekkinud vajalikud *kulud*, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Kui kulude suurust ei ole kindlaks tehtud või kui see on võimalik alles pärast vahekohtumenetluse lõppemist, otsustatakse see eraldi vahekohtu otsuses.

Kohus *tühistab* Eestis tehtud vahekohtu otsuse TsMS § 751 lg 1 järgi poole avalduse alusel, kui pool tõendab, et: 1) vahekohtu kokkuleppe sõlminud isiku teovõime oli piiratud; 2) vahekohtu kokkulepe on tühine Eesti õiguse kohaselt või muu riigi õiguse kohaselt, kelle õiguse alusel on pooled otsustanud hinnata vahekohtu kokkuleppe kehtivust; 3) poolele ei ole nõuetekohaselt teatatud vahekohtuniku nimetamisest või vahekohtumenetlusest või kui ta ei ole saanud muul põhjusel esitada ega kaitsta oma seisukohti; 4) vahekohtu otsus käsitleb vaidlust, mida ei ole vahekohtu kokkuleppes nimetatud või mis ületab vahekohtu kokkuleppes määratud piire; 5) vahekohtu moodustamine või vahekohtumenetlus ei vastanud seaduses sätestatule või lubatud pooltevahelisele kokkuleppele ja võib eeldada, et see on oluliselt mõjutanud vahekohtu otsust.

Kohus *tühistab* vahekohtu otsuse poole avalduse alusel või omal algatusel TsMS § 751 lg 2 järgi, kui kohus teeb kindlaks, et: 1) vaidlust ei võinud Eesti õiguse kohaselt lahendada vahekohtus; 2) vahekohtu otsus on vastuolus Eesti avaliku korraga või heade kommetega.

Kui vahekohtu otsusega on lahendatud mitu nõuet, millest osa oli vahekohtu pädevuses, *tühistab* kohus otsuse nende nõuete osas, mis ei olnud vahekohtu pädevuses.

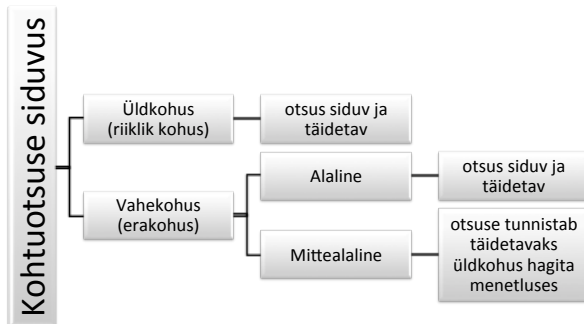
Kohus võib TsMS § 751 lg 4 järgi poole avalduse alusel *tühistada* vahekohtu otsuse ja saata asja tagasi vahekohtusse, kui see on mõistlik. Eeldatakse, et vahekohtu otsuse tühistamine ei too kaasa vahekohtu kokkuleppe tühisust.

Vahekohtu otsuse tühistamise avalduse võib TsMS § 752 järgi esitada kohtule vahekohtu otsuse kättetoimetamisest alates 30 päeva jooksul.

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud

Kohtuotsuse siduvus

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

5

- ✓ Kohtuotsused on siduvad ja täidetavad.
- ✓ *Ad hoc* vahekohtu otsused tunnistas täidetavaks üldkohus hagita menetluses.

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 2 (Slaid 6)

Vahekohtud (eelkõige alaliselt tegutsevad vahekohtud nagu Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja Arbitraaõikohus) tegutsevad traditsioonilises arbitraaõivormis.

Vahekohtumenetlus on menetlus erakohtute ees (vastandina riiklikule kohtuvõimule). Eriti populaarne on vahekohtumenetluse kasutamine rahvusvahelises kaubanduses.

Oma kulgemiselt sarnaneb see enamasti riikliku kohtumenetlusega. Traditsioonilist vahekohtumenetlust eristab lepitusemenetlusest asjaolu, et juhul, kui pooled on kehtivalt kokku leppinud vaidluse lahendamises vahekohtus, siis nad samas asjas enam kohtusse minna ei saa ning vahekohtu otsus on nende jaoks siduv juhul, kui on tegu alalise vahekohtuga. Mitteamalise vahekohtu otsuse tunnistab täidetavaks kohus hagita menetluses.

Kui pooled on kokku leppinud vahekohtumenetluse alaliselt tegutsevas vahekohtus, eeldatakse TsMS § 716 järgi, et poolte kokkulepe hõlmab ka vahekohtu reglemendis või muus vahekohtumenetluse kohta käivas dokumendis ettenähtud menetlusreegleid.

Vahekohtu kokkulepe (*arbitraaõiklausel*) on TsMS § 717 järgi poolte kokkulepe anda vahekohtu lahendada nende vahel tekkinud või tekkida võivast kindlaksmääratud lepingulisest või lepinguvälisest suhtest tulenev vaidlus. Vahekohtu kokkuleppe võib sõlmida selgesõnaliselt iseseisva kokkuleppena või lepingus selgelt eristatava eraldi tingimusena. Kehtib põhimõte, mille järgi peab lepingust selgelt ja kahtlusteta ilmnema, et vaidlus lahendatakse just vahekohtus.

Vahekohtunikuks võib TsMS § 722 järgi nimetada teovõimelise füüsilise isiku. Pooled võivad kokku leppida ka vahekohtuniku kvalifikatsiooninõuetes. Vahekohtuniku nimetamiseks on TsMS § 723 järgi vaja vahekohtunikukandidaadi kirjalikku nõusolekut.

Pooled võivad TsMS § 724 järgi kokku leppida vahekohtunike nimetamise korra (vt ka TsMS § 724-729).

Vahekohtul on TsMS § 730 järgi õigus määrata oma pädevus ja seoses sellega lahendada ka vahekohtu kokkuleppe olemasolu ja kehtivuse küsimus. Seejuures tuleb vahekohtu kokkulepet käsitada ülejäänud lepingutingimustest sõltumatu kokkuleppena. Vastuväide vahekohtu pädevuse suhtes tuleb esitada hiljemalt vastuses hagile.

Pooli tuleb vahekohtumenetluses TsMS § 732 järgi kohelda võrdsetena. Mõlemale poolele tuleb anda võimalus avaldada oma seisukohta.

Pooled võivad ise menetluskorras kokku leppida või viidata mõne vahekohtu reglemendile. Pooled ei või kõrvale kalduda TsMS 14. osas vahekohtumenetluse kohta kohustuslikult sätestatust.

Kui pooled ei ole menetluskorda kokku leppinud ja seda ei sisalda ka TsMS, määrab menetluskorra vahekohus.

Vahekohtu *istungid ei ole avalikud*. Kohtunik on TsMS § 741 järgi kohustatud saladuses hoidma talle vahekohtuniku ülesandeid täites teatavaks saanud teavet, mille saladuses hoidmiseks on pooltel õigustatud huvi, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.

Vahekohus võib TsMS § 742 lg 3 järgi lahendada vaidluse *õigluse* põhimõttel, kui pooled on selles selgesõnaliselt kokku leppinud.

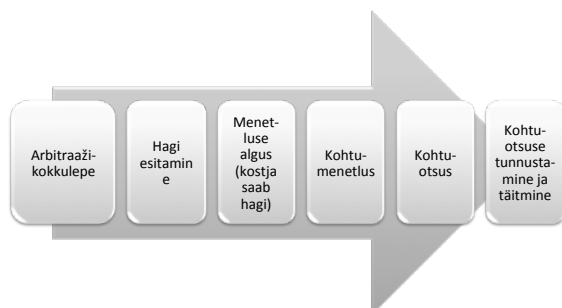
Vahekohus lõpetab menetluse, kui pooled sõlmivad *kompromissi*.

Vahekohtu otsust tunnustatakse Eestis ja täitemenetlus vahekohtu otsuse põhjal toimub TsMS § 753 lg 1 järgi üksnes juhul, kui *kohus on otsust tunnustanud* ja tunnistanud otsuse täidetavaks.

Eestis alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses tehtud otsust tunnustatakse ja täidetakse otsust kohtu poolt tunnustamata ja täidetavaks tunnistamata. Kohus jätab vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise avalduse rahuldamata ja tühistab vahekohtu otsuse, kui on olemas alus vahekohtu otsuse tühistamiseks.

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 2

Vahekohtumenetluse protsess

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

6

- ✓ Vahekohtu kokkulepe (*arbitraažiklausel*) on poolte kokkulepe anda vahekohtu lahendada nende vahel tekkinud või tekkida võivast kindlaksmääratud lepingulisest või lepinguvälisest suhtest tulenev vaidlus.
- ✓ Vahekohtunikuks võib nimetada teovõimelise füüsilise isiku. Pooled võivad kokku leppida ka vahekohtuniku kvalifikatsiooninõuetes.
- ✓ Vahekohtuniku nimetamiseks on vaja vahekohtunikukandidaadi kirjalikku nõusolekut.
- ✓ Pooled võivad kokku leppida vahekohtunike nimetamise korra.
- ✓ Pooli tuleb vahekohtumenetluses TsMS § 732 järgi kohelda võrdsetena. Mõlemale poolele tuleb anda võimalus avaldada oma seisukohta.
- ✓ Pooled võivad ise menetluskorras kokku leppida või viidata mõne vahekohtu reglemendile.
- ✓ Vahekohus võib lahendada vaidluse *õigluse* põhimõttel, kui pooled on selles selgesõnaliselt kokku leppinud.
- ✓ Vahekohus lõpetab menetluse, kui pooled sõlmivad *kompromissi*.
- ✓ Vahekohtu otsust tunnustatakse Eestis ja täitemenetlus vahekohtu otsuse põhjal toimub üksnes juhul, kui *kohus on otsust tunnustanud* ja tunnistanud otsuse täidetavaks.

Alternatiivmenetlused. Vahekohtud 3 (Slaid 7)

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Arbitraa□ikohtus kui alaliselt tegutsev vahekohus⁵ lahendab eraõigussuhetest, sealhulgas ka väliskaubandus- ja muudest rahvusvahelistest majandussuhetest tulenevaid vaidlusi.

Vahekohtu menetlus on *konfidentsiaalne*, mis tähendab, et vahekohus ei väljasta vaidlevate poolte ja vaidluse kohta mitte mingisugust informatsiooni kolmandatele isikutele. Informatsiooni väljastatakse kolmandatele isikutele ainult juhul, kui vahekohtul on eelnevalt poolte kirjalik nõusolek informatsiooni väljastamise kohta. Asja arutamine toimub alati kinnisel istungil.

Vahekohtu maks on seda *odavam*, mida suurem on nõude suurus. Maksu määramisel võetakse alati arvesse vaidluse eeldatav keerukus ja vahekohtu moodustamisviis (kas pooled soovivad ühe- või näiteks viieliikmelist vahekohust).

Vahekohtu menetlus on *kiirem*, menetlustähtaeg on kuni kuus kuud (mida vajadusel saab pikendada).

Pooltel on võimalus osaleda vaidlust lahendava *vahekohtu moodustamises*, esitada omapoolseid kandidaate, teha ettepanekuid mitmeliikmeline vahekohus peaks vaidluse lahendamaks jne.

Vahekohtu otsust on *lihtne välisriikides täitmisele pöörata* (kõikides New Yorgi 1958. aasta konventsiooniga liitunud maades). Eesti Kaubandus- Tööstuskoja Arbitraa□ikohtu otsus on täidetav kõikides konventsiooniga ühinenud riikides (hetkel 142 riiki). Eestis tehtud riikliku kohtu otsuseid ei saa üldjuhul sama lihtsalt täitmisele pöörata.

Vahekohtu *otsus jõustub tegemise hetkest*, seega on tegemise hetkest alates täitmisele pööratav (otsusega võib kohe minna kohtutäituri juurde ja alustada täitemenetlusega). Seega võib öelda, et vahekohtu otsused on lõplikud ja pooltele siduvad ning otsuse sisu vaidlustada ei saa. Küll aga annab TsMS võimaluse esitada taotlus Tallinna Ringkonnakohtule Arbitraa□ikohtu otsuse tühistamiseks, kui menetluse kestel on rikutud protsessinorme.

Menetluse neutraalsus. Vaidlustes, kus pooled on pärit erinevatest riikidest, võivad küsimused keele, erapooletuse, kulutuuriiliste erinevuste osas avaldada negatiivset mõju erimeelsuste lahendamisel. Lisades arbitraa□iklausli lepingusse, saavad pooled eelnevalt kokku leppida kõigis vaidluse võtmeküsimustes.

Vahekohus teeb kõik endast oleneva, et pooled saaksid *tulemuse, mis rahuldab mõlemaid*, ehk eelistatuim viis menetluse lõpetamiseks oleks win-win situatsioon, kus pooled saaksid ka edasi koostööd teha, mitte ei läheks lõplikult riidu. Parem võimalus jätkata tööalast suhet teise poolega peale otsuse tegemist.

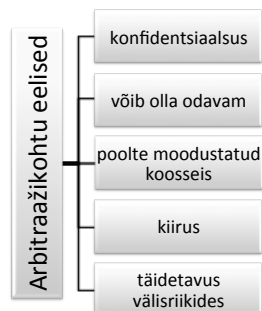
Vahekohtunike asjatundlikkus. Vahekohus annab unikaalse võimaluse valida arbiterideks isikud vastavalt hetkevajadusele ja vaidluse iseloomule. Kui tavakohtus peab spetsiifilise teema lahtirääkimiseks-analüüsimiseks kaasama eksperdi, siis Arbitraa□ikohtus on võimalik kaasata ekspert juba arbiterina ning hoida sellega eraldi eksperditasu võrra menetluskulud madalamad.

Menetluse mitteformaalne iseloom. Enamus arbitraa□ikohtute reeglitest on lühikesed, lihtsad ja paindlikud. Pooled saavad osaleda arbitraa□ikohtu moodustamisel, omades sealjuures võimalust valida sellise vahekohtuniku, kelle teadmised ja kogemused on poolele teada ning hädavajalikud just selle konkreetse vaidluse lahendamiseks, mis tagab aga suurema usalduse ja rahulolu vahekohtu kui institutsiooni ning loomulikult ka kohtuotsuse vastu.

---

⁵ Kuid mitte ainus. Vt ka Eesti Vahekohus, Notarite Koja Vahekohus, Tallinna Börsi Vahekohus, Sotsiaalse Finantseerimise Vahekohus, Tallinna Vahekohus – loetelu võib jätkata.

Arbitraažikohtu olulisemad eelised

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

7

- ✓ Vahekohtu menetlus on *konfidentsiaalne*.
- ✓ Vahekohtu maks on seda *odavam*, mida suurem on nõude suurus.
- ✓ Vahekohtu menetlus on *kiirem*, menetlustähtaeg on kuni kuus kuud (mida vajadusel saab pikendada).
- ✓ Pooltel on võimalus osaleda vaidlust lahendava *vahekohtu moodustamises*, esitada omapoolseid kandidaate, teha ettepanekuid mitmeliikmeline vahekohus peaks vaidluse lahendama jne.
- ✓ Vahekohtu otsust on *lihtne välisriikides täitmisele pöörata* (hetkel 142 riiki).
- ✓ Vahekohtu *otsus jõustub tegemise hetkest*, seega on tegemise hetkest alates täitmisele pööratav. Vahekohtu otsused on lõplikud ja pooltele siduvad ning otsuse sisu vaidlustada ei saa.
- ✓ *Menetluse neutraalsus*. Vaidlustes, kus pooled on pärit erinevatest riikidest, võivad küsimused keele, erapooletuse, kulutuuriiliste erinevuste osas avaldada negatiivset mõju erimeelsuste lahendamisel.
- ✓ *Vahekohtunike asjatundlikkus*.
- ✓ *Menetluse mitteformaalne iseloom*. Enamus arbitraažikohtute reeglitest on lühikesed, lihtsad ja paindlikud.

Tavamenetlused. Kohtukorraldus (Slaid 1)

Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 146 järgi mõistab õigust ainult kohus. Kohus on oma tegevuses sõltumatu ja mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega. Kellelgi ei ole õigust sekkuda õigusemõistmisesse.

Kohtunikud nimetatakse PS § 147 järgi ametisse eluaegsetena. Kohtunikku saab ametist tagandada üksnes kohtuotsusega.

PS § 148 küll nimetab linnakohtuid, kuid kehtiva korra kohaselt koosneb kohtusüsteem maa-, haldus-, ringkonna- ja Riigikohtust. KS § 7 järgi on kohtuasutused maakohus, halduskohus, ringkonnakohus ja Riigikohus. Kohtuasutusel on oma eelarve ja väikese riigivapi kujutisega pitsat.

Erikohtute loomist mõnda liiki kohtuasjade jaoks vastava seadusega PS ei keela. Küll aga on keelatud erakorraliste kohtute moodustamine.

Kohtukorralduse ja kohtuteenistuse õiguslikud alused sätestatakse kohtute seadusega (KS). *Maakohus* esimese astme kohtuna arutab KS § 9 järgi tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasju. Maakohus teeb ka muid toiminguid, mis on seadusega antud nende pädevusse. Maakohud on: 1) Harju Maakohus; 2) Viru Maakohus; 3) Pärnu Maakohus ja 4) Tartu Maakohus. Maakohul on üks või mitu kohtumaja. Kohtumajad asuvad KS § 9 lg 3 järgi maakohu tööpiirkonnas. Iga kohtumaja asukoht on ka maakohu asukohaks.

Kohtuasutust juhivad paralleelselt kohtu esimees ja *kohtudirektor*. Direktor on kohtuasutuse haldusjuht. Nii esimehe kui direktori nimetab justiitsminister. Kohtudirektor allub nii kohtu esimehele kui justiitsministrile ning korraldab kohtuasutuse asjaajamist ja vara kasutamist, valmistab ette kohtu eelarve taotluse, käsutab eelarvevahendeid, vastutab raamatupidamise korraldamise eest. Maakohu struktuuri ja kohtuteenistujate koosseisu kinnitab KS § 9 lg 4 järgi kohtudirektor, välja arvatud õigusemõistmise funktsiooni teostamisega seotud osas. Selles osas kinnitab struktuuri ja kohtuteenistujate koosseisu kohtu esimees.

Maakohtu esimees nimetatakse KS § 12 järgi selle kohtu kohtunike seast viieks aastaks. Kohtu esimehe nimetab justiitsminister, kuulanud ära kohtu üldkogu arvamuse. Maakohtu esimees esindab ja juhib kohtuasutust oma pädevuse piires. Kohtu esimees vastutab õigusemõistmise korrakohase toimumise eest kohtus.

Maakohtu esimees nimetab KS § 12¹ järgi igas kohtumajas teenistuses olevate kohtunike seast viieks aastaks *kohtumaja juhi*, kuulanud ära kohtumaja teenistuses olevate kohtunike arvamuse. Kohtumaja juhti ei nimetata kohtumajas, kus asub kohtu esimehe alaline teenistuskoh. Kohtumaja juht korraldab kohtumaja ning maakohu esimehe vahelist suhtlemist ning täidab muid seadusest ja kohtu kodukorrast tulenevaid ülesandeid.

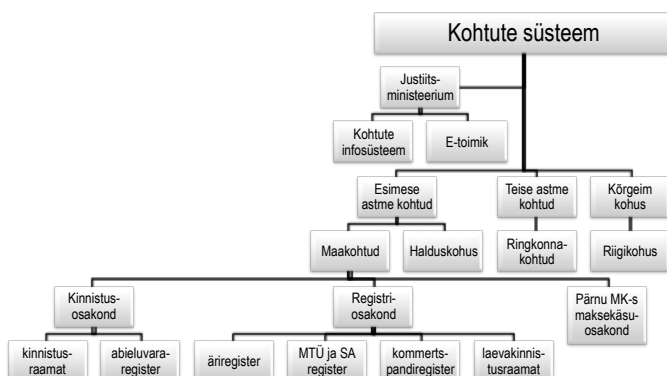
Maakohtus on KS § 15 järgi *kinnistusosakond*. Kinnistusosakonnas peetakse *kinnistusraamatut* ja *abieluvararegistrit*. Kinnistusosakonna juhataja on kohtudirektori määratud kohtunikuabi. Kinnistusosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid ja muud kohtuteenistujad.

Maakohtus on KS § 16 järgi *registriosakond*. Registriosakonnas peetakse *äriregistrit*, *mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit*, *kommertspandiregistrit* ning *laevakinnistusraamatut*.

Registriosakonna juhataja on kohtudirektori määratud kohtunikuabi. Registriosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid ja muud kohtuteenistujad

Pärnu Maakohtus on KS § 16¹ järgi *maksekäsuosakond*. Maksekäsuosakonnas menetletakse maksekäsu kiirmenetluse avaldusi. Maksekäsuosakonna juhataja on kohtudirektori määratud kohtunikuabi. Maksekäsuosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid ja muud kohtuteenistujad.

Kohtute süsteem

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ *Maakohus* esimese astme kohtuna arutab tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasju. Maakohus teeb ka muid toiminguid, mis on seadusega antud nende pädevusse.
- ✓ Maakohud on: 1) Harju Maakohus; 2) Viru Maakohus; 3) Pärnu Maakohus ja 4) Tartu Maakohus. Maakohtul on üks või mitu kohtumaja. Kohtumajad asuvad maakohtu tööpiirkonnas. Iga kohtumaja asukoht on ka maakohtu asukohaks.
- ✓ Maakohus on *kinnistusosakond*. Kinnistusosakonnas peetakse *kinnistusraamatut* ja *abieluvaregistrit*.
- ✓ Maakohus on *registriosakond*. Registriosakonnas peetakse *äriregistrit*, *mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit*, *kommertspandiregistrit* ning *laevakinnistusraamatut*.
- ✓ Pärnu Maakohus on *maksekäsuosakond*. Maksekäsuosakonnas menetletakse maksekäsu kiirmenetluse avaldusi.

Tavamenetlused. Kohtukorraldus 2 (Slaid 1)

Halduskohus arutab KS § 18 järgi esimese astme kohtuna seadusega tema pädevusse antud haldusasju. Halduskohus teeb ka muid toiminguid, mis on seadusega antud tema pädevusse.

Halduskohtud on: 1) Tallinna Halduskohus; 2) Tartu Halduskohus. Ka halduskohtul on üks või mitu kohtumaja. Muus osas on halduskohtu struktuuri ja korralduse küsimused lahendatud analoogselt maakohtutega.

Ringkonnakohus on KS § 22 järgi teise astme kohus, kes vaatab apellatsiooni korras läbi maa-, ja halduskohtu lahendeid. Ringkonnakohtud on Tallinna Ringkonnakohus ja Tartu Ringkonnakohus

Tallinna Ringkonnakohtu tööpiirkonnas on Harju Maakohus ja Pärnu Maakohus ning Tallinna Halduskohus. Tartu Ringkonnakohtu tööpiirkonnas on Tartu Maakohus ja Viru Maakohus ning Tartu Halduskohus.

Ka ringkonnakohtu struktuuri ja kohtuteenistujate koosseisu kinnitab kohtudirektor, välja arvatud õigusemõistmise funktsiooni teostamisega seotud osas. Selles osas kinnitab struktuuri ja kohtuteenistujate koosseisu kohtu esimees.

Riigikohus on KS § 25 järgi riigi kõrgeim kohus. Riigikohtus on 19 riigikohtunikku.

Riigikohus vaatab KS § 26 järgi kohtulahendeid läbi kassatsiooni korras. Seaduses sätestatud juhtudel ja korras vaatab Riigikohus kohtulahendeid läbi teistmise ja kohtuvigade parandamise menetluses, samuti täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.

Riigikohus otsustab tema pädevusse kuuluvate asjade menetlusse võtmise kohtumenetluse seaduses sätestatud alusel vähemalt kolmeliikmelises koosseisus. Asi võetakse menetlusse, kui selle menetlemist nõuab vähemalt üks riigikohtunik.

Riigikohtu esimehe nimetab KS § 27 järgi Riigikogu Vabariigi Presidendi ettepanekul üheksaks aastaks.

Riigikohtus on KS § 28 järgi *tsiviilkolleegium*, *kriminaalkolleegium* ja *halduskolleegium*. Iga riigikohtunik kuulub ühte kolleegiumi.

Riigikohtus on KS § 29 järgi *põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium*, kuhu kuulub üheksa riigikohtunikku.

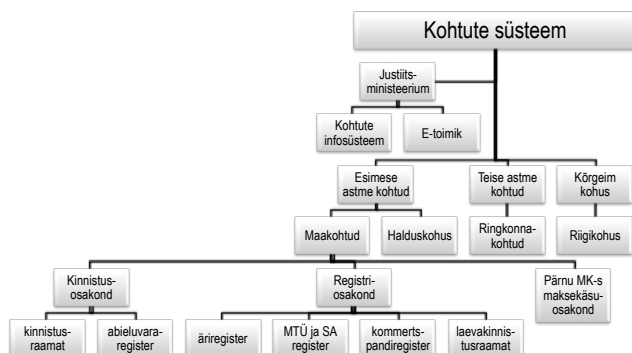
Riigikohtus on *üldkogu*, kuhu kuuluvad kõik riigikohtunikud. Riigikohtu üldkogu KS § 30 lg 2 järgi: 1) vaatab seaduses sätestatud alustel läbi kohtulahendeid; 2) teeb Vabariigi Presidendile ettepaneku kohtuniku ametisse nimetamiseks ja kohtuniku ametist vabastamiseks; 3) lahendab kohtuniku eksamikomisjoni otsuste peale esitatud kaebused; 4) lahendab distsiplinaarkolleegiumi otsuste peale esitatud kaebused; 5) otsustab distsiplinaarasja algatamise Riigikohtu esimehe suhtes ja teavitab sellest Riigikogu; 6) täidab muid seadusest ja Riigikohtu kodukorrrast tulenevaid ülesandeid.

Kohtute infosüsteem on justiitsministri asutatav riigiasutuse andmekogu, mille eesmärk on kohtute töö korraldamine, statistika kogumine, kohtulahendite kogumine, süstematiseerimine ning kohtutele ja avalikkusele kättesaadavaks tegemine. Andmekogu vastutav töötleja on Justiitsministeerium. Andmekogu volitatud töötledjad on Justiitsministeerium ja Eesti Vabariigi kohtud.

E-toimiku menetlemise infosüsteem (e-toimiku süsteem) on TsMS § 60¹ järgi tsiviilkohtumenetluses menetlusandmete ja isikuandmete töötlemiseks peetav riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu.

Kohtute süsteem

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

1

- ✓ *Halduskohus* arutab esimese astme kohtuna seadusega tema pädevusse antud haldusasju.
- ✓ Halduskohtud on: 1) Tallinna Halduskohus; 2) Tartu Halduskohus. Ka halduskohtul on üks või mitu kohtumaja. Muus osas on halduskohtu struktuuri ja korralduse küsimused lahendatud analoogselt maakohutega.
- ✓ *Ringkonnakohus* on teise astme kohus, kes vaatab apellatsiooni korras läbi maa-, ja halduskohtu lahendeid. Ringkonnakohtud on Tallinna Ringkonnakohus ja Tartu Ringkonnakohus
- ✓ Tallinna Ringkonnakohtu tööpiirkonnas on Harju Maakohus ja Pärnu Maakohus ning Tallinna Halduskohus. Tartu Ringkonnakohtu tööpiirkonnas on Tartu Maakohus ja Viru Maakohus ning Tartu Halduskohus.
- ✓ *Riigikohus* on KS § 25 järgi riigi *kõrgeim kohus*. Riigikohtus on 19 riigikohtunikku.
- ✓ Riigikohtus on KS § 28 järgi *tsiviilkolleegium*, *kriminaalkolleegium* ja *halduskolleegium*. Iga riigikohtunik kuulub ühte kolleegiumi.
- ✓ Riigikohtus on KS § 29 järgi *põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium*, kuhu kuulub üheksa riigikohtunikku.
- ✓ Riigikohtus on *üldkogu*, kuhu kuuluvad kõik riigikohtunikud.
- ✓ Kohtusüsteemi kuulub ka kohtute infosüsteem ja E-toimik.

Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus (Slaid 2)

Hagi esitamise ajaks on TsMS § 362 järgi hagi kohtusse jõudmise aeg.

Kohus lahendab hagiavalduse menetlusse võtmise või sellest keeldumise või tähtaja määramise puuduste kõrvaldamiseks TsMS § 375 järgi määrusega mõistliku aja jooksul.

Eelmenetluses selgitab kohus TsMS § 392 järgi eelkõige välja: 1) hageja nõuded ja menetlusosaliste seisukohad nende nõuete suhtes; 2) menetlusosaliste taotlused ja vajaduse korral teiste menetlusosaliste seisukohad nende suhtes; 3) menetlusosaliste faktilised ja õiguslikud väited esitatud nõuete ja väidete kohta; 4) tõendid, mida menetlusosalised esitavad oma faktiliste väidete põhjendamiseks ja esitatud tõendite lubatavuse kohta; 5) kas asja lahendamine on võimalik kompromissi sõlmimisega või muul viisil määrusega või kirjalikus menetluses; 6) kes on menetlusosalised ning kas ja kuidas neid kohtuistungile kutsuda.

Kohus võib TsÜS § 398 järgi määrata eelmenetluses *eelistungina korraldava kohtuistung*i, kui kohtu arvates saab nii paremini ette valmistada asja arutamist põhiistungil või kui eelistungil on rohkem väljavaateid lõpetada menetlus kompromissiga või muul viisil kokkuleppel. Kui asja arutamist ei lõpetata eelistungil, teeb kohus korraldused, mis on veel vajalikud põhiistungi ettevalmistamiseks, ja määrab *põhiistung*i aja.

Asi vaadatakse asja arutamiseks määratud kohtuistungil (*põhiistungil*) TsMS § 399 järgi läbi järgmises korras: 1) pooled esitavad eelmenetluses esitamata tõendid, kui kohus seda lubab; 2) hageja esitab oma nõuded; 3) kostja teatab, kas ta tunnistab hagi või vaidleb sellele vastu; 4) menetlusosalised annavad seletused, põhjendades oma seisukohti ja esitades oma vastuväited vastaspoole omade kohta; 5) kohus uurib kõiki vastuvõetud tõendeid; 6) menetlusosalised saavad sõna kohtuvaidluseks.

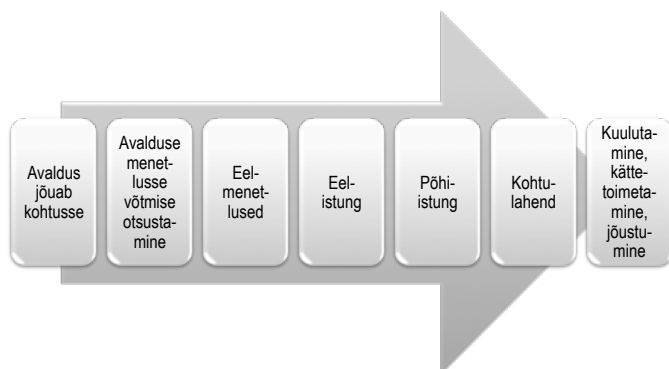
Pärast asja sisulise arutamise lõpetamist kuulab kohus TsMS § 402 järgi menetlusosalise soovil ära *kohtuvaidluse*. Menetlusosalisel on õigus kohtuvaidluses esineda kohtukõnega, milles ta esitab tema arvates asja lahendamiseks tähtsate asjaolude lühikokkuvõtte. Kohtukõnes võib viidata üksnes asja sisulisel arutamisel esiletoodud asjaoludele ja kohtuistungil uuritud tõenditele.

Kohtuotsus on TsMS § 434 järgi kohtumenetluse tulemusena Eesti Vabariigi nimel tehtud kohtulahend, millega asi otsustatakse sisuliselt.

Kohus teeb TsMS § 435 järgi otsuse, kui asja on kohtu arvates arutatud ammendavalt ja asi on lõpliku lahendi tegemiseks valmis. Kohtuotsusega lõpeb menetlus selles kohtuastmes. Kohtuotsuse kuupäev on selle avalikult teatavakstegemise päev.

Kohtumäärusega lahendab kohus TsMS § 463 järgi menetlusosaliste menetluslikud taotlused ning juhib ja korraldab menetlust. Seaduses sätestatud juhul võib kohus asja lahendada määrusega. Määrusele kohaldatakse vastavalt otsuse kohta sätestatud, kui seadusest või määruse olemusest ei tulene teisiti.

Hagimenetluse protsess

02.12.12

EBSI õiguse ja avaliku halduse õppetool

2

- ✓ Hagi esitamise ajaks on hagi kohtusse jõudmise aeg.
- ✓ Kohus lahendab hagiavalduse menetluse võtmise või sellest keeldumise või tähtaja määramise puuduste kõrvaldamiseks *määrusega* mõistliku aja jooksul.
- ✓ *Eelmenetluses* selgitab kohus välja menetluses tähtsust omavad asjaolud.
- ✓ Kohus võib määrata eelmenetluses *eelistungina korraldava kohtuistungi*, kui kohtu arvates saab nii paremini ette valmistada asja arutamist põhiistungil
- ✓ Kui asja arutamist ei lõpetata eelistungil, teeb kohus korraldused, mis on veel vajalikud põhiistungil ettevalmistamiseks, ja *määrab põhiistungil aja*.
- ✓ Asi vaadatakse asja arutamiseks määratud kohtuistungil (*põhiistungil*) läbi kindla korra kohaselt.
- ✓ Pärast asja sisulise arutamise lõpetamist kuulab kohus menetlusosalise soovil ära *kohtuvaidluse*.
- ✓ *Kohtuotsus* on kohtumenetluse tulemusena Eesti Vabariigi nimel tehtud kohtulahend, millega asi otsustatakse sisuliselt.
- ✓ Kohtuotsusega lõpeb menetlus selles kohtuastmes.
- ✓ *Kohtumäärusega* lahendab kohus peamiselt menetlusosaliste menetluslikud taotlused ning juhib ja korraldab menetlust.

Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 2 (Slaid 2)

OLULISED MÕISTED:

Kohtukoosseis: Maakohtus lahendab kohtunik tsiviilasja ainuisikuliselt. Ringkonnakohus lahendab tsiviilasja kollegiaalselt kolmeliikmelises kohtukoosseisus ja Riigikohus kollegiaalselt vähemalt kolmeliikmelises kohtukoosseisus.

Avalikkus: Asja arutamine kohtus on TsMS § 37 järgi avalik, kui seaduses ei ole ette nähtud teisiti.

Protokollid: Kohtuistung ja seaduses sätestatud juhul ka muu menetlustoiming protokollitakse.

Tsiviilasja toimik. Kohus peab TsMS § 56 järgi iga tsiviilasja kohta toimikut, kuhu võetakse ajalisel järgnevuses kõikide menetlusastmete menetlusedokumentid ja muud asjaga seotud dokumentid, kaasa arvatud protokollid ja kohtulahendid. Seaduses ettenähtud juhul võetakse toimiku juurde muud menetlusega seotud esemed.

Menetlustähtaegade arvutamisele kohaldatakse TsÜS-is tähtaja ja tähtpäeva kohta sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti.

Hagihind on hagiasjas hagi taotletu harilik väärtus. *Hagita asja hind* on hagita asjas avaldusega taotletu või kohtu omal algatusel tehtud toimingute harilik väärtus.

Menetluskulud on menetlusosaliste kohtukulud ja kohtuvälised kulud.

Kohtukulud on riigilõiv, kautsjon ning asja läbivaatamise kulud.

Riigilõivu tuleb tasuda menetlustoimingult, mille tegemise eest on riigilõivuseaduses sätestatud riigilõiv.

Riigikohtule esitatavalt kassatsioon- või määruskaebuselt ja teistmise avalduselt tasutakse riigilõivu asemel *kassatsioonikautsjon*.

Asja läbivaatamise kulud on muuhulgas tunnistaja-, eksperdi- ja tõlgikulud ning kohtuekspertiisiseaduse alusel hüvitatavad menetlusvälisel isikul seoses ekspertiisi tegemisega tekkinud kulud.

Kohtuvälised kulud on muuhulgas menetlusosaliste esindajate ja nõustajate kulud, menetlusosaliste sõidu-, posti-, side-, majutus- ja muud sellesarnased kulud, mis on kantud seoses menetlusega, menetlusosaliste saamata jäänud töötasu või muu püsiv sissetulek jt.

Menetlusabi on riigipoolne abi menetluskulude kandmiseks.

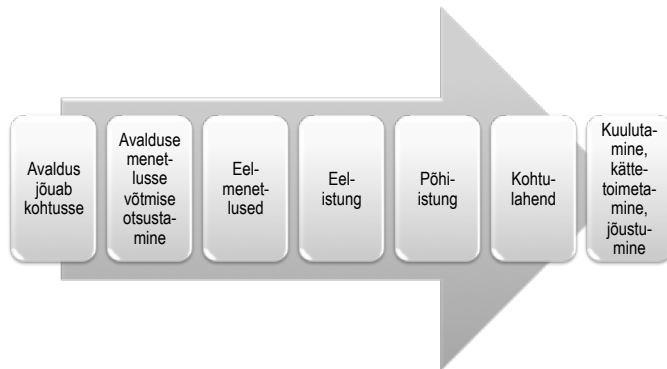
Menetlusosalised on: 1) hagemenetluses - pooled ja kolmas isik; 2) hagita menetluses - avaldaja ja muud asjast puudutatud isikud. Seaduses ettenähtud juhul on menetlusosaline ka avalikku huvi kaitsma õigustatud isik või asutus.

Tsiviilkohtumenetluse *pooled* on hageja ja kostja. *Hageja* on isik, kes on esitanud hagi. *Kostja* on isik, kelle vastu hagi on esitatud.

Tõendiks tsiviilasjas on igasugune teave, mis on seaduses sätestatud protsessivormis ja mille alusel kohus seaduses sätestatud korras teeb kindlaks poolte nõudeid ja vastuväiteid põhjendavad asjaolud või nende puudumise, samuti muud asja õigeks lahendamiseks tähtsad asjaolud. Tõendiks võib olla *tunnistaja ütlus, menetlusosalise vande all antud seletus, dokumentaalne tõend, asitõend, vaatlus ning eksperdiarvamus*. Hagita menetluses võib kohus lugeda asjaolude tõendamiseks piisavaks ka muu tõendusvahendi muu hulgas menetlusosalise seletuse, mis ei ole antud vande all.

Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 2

Hagimenetluse protsess

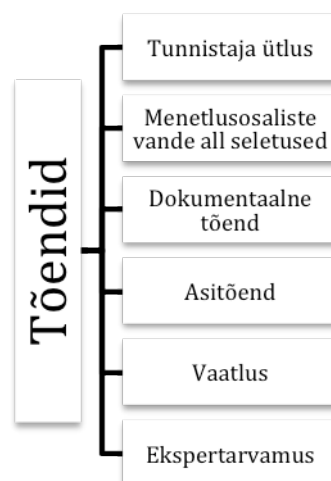

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

2

- ✓ Hagimenetlusega seoses on vaja teada mitmeid põhimõisteid (vt eelmist lehekülge).
- ✓ Keskseim küsimus on seotud tõenditega:

Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 3 (Slaid 3)

Asi vaadatakse asja arutamiseks määratud kohtuistungil (*põhiistungil*) TsMS § 399 järgi läbi järgmises korras:

- 1) pooled esitavad eelmenetluses esitamata tõendid, kui kohus seda lubab;
- 2) hageja esitab oma nõuded;
- 3) kostja teatab, kas ta tunnustab hagi või vaidleb sellele vastu;
- 4) menetlusosalised annavad seletused, põhjendades oma seisukohti ja esitades oma vastuväited vastaspoole omade kohta;
- 5) kohus uurib kõiki vastuvõetud tõendeid;
- 6) menetlusosalised saavad sõna kohtuvaidluseks.

Pärast asja sisulise arutamise lõpetamist kuulab kohus TsMS § 402 järgi menetlusosalise soovil ära *kohtuvaidluse*. Menetlusosalisel on õigus kohtuvaidluses esineda *kohtukõnega*, milles ta esitab tema arvates asja lahendamiseks tähtsate asjaolude lühikokkuvõtte. Kohtukõnes võib viidata üksnes asja sisulisel arutamisel esiletoodud asjaoludele ja kohtuistungil uuritud tõenditele.

Lihtsustatud menetlused.

Poolte nõusolekul võib kohus TsMS § 403 järgi lahendada asja seda *kohtuistungil arutamata*. Sel juhul määrab kohus võimalikult kiiresti tähtaja, mille jooksul on võimalik esitada avaldusi ja dokumente, samuti otsuse avalikult teatavakstegemise aja ja teatab neist menetlusosalistele. Määruses tuleb märkida ka asja lahendav kohtunik.

Varaliselt hinnatava hagi asjas võib kohus TsMS § 404 järgi määrata *kirjaliku menetluse*, kui hagihind ei ületa summat, mis arvestatuna põhinõudelt vastab 3200 eurole ja koos kõrvalnõuetega 6400 eurole.

Kohus menetleb hagi TsMS § 405 järgi oma õiglase äranägemise kohaselt *lihtsustatud korras*, järgides üksnes TsMS-s sätestatud üldisi menetluspõhimõtteid, kui tegemist on varalise nõudega hagi ning hagihind ei ületa summat, mis arvestatuna põhinõudelt vastab 2000 eurole ja koos kõrvalnõuetega 4000 eurole.

Vekslit ja tšekist tuleneva raha maksmise hagi ning hagi hüpototeegist või laevahüpototeegist või registerpandist tulenevalt sundtäitmise läbiviimiseks menetletakse TsMS § 406 järgi hageja taotlusel *dokumendimenetluses*, kui kõiki nõuet tõendavaid asjaolusid saab tõendada dokumentidega ja vajalikud dokumendid on hagile lisatud või hageja esitab need kohtu määratud tähtaja jooksul.

Kohtulahend.

Kohus võib hageja taotlusel hagi *tagaseljaotsusega* rahuldada hagiavalduses märgitud ja asjaoludega õiguslikult põhjendatud ulatuses, kui kostja, kellele kohus on määranud vastamise tähtaja, ei ole tähtaegselt vastanud, isegi kui hagi toimetati kostjale kätte välisriigis või kui see toimetati kätte avalikult. Sel juhul loetakse hageja esitatud faktilised väited kostja poolt omaksvõetuks. Kostja võib TsMS § 415 järgi esitada tagaseljaotsuse peale kaja, kui tema tegevusetus, mis oli tagaseljaotsuse tegemise aluseks, oli tingitud mõjuvast põhjusest.

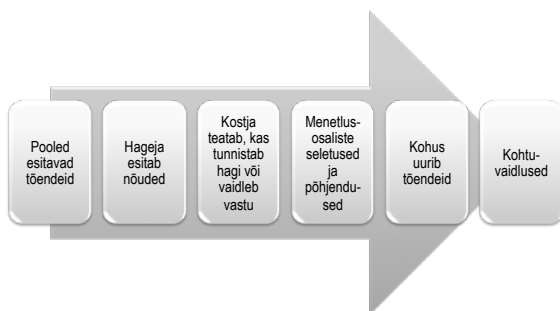
Kohtuotsus on TsMS § 434 järgi kohtumenetluse tulemusena Eesti Vabariigi nimel tehtud kohtulahend, millega asi otsustatakse sisuliselt. Kohus teeb TsMS § 435 järgi otsuse, kui asja on kohtu arvates arutatud ammendavalt ja asi on lõpliku lahendi tegemiseks valmis. Kohtuotsusega lõpeb menetlus selles kohtuastmes. Kohtuotsuse kuupäev on selle avalikult teatavakstegemise päev. Otsus koosneb TsMS § 442 järgi sissejuhatusest, resolutsioonist, kirjeldavast ja põhjendavast osast.

Kohtus toimub ka *hagita menetlus*.

Apellatsioon- ja kassatsioonimenetlus on madalama astme kohtulahendite peale esitatud kaebuste läbivaatamise menetlused.

Tavamenetlused. Tsiviilkohtumenetlus 3

Asja läbivaatamine kohtuistungil

02.12.12

EBSi õiguse ja avaliku halduse õppetool

3

- ✓ pooled esitavad eelmenetluses esitamata tõendid, kui kohus seda lubab;
- ✓ hageja esitab oma nõuded;
- ✓ kostja teatab, kas ta tunnistab hagi või vaidleb sellele vastu;
- ✓ menetlusosalised annavad seletused, põhjendades oma seisukohti ja esitades oma vastuväited vastaspoole omade kohta;
- ✓ kohus uurib kõiki vastuvõetud tõendeid;
- ✓ menetlusosalised saavad sõna *kohtuvaidluseks*.
- ✓ Poolte nõusolekul võib kohus lahendada asja seda *kohtuistungil arutamata*.
- ✓ Varaliselt hinnatava hagi asjas võib kohus määrata *kirjaliku menetluse*.
- ✓ Kohus menetleb hagi oma õiglase äranägemise kohaselt *lihtsustatud korras*, järgides üksnes TsMS-s sätestatud üldisi menetluspõhimõtteid.
- ✓ Vekslit ja tšekist tuleneva raha maksmise hagi ning hagi hüpoteegist või laevahüpoteegist või registerpandist tulenevalt sundtäitmise läbiviimiseks menetletakse hageja taotlusel *dokumendimenetluses*.
- ✓ Kohus võib hageja taotlusel teha *tagaseljaotsuse*.
- ✓ *Kohtuotsus* on kohtumenetluse tulemusena Eesti Vabariigi nimel tehtud kohtulahend, millega asi otsustatakse sisuliselt.
- ✓ Kohtus toimub ka *hagita menetlus*. Apellatsioon- ja kassatsioonimenetlus on madalama astme kohtulahendite peale esitatud kaebuste läbivaatamise menetlused.

Õigusaktid

Eesti Vabariigi põhiseadus

Rahvusvahelise eraõiguse seadus

Tsiviilseadustiku üldosa seadus

Pankrotiseadus

Saneerimisseadus

Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus

Tsiviilkohtumenetluse seadustik

Haldusmenetluse seadus

Halduskohtumenetluse seadustik

Autor

Autor, Urmas Arumäe, on EBSi õiguse ja avaliku halduse dotsent ja vandeadvokaat. Esimene magistrikraadile vastav teaduskraad omistati talle Tartu Ülikooli õigusteaduskonnast (LL.M). Sellele lisandusid rahvusvahelise ärijuhtimise magistrikraad (MBA) EBSist ning Euroopa Liidu õiguse magistrikraad (LL.M) Stockholmi Ülikoolist. 2010. aasta suvel omistati talle EBSist juhtimisteaduste doktori kraad (Ph.D).

Ta on tegutsenud avalikus sektoris. Ta oli Eesti Vabariigi justiitsminister (1994), Tallinna Kesklinna Haldusnõukogu liige (1993-1996), Viimsi vallavanem (2005-2008) ja Harjumaa Omavalitsuste Liidu esimees (2006-2010). Hetkel on ta Viimsi Vallavolikogu liige.

Erasektoris on ta olnud tegev peamiselt vandeadvokaadina ning rahvusvahelise audiitorbüroo PricewaterhouseCoopers *legal partner*-ina, aga ka külalislektorina mitmes ülikoolis ja arvukatel koolitustel. Tal on praktilise ärijuhtimise kogemus mitmete äriühingute nõukogu ning juhatuse liikmena. Ta on Advokaadibüroo Andresson Consulting Network asutaja, vandeadvokaat ja *senior partner*.